PVBLII OVIDII NASONIS FASTORVM LIBRI VI.

In Vsum studiosæ iuuentutis seorsum excusi.

Cum gratia & priuilegio S. R. M.

CRACOVIÆ.
Officina Christophori Schedelij S. R. M. Typ. Anno Dni. 1646.

Andreas
Casimirski

PVBLII OVIDII NASONIS FASTORVM.

LIBER I.

TEmpora cum causis Latium digesta per annum,
Lapsaque sub terras, ortaq; signa canam.
Excipe pacato, Cæsar Germanice, vultu
Hoc opus: & timidæ dirige nauis iter:
Officioq; leuem non auersatus honorem,
Huic tibi deuoto, numine dexter ades.
Sacra recognosces annalibus eruta priscis:
Et quo sit merito quæque notata dies.
Inuenies illic & festa domestica vobis.
Sæpe tibi pater est, sæpe legendus auus.
Quæq; ferunt illi pictos signantia fastos,
Tu quoque cum Druso præmia fratre feres.
Cæsaris arma canant alij: nos Cæsaris aras,
Et, quoscunque sacris addidit ille, dies.
Annue conanti per laudes ire tuorum:
Deque meo pauidos excute corde metus.
Da mihi te placidum: dederis in carmine vires.
Ingenium vultu statq; caditque tuo:
Pagina iudicium docti subitura mouetur
Principis, vt Clario missa legenda deo.
Quæ sit enim cultui facundia, sensimus, oris;
Ciuica pro trepidis cùm tulit arma reis.
Scimus, &, ad nostras cùm se tulit impetus artes,
Ingenij currant flumina quanta tui.
Si licet, & fas est, vates rege vatis habenas:
Auspice te, felix totus vt annus eat.
TEmpora digereret cùm conditor vrbis, in anno
Constituit menses quinque bis esse suo.

Scilicet arma magis, quàm sidera, Romule noras,
  Curaq; finitimos vincere maior erat.
Est tamen & ratio, Cæsar, quæ mouerit illum:
  Erroremq; suum quo tueatur, habet.
Quod satis est, vtero matris dum prodeat infans;
  Hoc anno statuit temporis esse satis.
Per totidem menses à funere coniugis, vxor
  Sustinet in vidua tristia signa domo.
Hæc igitur vidit trabeati cura Quirini:
  Cum rudibus populis annua iura daret.
Martis erat primus mensis, Venerisq́ue secundus:
  Hæc generis princeps ipsius, ille pater.
Tertius à senibus: iuuenum de nomine quartus:
  Quæ sequitur, numero turba mutata fuit.
Ad Numa nec Ianum, nec auitas præterit vmbras:
  Mensibus antiquis proposuitq́ue duos.
NE tamen ignores variorum iura dierum:
  Non habet officium lucifer omnis idem.
Ille nefastus erit, per quem tria verba silentur:
  Fastus erit, per quem lege licebit agi.
Nec toto perstare die sua iura putaris?
  Qui iam fastus erit, mane nefastus erat.
Nam simul exta deo data sunt, licet omnia fari:
  Verbaq́ue honoratus libera prætor habet.
Est quoq́ue quo populum ius est includere septis;
  Est quoque qui nono semper ob orbe redit.
Vindicet Ausonias Iunonis cura Kalendas:
  Idibus alba Ioui grandior agna cadit.
Nonarum tutela deo caret: omnibus istis
  (Ne fallare caue) proximus Ater erit.
Omen ab euentu est: illis nam Roma diebus
  Damna sub aduerso tristia Marte tulit.

Hæc

Hæc tibi dicta semel, totis hærentia Fastis,
Ne seriem rerum scindere cogar erunt.
ECce tibi faustum, Germanice, nunciat annum,
Inq; meo primùm carmine Ianus adest,
Iane biceps, anni tacitè labentis origo,
Solus de superis qui tua terga vides.
Dexter ades ducibus, quorum secura labore
Otia terra ferax, otia pontus habet:
Dexter ades patribusq́ue tuis, populoq́; Quirini:
Et resera nutu candida templa tuo.
Prospera lux oritur: linguis animisq́ue fauete:
Nunc dicenda bona sunt bona verba die.
Lite vacent aures, insanaq́ue protinus absint
Iurgia: differ opus liuida turba tuum.
Cernis, adoratis vt luceat ignibus æther?
Et sonet accensis spica Cilissa focis?
Flamma nitore suo templorumq́ verberat aurum:
Et tremulum summa spargit in æde iubar,
Vestibus intactis Tarpeias itur in arces:
Et populus festo concolor ipse suo est.
Iamq́ue noui præeunt fasces: noua purpura fulget:
Et noua conspicuum pondera sentit ebur.
Colla rudes operum præbent ferienda iuuenci:
Quos aluit campis herba Falisca suis.
Iuppiter, arce sua cùm totum spectet in orbem,
Nil nisi Romanum, quod tueatur, habent.
Salue festa dies: meliorq́ue reuertere semper.
A populo, rerum, digna, potente coli.
Quem tamen esse deum te dicam, Iane biformis?
Nam tibi per nullum Græcia numen habet.
Ede simul causam, cur de cœlestibus vnus,
Sitq́ue quod à tergo, sitq́ue quod antè. vides.

Hæc ego cum sumptis agitarem mente tabellis,
Lucidior visa est, quàm fuit antè, domus.
Tùm sacer ancipiti mirandus imagine Ianus
Bina repens oculis obtulit ora meis.
Extimui, sensique metu riguisse capillos:
Et gelidum subito frigore pectus erat.
Ille tenens baculum dextra, clauemqué sinistra,
Edidit hos nobis ore priore sonos:
Disce, metu posito vates operose dierum,
Quod petis: & voces percipe mente meas.
Me Chaos antiqui (nam sum res prisca) vocabant:
Adspice quàm longi temporis acta canam:
Lucidus hic aër, & quæ tria corpora restant,
Ignis, aqua, & tellus, vnus aceruus erant.
Vt semel hæc rerum secessit lite suarum;
Inqué nouas abijt massa soluta domos.
Cœlum flamma petit: propior locus aëra cepit:
Sederunt medio terra fretumqúe loco.
Tunc ego, qui fueram globus, & sine imagine moles;
In faciem redij membraqúe digna deo
Nunc quoq; confusæ, quoniam nota parua, figuræ est.
Ante quòd est in me, postqué videtur idem.
Accipe, quæsitæ quæ causa sit altera formæ:
Hanc simul vt noris, officiumqué meum:
Quidquid vbique vides, cœlum, mare, nubila, terras?
Omnia sunt nostra clausa patentq; manu.
Me penes est vnum vasti custodia mundi:
Et ius vertendi cardinis omne meum est.
Cùm libuit pacem placidis emittere tectis,
Libera perpetuas ambulat illa vias.
Sanguine letifero totus miscebitur orbis,
Nil teneant rigidæ condita bella seræ.

Præsi-

Præsideo foribus cœlicum mitibus Horis:
Et redit officio Iuppiter, idque meo.
Inde vocor Ianus, cui cùm Cereale sacerdos
Imponit libum, farraque mixta sale;
Nomina ridebis: modò namque Patulcius idem:
Et modò sacrificio Clusius ore vocor.
Scilicet alterno voluit rudis illa vetustas
Nomine diuersas significare vices.
Vis mea narrata est: causam nunc disce figuræ:
Iam tamen hanc aliqua tu quoque parte vides.
Omnis habet geminas hinc atque hinc ianua frontes,
E quibus hæc populum spectat, at illa Larem.
Vtque sedens primi vester prope limina tecti
Ianitor, egressus introitusque videt:
Sic ego prospicio cœlestis Ianitor aulæ
Eoas partes, Hesperiasque simul.
Ora vides Hecates in tres vertentia partes,
Seruet vt internas compita secta vias.
Et mihi, ne flexu ceruicis tempora perdam.
Cernere non moto corpore bina licet.
Dixerat: &, vultu si plura requirere vellem,
Difficilem mihi se non fore pactus erat.
Sumpsi animum, gratesque deo non territus egi:
Verbaque sum, spectans, pauca locutus, humum.
Dic age: frigoribus quare nouus incipit annus:
Qui meliùs per ver incipiendus erat?
Omnia tunc florent; tunc est noua temporis ætas:
Et noua de grauido palmite gemma tumet.
Et modò formatis operitur frondibus arbor:
Prodit & in somnum seminis herba solum.
Et tepidum volucres concentibus aëra mulcent:
Ludit & in pratis, luxuriatque pecus.

Tunc blandi soles, ignotaq; prodit hirundo:
Et luteum celsa sub trabe figit opus.
Tunc patitur cultus ager, & renouatur aratro.
Hæc anni nouitas iure vocanda fuit.
Quæsieram multis: non multis ille moratus
Contulit in versus sic sua verba duos:
Bruma noui prima est, veterisque nouissima solis:
Principium capiunt Phœbus & annus idem.
Post ea mirabar, cur non sine litibus esset
Prima dies: causam percipe, Ianus ait:
Tempora commisi nascentia rebus agendis;
Totus ab Auspicio ne foret annus iners.
Quisque suas artes ob idem delibat agendo:
Nec plus quàm solitum testificatur opus.
Mox ego: Cur, quamuis aliorum numina placem,
Iane, tibi primùm tura merumque fero?
Vt possis aditum per me, qui limina seruo,
Ad quoscunque voles, inquit, habere deos.
At cur lætatus dicuntur verba kalendis?
Et damus alternas accipimusque preces?
Tùm deus incumbens baculo, quem dextra tenebat?
Omnia principijs, inquit, inesse solent.
Ad primam vocem timidas aduertitis aures:
Et primùm visam consulit augur auem.
Templa patent, auresque deûm: nec lingua caducas
Concipit vlla preces: dictaque pondus habent.
Desierat Ianus: nec longa silentia feci:
Sed tetigi verbis vltima verba meis.
Quid vult palma sibi, rogosaque carica, dixi,
Et dato sub niueo condita mella cado?
Omen, ait, causa est, vt res sapor ille sequatur;
Et peragat cœptum, dulcis vt annus, iter.

Dulcia

Dulcia cur dentur, video: stipis adijce causam.
Pars mihi de festo ne labet vlla tuo.
Risit: &, ô quàm te fallunt tua secula, dixit:
Qui stipe mel sumpta dulcius esse putas:
Vix ego Saturno quemquam regnante videbam,
Cuius non animo dulcia lucra forent.
Tempore creuit amor, qui nunc est summus, habendi:
Vix vltrà, quò iam progrediatur, habet:
Pluris opes nunc sunt, quàm prisci temporis annis?
Dum populus pauper, dum noua Roma fuit:
Dum casa Martigenam capiebat parua Quirinum:
Et dabat exiguum fluminis vlua torum.
Iuppiter angusta vix totus stabat in æde:
Inq; Iouis dextra fictile fulmen erat.
Frondibus ornabant, quæ nunc Capitolia gemmis:
Pascebatque suas ipse senator oues.
Nec pudor, in stipula placidam cepisse quietem,
Et fœnum capiti supposuisse fuit:
Iura dabat populis, posito modò prætor aratro:
Et leuis argenti lamina crimen erat.
At postquam fortuna loci caput extulit huius,
Et tetigit summo vertice Roma deos;
Creuerunt & opes, & opum furiosa cupido:
Et, cum possideant plurima, plura petunt.
Quærere vt absumant, absumpta requirere certant:
Atque ipsæ vitijs sunt alimenta vices.
Sic, quibus intumuit suffusa venter ab vnda,
Quo plùs sunt potæ, plùs sitiuntur aquæ.
In pretio pretium nunc est: dat census honores;
Census amicitias: pauper vbique iacet.
Tu tamen auspicium si sit stipis, vtile quæris:
Curq; iuuent nostras æra vetusta manus.

Æra dabant olim: melius nunc omen in auro est:
Victaqúe concessit prisca moneta nouæ.
Nos quoq; templa iuuant, quamuis antiqua probemus,
Aurea: maiestas conuenit ipsa deo.
Laudamus veteres: sed nostris vtimur annis.
Mos tamen est æquè dignus vterque coli.
Finierat monitus: placidis ita rursus, vt antè,
Clauigerum verbis alloquor ipse deum:
Multa quidem didici, sed cur naualis in ære
Altera signata est, altera forma biceps?
Noscere me duplici posses in imagine, dixit;
Ni vetus, ipsa dies extenuasset, opus.
Causa ratis superest: Tuscum rate venit in amnem
Ante pererrato falcifer orbe deus.
Hac ego Saturnum memini tellure receptum,
Cœlitibus regnis à Ioue pulsus erat.
Inde diu genti mansit Saturnia nomen:
Dicta quoqúe est Latium terra, latente deo.
At bona posteritas puppim formauit in ære,
Hospitis aduentum testificata dei.
Ipse solum colui: cuius placidissima læuum
Radit arenosi Tibridis vnda latus.
Hic, vbi nunc Roma est, tunc ardua silua virebat:
Tantaqué res, paucis pascua bobus erat.
Arx mea collis erat: quam vulgus nomine nostro
Nuncupat; hæc ætas Laniculumqúe vocat.
Tunc ego regnabam, patiens cùm terra deorum
Esset: & humanis numina mixta locis.
Nondum iustitiam facinus mortale fugarat:
Vltima de superis illa reliquit humum.
Proqué metu populum sine vi pudor ipse regebat:
Nullus erat iustis reddere iura labor.

Nil

Nil mihi cum bello: pacem posteśquê tuebar:
Et clauem ostendens: hæc, ait, arma gero.
Presserat ora deus; tunc sic ego nostra resolui,
Voce mea vocet eliciente dei:
Cùm tot sint Iani, cur stas sacratus in vno,
Hîc, vbi iuncta foris templa duobus habes?
Ille manu mulcens propexam ad pectora barbam
Protinus Oebalij retulit arma Tati:
Vtq; leuis custos armillis capta, Sabinos
Ad summæ tacitos duxerit arcis iter,
Inde, velut nunc est, per quem descenditis, inquit,
Arduus in valles per fora cliuus erat.
Et iam contigerant portam, Saturnia cuius
Dempserat oppositas inuidiosa feras:
Cum tanto veritus commitere Numine pugnam,
Ipse meæ moui callidus artis opus.
Oraquê, qua pollens ope sum, fontana reclusi:
Sumquê repentinas eiaculatus aquas.
Antè tamen madidis subieci sulfura venis:
Clauderet vt Tatio feruidus humor iter.
Cuius vt vtilitas pulsis percepta Sabinis;
Quæ fuerat, tuto reddita forma loco est.
Ara mihi posita est paruo coniuncta sacello:
Hæc adolet flammis cum strue farra suis.
At cur pace lates? motûq; recluderis armis?
Nec mora: quæsiti reddita causa mihi est.
Vt populo redditus pateant ad bella profecto;
Tota patet dempta ianua nostra sera.
Pace fores obdo, ne qua discedere possit:
Cæsareoquê diu numine clausus ero.
Dixit: & attollens oculos diuersa tuentes,
Adspexi toto quidquid in orbe fuit.

Pax

Pax erat: & vestri, Germanice, causa triumphi
  Tradiderat domitas tam tibi Rhenus aquas.
Iane fac æternos, pacem, pacisq́ue ministros·
  Neué suum, præsta, deserat auctor opus.
Quod tamen ex ipsis licuit mihi dicere Fastis:
  Sacrauêre patres hac duo templa die,
Accepit Phœbo, nymphaq; Coronale natum
  Insula diuidua, quam premit amnis, aqua.
Iuppiter in parte est: cepit locus vnus vtrumq́ue:
  Iunctaq́ue sunt magno templa nepotis auo.
QVis vetat, & stellas, vt quæq́ue oriturq́; caditq;
  Dicere? propositi pars fuit illa mei.
Felices animæ, quibus hæc cognoscere primis,
  Inq́; domos superas scandere, cura fuit.
Credibile est, illos pariter vitijsq́ue iocisq́ue
  Altius humanis exseruisse caput.
Non venus, & vinum sublimia pectora fregit,
  Officiumq́ue fori, militiaué labor.
Nec leuis ambitio, persusaq́ue gloria fuco,
  Magnarumq́ue fames sollicitauit opum.
Admouere oculis distantia sidera nostris:
  Ætheraq; ingenio subposuêre suo
Sic petitur cœlum: non, vt ferat Ossam Olympus
  Summaq́ue Peliacus sidera tangat apex.
Nos quaq; sub ducib· cœlum metabimur illis:
  Ponemusq́ue suos ad vaga signa dies.
ERgo vbi nox aderit venturis tertia Nonis,
  Sparsaq́ue cœlesti rore madebit humus;
Octipedis frustra quæruntur brachia Cancri,
  Præceps occiduas ille subibit aquas.
INstiterint imbres missi tibi nubibus atris.
  Nonæ signa dabunt exoriente Lyra.

QVAtuor adde dies ductis ex ordine Nonis:
Ianus Agonali luce piandus erit.
Nominis eſſe poteſt ſuccinctus cauſa miniſter:
Hoſtia cœlitibus quo feriente cadit.
Qui calido ſtrictos tincturus ſanguine cultros,
Semper agatné rogat, nec niſi iuſſus, agit.
Pars putat hoc feſtum priſcis Agnalia dictum;
Vna ſit vt proprio littera dempta loco.
Pars, quia non veniant pecudes, ſed agantur; ab actu
Nomen Agonalem credit habere diem.
An, quia præuiſos in aqua timet hoſtia cultros;
A pecoris lux eſt ipſa notata metu?
Fas etiam, fieri ſolitis ætate priorum
Nomina de ludis Græca tuliſſe diem.
Et prius antiquus dicebat Agonia ſermo:
Veraqúe iudicio eſt vltima cauſa meo.
Vtque ea non certa eſt: ita rex placare ſacrorum
Numina lanigeræ coniuge debet ouis.
Victima, quæ dextra cecidit victrice, vocatur.
Hoſtibus à domitis Hoſtia nomen habet.
Antè, deos homini quod conciliare valeret,
Far erat, & puri lucida mica ſalis.
Nondum pertulerat lacrymatas cortice myrrhas
Acta per æquoreas hoſpita nauis aquas.
Tura nec Euphrates, nec miſerat India coſtum:
Nec fuerant rubri cognita fila croci.
Ara dabat fumos herbis contenta Sabinis:
Et non exiguo laurus aduſta ſono.
Si quis erat, factis prati de flore coronis,
Qui poſſet violas addere: diues erat.
Hîc, qui nunc aperit percuſſi viſcera tauri,
In ſacris nullum culter habebat opus.

Prima

Prima Ceres auidæ gauisa est sanguine porcæ,
Vlta suas merita cæde nocentis opes.
Nam sata vere nouo teneris lactentia succis
Eruta setigeræ comperit ore suis.
Sus dederat pœnas, exemplo territus huius,
Palmite debueras abstinuiße caper.
Quem spectans aliquis dentes in vite prementem,
Talia non tacito verba dolore dedit:
Rode caper vitem: tamen hinc, cum stabis ad aram,
In tua quod spargi cornua poßit, erit
Verba fides sequitur: noxæ tibi deditus hostis
Spargitur affuso cornua, Bacche, mero,
Culpa sui nocuit: nocuit quoque culpa capellæ:
Quid bos; quid placidæ commeruistis oues?
Flebat Aristæus, quòd apes cum stirpe necatas
Viderat inceptos destituiße fauos.
Cærula quem genitrix ægrè solata dolentem,
Addidit hæc dictis vltima verba suis:
Siste puer lacrymas: Proteus tua damna leuabit:
Quoqúe modo repares, quæ periêre, dabit.
Decipiat ne te versis tamen ille figuris:
Impediant geminas vincula firma manus.
Peruenit ad vatem iuuenis: resolutaqúe somno
Alligat æquorei brachia capta senis.
Ille suam faciem transformat, & alterat arte,
Mox domitus vinclis in sua membra redit.
Oraqué cærulea tollens rorantia barba
Quæ dixit, repares arte, requiris, apes?
Obrue mactati corpus tellure iuuenci:
Quod petis à nobis, obrutus ille dabit.
Iußa facit pastor: ferunt exemina putri
De boue: mille animas vna necata dedit.

Pauit oues pratum; verbenas improba carpsit;
Quas pia Dis ruris ferre solebat anus.
Quid tuti superest? animam cùm ponat in aris
Lanigerumque pecus, ruricolæque boues?
Placat equo Persis radijs Hyperiona cinctum;
Ne detur celeri victima tarda deo
Quæ semel est triplici pro virgine cæsa Dianæ;
Nunc quoque, pro nulla virgine cerua cadit.
Extra canum vidi Triuiæ libare Sabæos.
Et quicunque tuas accolit Hæme niues.
Intactæ fueratis aues, solatia ruris,
Assuetum siluis innocuumque genus.
Quæ facitis nidos, & plumis oua fouetis;
Et facili dulces editis ore sonos.
Sed nihil ista iuuant, quòd linguæ crimen habetis:
Dijque putant mentes vos aperire suas.
Nec tamen hoc falsum, nam dijs, vt proxima quæque est,
Nunc penna veras, nunc datis ore notas.
Tuta diu volucrum proles, tùm denique cæsa est,
Iuueruntque deos indicis exta sui.
Ergo sæpe suo coniux abducta marito
Vritur in calidis alba columba focis.
Nec defensa iuuant Capitolia, quominus anser
Det iecur in lances, Inache lauta tuas.
Nocte deæ noctis cristatus cæditur ales.
Quòd tepidum vigili prouocet ore diem.
Interea Delphi clarum super æthera sidus
Tollitur: & patrijs exserit ora vadis.

Postera lux hiemem medio discrimine signat:
Æquaque præteritæ, quæ superabit, erit.

Proxima prospiciet Tithono Aurora relicto
Arcadiæ sacrum pontificale deæ.

Te quo

Te quoque lux eadem, Turni ſoror, æde recepit;
Hîc vbi virginea campus obitur aqua.
Vnde petam cauſas horum moremque ſacrorum?
Diriget in medio quis mea vela freto?
Ipſa moue, quæ nomen habes à crimine ductum:
Propoſitoque faue, ne tuos erret honor.
Orta prior Lunâ (de ſe ſi creditur ipſi)
A magno tellus Arcade nomen habet.
Hinc fuit Euander: qui. quamquam clarus vtroque,
Nobilior ſacræ ſanguine matris erat.
Quæ, ſimul æthereos animo conceperat ignes,
Ore dabat pleno carmina vera diei.
Dixerat hæc, noto motos inſtare, ſibique,
Multaque præterea, tempore nacta fidem.
Nam iuuenis, nimium vera cum matre fugatus
Deſerit Arcadiam Parrhaſiumque larem.
Cui genetrix flenti: Fortuna viriliter, inquit,
(Siſte precor lacrymas) iſta ferenda tibi eſt.
Sic erit in fatis: nec te tua culpa fugauit,
Sed Deus: offenſo pulſus es vrbe Deo.
Non meriti pœnam pateris, ſed Numinis iram,
Eſt aliquid, magnis crimen abeſſe malis.
Conſcia mens vt cuique ſua eſt, ita concipit intra
Pectora pro facto ſpemque metumque ſuo.
Nec tamen, vt primus, mare malè talia paſſus.
Obruit ingentes iſta procella viros.
Paſſus idem eſt, Tyrijs qui quondam pulſus ab oris
Cadmus in Aonia conſtitit exul humo.
Paſſus idem Tydeus: & idem Pegaſeus Iaſon:
Et quos præterea longa referre mora eſt.
Omne ſolum forti patria eſt, vt piſcibus æquor:
Vt volucri, vacuo quidquid in orbe patet.

Nec

Nec sera tempestas tuto tamen erat in anno:
Et tibi, crede mihi tempora veris erunt.
Vocibus Euander, & firmus mente parentis,
Naue secat fluctus: Hesperiamq́; tenet:
Iamq; ratem doctæ monitu Carmentis in amnem
Egerat: & Tuscis obuius ibat aquis.
Fluminis illa latus, cui sunt vada iuncta Tarenti,
Adspicit, & solas per loca sola casas.
Vtq; erat, immissis puppim stetit ante capillis:
Continuitq; manum torua regentis iter,
Et procul in dextram tendens sua brachia ripam,
Pinea non sano ter pede texta ferit.
Néue daret saltum properans insistere ripæ,
Vix est Euandri, vixq; retenta manu.
Dijq; petitorum, dixit, saluete locorum:
Tuq; nouos cœlo terra datura deos:
Fluminaq;, & fontes, quibus vtitur hospita tellus:
Et nemorum nymphæ Naiadumq; chori.
Este bonis auibus visi natoq; mihiq́;:
Ripaq; felici tacta sit ista pede.
Fallor? an hi fient ingentia mœnia colles?
Iuraq; ab hac terra cætera terra petet?
Montibus his olim totus promittitur orbis.
Quis tantum fati credet habere locum?
Et iam Dardaniæ tangent hæc littora pinus:
Hic quoque causa noui fœmina Martis erit.
Chare nepos, Palla, funesta quid induis arma?
Indue: non humili vindice cæsus eris.
Victa tamen vinces, euersaq; Troia resurges.
Obruet hostiles ista ruina domos.
Vrite victrices Neptunia Pergama flammæ:
Nunc minor hic, toto est altior orbe cinis.

Iam pius Æneas sacra, & sacra altera patrem
Afferet, Iliacos accipe Vesta deos.
Tempus erit quum vos orbemque tuebitur idem,
Et fient ipso sacra colente deo,
Et penes Augustos patriæ tutela manebit.
Hanc fas imperij frena tenere domum.
Inde nepos, natusque dei, licet ipse recuset,
Pondera cœlesti mente paterna feret.
Vtque ego perpetuis olim sacrabor in aris:
Sic augusta nouum Iulia Numen erit.
Talibus vt dictis nostros descendit in annos.
Substitit in medio præscia lingua sono.
Puppibus egressus Latia stetit exul in herba.
Felix, exilium cui locus ille fuit.
Nec mora longa fuit, stabant noua tecta; nec alter
Montibus Ausoniis Arcade maior erat.
Ecce boues illuc Erytheidas applicat heros,
Emensus longi clauier orbis iter.
Dumque huic hospitium domus est Tegeæa, vagantur
Incustoditæ lata peo arua boues.
Mane erat; excußus somno Tyrinthius hospes,
De numero tauros sensit abesse duos.
Nulla videt quærens taciti vestigia furti,
Traxerat auersos Cacus in antra ferox:
Cacus, Auentinæ timor atq; infamia siluæ,
Non leue finitimis hospitibusque malum.
Dira viro facies; vires pro corpore; corpus
Grande; pater monstri Mulciber huius erat.
Proque domo longis spelunca recessibus ingens
Addita, vix ipsis inuenienda feris.
Ora super postes affixaque brachia pendent;
Squalidaque humanis ossibus albet humus.

Seruata malè parte boum Ioue nutus abibat:
Mugitum rauco furta dedere sono.
Accipio, reuocamur, ait: vocemq; secutus
Impia per syluas Victor ad antra venit,
Ille aditum fracti præstruxerat obice montũ:
Vix iuga mouißent quinque bis illud onus.
Nititur hic humeris, cœlum quoque sederat illic:
Et vastum motu colabefactat onus.
Quod simul euersum est fragor æthera terruit ipsum,
Ictaqúe subsedit pondere mollis humus.
Prima mouet Cacus collata prælia dextra:
Remqúe ferox saxis stipidibusqúe gerit.
Quis vbi nil agitur, patrias malè fortis ad artes
Confuit: & flammas ore sonante vomit.
Quas quoties proflat,, spirare Typhoea credas:
Et rapidum Ætnæo fulgur ab igne iaci.
Occupat Alcides: adductaqúe claue trinodis,
Ter quater aduersi sedit in ore viri.
Ille cadit, mixtoqúe mouit cum sanguine fumos:
Et lato moriens pectore plangit humum.
Immolat ex illis taurum tibi Iuppiter vnum
Victor: & Euandrum ruricolasque vocat.
Constituitqúe sibi, quæ maxima dicitur, aram.
Hic vbi pars vrbis de boue nomen habet
Nec tacet Euandri mater, prope tempus adeße
Hercule quo tellus sit satis vsa suo.
An felix vates, vt dis grauissima vixit,
Possidet hunc Iani sic dea mense diem.
IDIBVS *in magni castus Iouis æde sacerdos*
Seminaris flammis viscera libat ouis.
Redditaque est omnis populo prouincia nostro,
Et tuus augusto nomine dictus auus,

 Perlege

Perlege dispotas cinerosa per atria ceras:
  Contigerant nulli nomina tanta viro.
Africa victorem de se vocat: alter Isauras.
  Aut Cretum domitas testificantur opes.
Hunc Numidæ faciunt, illum Meßana superbum:
  Ille Numantina traxit ab vrbe notam.
Et mortem, & nomen Druso Germania fecit:
  Me miserum, virtus quàm breuis illa fuit!
Si petat à victis, tot sumet nomina Cæsar,
  Quot numero gentes maximus orbis habet.
Ex vno quidam celebres; aut torquis ademti,
  Aut corui titulos auxiliaris habent,
Magne, tuum nomen rerum est mensura tuarum:
  Sed qui te vicit, nomine maior erat.
Nec gradus est Fabios supra cognominis vllus:
  Illa domus meritis Maxima dicta fuit.
Sed tamen humanis celebrantur honoribus omnes:
  Hic socium summo cum Ioue nomen habet.
Sancta vocant augusta partes: augusta vocantur
  Templa, Sacerdotum ritè dicata manu.
Huius & augurium dependet origine verbi:
  Et quodcunque sua Iuppiter auget ope.
Augeat imperium nostri ducis: augeat annuos:
  Protegat & nostras querna corona fores:
Auspicibusq; dies tanti cognominis hæres
  Omine suscipiat, quo pater, vrbis onus.
RESPICIET Titan actas vbi tertius idus,
  Fient Parrhasiæ sacra relata deæ.
Nam prius Ausonias matres carpenta vehebant;
  (Hæc quoque ab Euandri dicta parente reor.)
Mox honor eripitur, matronaq; destinat omnis
  Ingratos nulla prole nouare viros.

Néue

Neué daret partus, ictu temeraria cæco
Visceribus crescens excutiebat onus.
Corripuisse patres ausas immitia nuptas,
Ius tamen ereptum restituisse, ferunt.
Binaq; nunc pariter Tegææ sacra parenti
Pro pueris fieri, virginibusque iubent.
Scortea non illi fas est inferre sacello:
Ne violent puros examinata focos.
Si quis amas veteres ritus, assiste precanti:
Nomina percipies non tibi nota priùs.
Porrima placatur, Postuertaq; siue sorores,
Siue fugæ comites, Mænali diua tuæ.
Altera, quod porrò fuerat, cecinisse putatur:
Altera, venturum postmodo quidquid erat.

CANDIDA *te niueo posuit lux proxima templo,*
Quæ fert sublimes alta monetæ gradus:
Nunc bene prospicies Latiam concordia, turbam:
Nunc te sacratæ constituere manus.
Furius antiquam populi superator Etrusci
Vouerat & voti soluerat ille fidem.
Caussa, quod à patribus sumptis secesserat armis
Vulgus. & ipsa suas Roma timebat opes
Causa recens melior, sparsos Germania crines
Porrigit auspiciis, dux venerande tuis.
Inde triumphatæ libasti munera gentis:
Templaq; fecisti, quam colis ipse, deæ.
Hæc tua constituit genitrix, & rebus, & aræ:
Sola toro magni digna reperta Iouis,

HÆC *vbi transierint, Capricorno Phœbe relicto*
Per iuuenis curres signa regentis aquas.

SEPTIMVS *hinc oriens cùm se demiserit vndis,*
Fulgebit toto iam lyra nulla polo.

SIDERE ab hoc. ignis, venienti nocte Leonũ
Qui micat in medio pectore, mersus erit.
TER quater euolui signantes tempora fastos;
Nec sementiua est vlla reperta dies;
Cùm mihi (sensit enim) lux hæc indicitur, inquit
Musa : quid? à fastis non stata sacra petis?
Vtq; dies incerta sacris : sic tempore certo
Seminibus iactis est vbi fetus ager;
State coronati plenum ad præsepe iuuenci:
Cum tepido vestrum vere redibit opus.
Rusticus emeritum palo suspendat aratrum:
Omne reformidat frigore vulnus humus.
Villice da requiem terræ, semente per acta;
Da requiem, terram qui coluêre, viris.
Pagus agat festum; pagum lustrate coloni;
Et date paganis annua liba focis.
Placentur frugum matres Tellusqúe Ceresqúe;
Farre suo grauidæ visceribusqúe suis.
Officium commune Ceres & terra tuentur.
Hæc prebet causam frugibus: illa locum.
Consortes operum, per quas correcta vetustas;
Quernaqúe glans victa est vtiliore cibo.
Fructibus immensis auidos satiate colonos:
Vt cupiant cultus præmia digna sui.
Vos date perpetuos teneris sementibus auctus:
Nec noua per gelidas vsta sit herba niues.
Cùm serimus, cœlum ventis aperite serenis:
Cùm latet, æthereæ spargite semen aquæ.
Néue graues cultis cerealia dona, cauete,
Agmine læsuro depopulentur, aues.
Vos quoq; subiectis formicæ parcite granis:
Post messem prædæ copia maior erit:

Interea crescat scabre rubiginis expers:
  Nec vitio cœli palleat vlla seges
Et neque deficiat macie: neque pinguitur æquo
  Diuitis pereat luxuriosa suis.
Et careant loliis oculos vitiantibus agri:
  Nec sterilis culto surgat auena solo,
Triticeos fetus, paßuraq; farrabis ignem,
  Hordeaq; ingenti fœnore reddat ager.
Hæc ego pro vobis, hæc bos optare coloni:
  Efficiatq; ratas vtraque diua preces.
Bella diu tenuêre viros: erat aptior ensis
  Vomere: cedebat taurus arator equo.
Sarcula ceßabunt; versiq; in pila ligones;
  Factaq; de rastri pondere cassis erat,
Gratia dis, domuiq; tuæ; religata catenis
  Iam pridem vestro sub pede bella iacent.
Sub iuga bos veniat; sub terras semen aratas;
  Pax Cererem nutrit; pacis alumna Ceres.
AT quæ venturas præcedit sexta Kalendas,
  Hæc sunt Ledeis templa dicata deis.
Fratribus ille deis fratres degente deorum
  Circa luturnæ composuêre lacus.
IPSVM nos carnem deduxit Pacis ad aram;
  Hæc erit à mensis fine secunda dies.
Frondibus Actialis comptos redimita capillos
  Pax ades; & toto mitis in orbe mane;
Dum desint hostes, desit quoque causa triumphis;
  Tu ducibus bello gloria maior eris.
Sola gerat miles, quibus arma coerceat, arma;
  Canteturq; fera nil nisi pompa tuba;
Horreat Æneadas, & primus & vltimus orbis;
  Si qua parum Romam terra timebit, amet,

Tura, sacerdotes, pacalibus addite flammis:
  Albaq; persusa victima fronte cadat.
Vtq; domus, præstat eam, cum pace perennet,
  Ad pia propensos vota rogate deos
Sed iam prima mei pars est exacta laboris:
  Cumq; suo finem mense libellus habet.

FINIS LIBRI PRIMI.

FASTORVM LIBER II.

IANVS habet finem, cum carmine crescat & annus;
  Alter vt it mensis, sic liber alter erat.
Nunc primùm velis, elegi, maioribus itis:
  Exiguum, memini, nuper eratis opus.
Ipse ego vos habui faciles in amore ministros;
  Cùm lusit numeris prima iuuenta suis.
Idem sacra cano, signataq; tempora fastis.
  Et quis ad hæc illinc crederet esse viam?
Hæc mea militia est: ferimus, quæ possumus, arma:
  Dextraq; non omni munere nostra vacat.
Si mihi non valido torquentur pila lacerto;
  Nec bellatoris tergu premuntur equi;
Nec galea tegimur; nec acuto cingimur ense,
  (His habilis telis quilibet esse potest:)
At tua prosequimur studioso pectore, Cæsar,
  Nomina; per titulos ingredimurq; tuos.
Ergo ades, & placido paulùm mea munera vultu
  Respice; pacando si quid ab hoste vacas.
FEBRVA Romani dixêre piamina patres:
  Nunc quoque dant verbo plurima signa fidem.

Ponti-

Pontifices à Rege petunt, & flumine lanas:
Queis veterem lingua Februa nomen erat.
Quæq; capit lictor domibus purgamina certis,
Turbida cum mica farra vocantur idem.
Nomen idem ramo; qui cæsus ab arbore pura,
Casta sacerdotum tempora fronde tegit.
Ipse ego flaminiam poscentem februa vidi:
Februa poscenti pinea virga data est.
Deniq; quodcunque est, quo corpora nostra piantur:
Hoc apud intonsos nomen habebat auos.
Mensis ab his dictus: secta quia pelle luperci
Omne solum lustrant: idq; piamen habent.
Aut quia placatis sunt tempora pura sepulcris;
Tunc cùm ferales præteriêre dies.
Omne fas omnemque mali purgamine caussam
Credebant nostri tollere posse senes.
Græcia principium moris dedit: illa nocentes
Impia lustrator ponere facta putat:
Actoriden Peleus, ipsum quoque Pelea Phocē
Cæde per Hæmonias soluit Acastus aquas.
Vectam frenatis per inane draconibus Ægeus
Credulus, immerita Phasida fouit ope.
Amphiarides Naupacteo Acheloo,
Solue nefas, dixit: soluit & ille nefas.
Ah nimium faciles: qui tristia crimina cædis
Fluminea tolli posse putatis aqua.
Sed tamen (antiqui ne nescius ordinis erres)
Primus, vt est, Iani mensis & antè fuit.
Qui sequitur Ianum, veteris fuit vltimus anni.
Tu quoque sacrorum, Termine, finis eras.
Primus erat Iani mensis, quia ianua prima est,
Qui sacer est imis manibus; imus erat.

Postmodo creduntur spatio distantia longo
 Tempora bis quini continuasse viri.

PRINCIPIO mensis Phrygiæ contermina matri
 Sospita delubris dicitur aucta nouis.
Nunc vbi sint quæris illis sacrata Kalendis
 Templa deæ longa procubuére die.
Cætera ne simili caderint labefacta ruinâ,
 Cauit sacrati prouida cura Ducis;
Sub quo delubris sentitur nulla senectus,
 Nec satis est homines, obligat ille deos.
Templorum positor, templorum sancte repertor,
 Sit superis, opto, mutua cura tui.
Dent tibi cœlestes, quos tu cœlestibus, annos;
 Proque tuis maneant in statione domo.
Tunc quoque vicini lucus celebratur Auerni;
 Qua petit æquoreas aduena Tibris aquas.
Ad penetrale Numæ, Capitoliumq; tonantem,
 Inq; Iouis summi cæditur arce bidens.
Sæpe graues pluuias adopertus nubibus æther
 Concitat; aut posita sub niue terra latet.

PROXIMVS Hesperias Titan abiturus in vndas
 Gemmea purpureis cùm iuga demet equis,
Illa nocte aliquis, tolens ad sidera vultum
 Dicet vbi est hodie, quæ Lyra fulsit heri;
Dumq; Lyram quærit, medij quoque terga Leonis,
 In liquidas subitò mersa natabit aquas.

QVEM modò celatum stellis Delphina videbas,
 Is fugiet visus nocte sequente tuos,
Seu fecit occultis felix in amoribus index;
 Lesbida cum domino seu tulit ille lyram.
Quod mare non nouit, quæ nescit Ariona tellus?
 Carmine currentes ille tenebat aquas.

Sæpe

Sæpe sequens agnam lupus est à voce retentus:
Sæpe auidum fugiens restitit agna lupum.
Sæpe canes leporesque vna iacuere sub vmbra:
Et stetit in saxo proxima cerua leæ:
Et sine lite loquax, cum Palladis alite, cornix,
Sedit: & accipitri iuncta columba fuit:
Cynthia sæpe suis fertur vocalis Arion,
Tanquam fraternis, obstupuiße modis.
Nomen Arionium Siculas impleuerat vrbes;
Captaque erat Lyricis Ausonis ora sonis,
Inde domum repetens puppim conscendit Arion;
Atque ita quæsitas arte ferebat opes.
Forsitan, infelix, ventos, vndasque timebas;
At tibi naue tua tutius æquor erat.
Namque gubernator districto constitit ense,
Cæteraque armata conscia turba manu.
Quid tibi cum gladio? dubiam rege nauita puppim,
Non hæc sunt digitis arma tenenda tuis.
Ille metu pauidus, Mortem non deprecor inquit;
Sed liceat sumpta pauca referre lyra.
Dant veniam, ridentque moram; capit ille coronam,
Qua poßit crines, Phœbe, decere tuos.
Induerat Tyrio distinctam murice pallam;
Reddidit icta suos pollice chorda sonos,
Flebilibus numeris veluti canentia dura
Traiectus penna tempora, cantat olor.
Protinus in medias ornatus desilit vndas,
Spargitur impulsa cærula puppis aqua.
Inde (fide maius) tergo delphina recurvo
Se, memorant, oneri supposuiße nouo.
Ille sedet; citharamque tenet pretiumque vehendi
Cantat; & æquoreas carmine mulcet aquas.

Dî pia facta vident: astris delphina recepit
Iuppiter: & stellas iussit habere nouem.

N*VNC mihi mille sonos, quoq; est memoratus Achilles,*
Vellem, Mæonide, pectus inesse tuum.
Dum canimus sacras alterno pectine Nonas;
Maximus his fastis accumulatur honos.
Deficit ingenium maioraq; viribus vrgent:
Hæc mihi præcipuo est ore canenda dies.
Quid voluit demens, elegis imponere tantum
Ponderis? heroi res erat ista pedis.
Sancte Pater patriæ, tibi plebs, tibi curia nomen
Hoc dedit: hos dedimus nos tibi nomen eques.
Res tamen ante dedit: serò quoq; vera tulisti
Nomina; iam pridem tu pater orbis eras.
Hoc tu per terras, quod in æthere Iuppiter alto,
Nomen habes: hominum tu pater, ille deûm.
Romule concedes: facit hic tua magna tuendo
Mœnia tu dederas transilienda Remo.
Te Tatius, paruiq; Cures, Cæninaq; sensit:
Hoc duce Romanum est solus vtrumque latus.
Tu breue nescio quid victæ telluris habebas:
Quodcunque est alto sub Ioue, Cæsar habet.
Tu rapis, hic castas duce se iubet esse maritas,
Tu recipis loco; reppulit ille nefas.
Vis tibi grata fuit: florent sub Cæsare nefas.
Tu Domini nomen, Principis ille tenet.
Te remus incusat: veniam dedit hostibus ille,
Cælestem fecit te pater, ille patrem.

I*AM puer Idæus media tenus eminet aluo;*
Et liquidas mixto nectare fundit aquas.
En etiam si quis borean horrere solebat,
Gaudeat, à Zephyris mitior aura venit.

QVIN-

QVINTVS ab æquoreis nitidũ iubar extulit vndis
Lucifer: & primi tempora veris erunt.
Ne fallere tamen: restant tibi frigora restant:
Magnaq; discedens signa relinquet hyems.
TERTIA nox veniet: custodem protinus Vrsæ
Adspicis geminos exseruiße pedes.
Inter Hamadrylas iaculatricemq; Dianam,
Calisto sacri pars fuit vna tori,
Illa deæ tangens arcus, Quos tangimus, arcus,
Este meæ testes virginitatis, ait.
Cynthia laudauit promissaq; fœdera serua:
Et comitum princeps tu mihi, dixit, eris.
IDIBVS agrestis fumant altaria Fauni
Hîc vbi discretas insula rumpit aquas.
Hæc fuit illa dies, in qua Veientibus armis
Ter centum Fabij, ter cecidere duo
Vna domus vires & onus susceperat vrbis:
Sumunt gentiles arma professa manus.
Egreditur castris miles generosus ab isdem:
Et quîs dux fieri quilibet aptus erat.
Carmentis portæ dextra est via proxima Iano:
Ire per hanc noli, quisquis es: omen habet.
Illâ fama refert Fabios exiße trecentos:
Porta vacat culpa: sed tamen omen habet.
Vt celeri paßu Cremeram tetigére rapacem,
Turbidus hibernis ille fluebat aquis.
Castra loco ponunt districtis ensibus ipsi
Tyrrhenum valido Marte per agmen eunt.
Non aliter, quàm cùm Lybica de gente leones
Inuadunt sparsos lata per arua greges.
Diffugiunt hostes: inhonestaq; vulnera tergo
Accipiunt: Thusco sanguine terra rubet.

Sic

Sic iterum sic sæpe cadunt, vbi vincere apertè
Non datur insidias, armaqúe tecta parant.
Campus erat: campi claudebant vltima colles:
Siluaqúe montanas occulere apta feras.
In medio paucos, armentaqúe rara relinquunt:
Cætera virgultis abdita turba latet.
Ecce, velut torrens vndis pluuialibus auctus,
Aut niue, quæ Zephyro victa tepente fluit,
Per sata, perqúe vias fertur, nec, vt ante solebat,
Riparum clausas margine finit aquas:
Sic Fabij vallem latis discursibus implent,
Quodqúe vident sternunt: nec metus alter inest.
Quò ruitis generosa domus? malè creditur hosti:
Simplex nobilitas perfida tela caue.
Fraude perit virtus, in apertos vndiq; campos
Prosiliunt hostes: & latus omne tenent.
Quid faciant pauci contra tot millia fortes?
Quiduè quod in misero tempore restet adest?
Sicut aper longè siluis latrantibus actus
Fulmineo celeres dissipat ore canes:
Mox tamen ipse perit: sic non moriuntur inulti:
Vulneraqúe alterna dantqúe feruntqúe manu.
Vna dies Fabios ad bellum miserat omnes:
Ad bellum missos perdidit vna dies.
Vt tamen Herculeæ superessent semina gentis:
Credibile est, ipsos consoluisse deos.
Nam puer impubes, & adhuc non vtilis armis
Vnus de Fabia gente relictus erat.
Scilicet vt posses olim, tu Maxime nesci;
Cui res cunctando restituenda foret, (Anguis,
CONTINVATA loco tria sidera, Coruus, &
Et medius Cater inter vtrumq; latet:
Idibus

Idibus illa latent: oriuntur nocte sequenti:
Quæ tibi cur tria sint tam sociata, canam.
Fortè Ioui Phœbus festum solemne parabat:
(Non faciet longas fabula nostra moras)
I mea, dixit, auis: ne quid pia sacra moretur;
Et tenuem viuis fontibus affer aquam.
Coruus inauratum pedibus cratera recuruis
Tollit: & aëreum peruolat altus iter.
Stabat adhuc duris ficus densissima pomis.
Tentat eam rostro, non erat apta legi.
Immemor imperij, sedisse sub arbore fertur:
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq; satur, nigris longum rapit vnguibus hydrum:
Ad dominumquè redit, fictaquè verba refert;
Hic mihi caussa moræ viuarum obsessor aquarum:
Hic tenuit fontes, officiumque meum.
Addæ, ait, culpæ mendacia, Phœbus? & audes
Fatidicum verbis fallere velle deum?
At tibi, dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibentur aquæ.
Dixit; & antiqui monumenta perennia facti
Anguis, auis, crater, sidera iuncta micant.
TERTIA post Idus nodos aurora Lupercos
Adspicit, & Fauni sacra bicornis erunt.
Dicite Pierides, sacrorum quæ sit origo;
Attigerint Latias vnde petita domos.
Pana deum pecoris, veteres coluisse feruntur
Arcades: Arcadiis plurimus ille iugis.
Testis erit Pholoæ testes Stymphalides vndæ,
Quiq; citis Ladon in mare currit aquis.
Cinctaquè pinetis nemoris iuga Nonagrini,
Altaque Trozene, Pharrasiæque niues.

Pan erat armenti; Pan illic numen aquarum ?
Munus ob incolumes ille ferebat oues.
Transtulit Euander siluestria numina secum:
Hic vbi nunc vrbs est, tunc locus vrbis erat.
Inde deum colimus, deuectaq; sacra Pelagis.
Flamen ad hæc prisco more dialis erat,
Cur igitur currant: & cur, si currere mos est,
Nuda ferant posita corpora veste rogas?
Ipse Deus, velox discurrere gaudet in altis
Montibus: & subitas concitat ipse fugas,
Ipse Deus nudus nudos iubet ire ministros:
Nec satis ad cursus commoda vestis erat.
Ante Iouem genitum terras habuisse feruntur
Arcades: & luna gens prior illa fuit.
Vita feris similis nullos agitata per vsus:
Artis adhuc expers, & rude vulgus erat.
Pro domibus frondes norant: pro fruibus herbas;
Nectar erat palmis hausta duabus aqua.
Nullus anhelabat suo adunco vomere taurus:
Nulla sub imperio terra colentis erat:
Nullus adhuc erat vsus equi se quinque ferebat:
Ibat ouæ lana corpus amicta sua.
Sub Ioue durabant, & corpora nuda gerebant,
Docta graues imbres & tolerare notos.
Nunc quoque derecti referunt munimenta vetusti
Moris: & antiquas testificantur opes.
Cornipedi Fauno cæsa de more capella
Venit ad exiguas turba vocata dapes
Dumq; sacerdotes verubus transuta salignis
Exta parent, medias sole tenente vias;
Romulus; & frater, pastoralisq; iuuentus,
Solius, & campo corpora nuda dabant.

Casti-

Cæstibus, & iaculis, & misso pondere saxi
  Brachia per lusus experienda dabant.
Pastor ab excelso, Per deuia rura iuuencos,
  Romule, prædones, & Reme, dixit, agunt.
Longum erat armari, diuersis exit vterq́;
  Partibus, occursus præda recepta Remi est.
Vt redijt, verubus stridentia detrahit exta:
  Atqúe ait, Hæc certè nonnisi victor edet.
Dicta facit, Fabijq́; simul, venit irritus illuc
  Romulus: & mensas, ossaqúe nuda videt.
Risit: & indoluit Fabios potuisse Remumqúe
  Vincere; Quintilios non potuisse suos.
Fama manet facti, posito velamine currunt.
  Et memorem famam, qui bene gessit, habet.
Forsitan & queras, cur sit locus ille Lupercal?
  Quaúe diem tali nomine causa notet?
Sylvia Vestalis cœlestia semina partu
  Ediderat, patruo regna tenente suo.
Is iubet auferri paruos, & in amne necari.
  Quit facis? ex istis Romulus alter erat.
Iussa recusantes peragunt lacrymosa ministri:
  Flent tamen, & geminos ad loca iussa ferunt.
Albula, quem Tiberim mersus Tiberinus in vndis
  Reddidit, hibernis fortè tumebat aquis.
Hîc, vbi nunc fora sunt, lintres errare videres:
  Quaqúe iacent valles, Naxime Circe, tuæ.
Huc vbi venerunt. (nec enim procedere possunt
  Longiùs) ex illis vnus & alter ait;
Ah quàm sunt similes: ah quàm formosus vterqúe
  Plus tamen ex istis iste vigoris habet.
Si genus arguitur vultu, (nisi fallit imago)
  Nescio quem è vobis suspicor esse deum.

At si quis vestræ deus esset originis auctor;
In tam præcipiti tempore ferret opem.
Ferret opem certè, si non ope mater egeret?
Quæ facta est vno mater & orba die.
Nata simul, moritura simul, simul ite sub vndas
Corpora desierat: deposuitq; sinu.
Vagierant ambo pariter: sensisse putares,
Hi redeunt vdis in sua tecta genis.
Sustinet impositos summa cauus alueus væda.
Heu! quantum fati parua tabella tulit,
Alueus in limo, siluis appulsus opacis,
Paulatim fluuio deficiente sedet.
Arbor erat: remanent vestigia: quæq; vocantur
Romula nunc ficus, Rumina ficus erat.
Venit ad expositos (mirum) lupa feta gemellos.
Quis credat, pueris non nocuisse feram;
Non nocuisse parum est, prodest quoq; quos lupa nutrit;
Perdere cognatæ sustinuêre manus.
Constitit, & cauda teneris blanditur alumnis:
Et fingit linguæ corpora bina sua.
Marte satos scires timor abfuit: vbera ducunt:
Nec tibi promissa lactis aluntur ope.
Illa loco nomen fecit: locus ille Lupercis.
Magna dati nutrix præmia lactis habet.
Quid vetat Arcadios dictos à monte Lupercos?
Faunus in Arcadia templa Lycæus habet.
ORta dies fuerat: tu desine credere ventũ:
Perdidit illius temporis aura fidem.
Flamina non constant: & sex reserata diebus
Carceris Æolij ianua lata patet.
IAm leuis obliqua subsedit Aquarius vrna.
Proximus æthereos excipe, Piscis, equos.

Te me-

Te memorant fratremq; tuum (nam iuncta micant
Signa) duos tergo sustinuiße deos
Terribilem quondam fugiens Typhona Dione
Tunc, cùm pro cœlo Iuppiter arma tulit;
Venit ad Euphratem comitata Cupidine parua,
Inq; Palæstinæ margine sedit aquæ.
Populus, & cannæ riparum summa tenebant;
Spemqué dabant salices hos quoque posse tegi.
Dum latet, insonuit vento nemus: illa timore
Pallet, & hostiles credit adeße manus
Vtque sinu tenuit natum: succurrite nymphæ,
Et dis auxilium ferte duobus, ait.
Nec mora: proposuit; pisces subiêre gemelli,
Pro quo nunc, cernis sidera, numen habent.
Inde nefas ducunt genus hoc imponere mensis.
Ne violent timidi piscibus ora, Syri.

PRoxima lux vacua est. Ad tertia dicta Quirino,
Qui tenet hoc nomen, Romulus antè fuit.
Siue quod hasta quiris priscis est dicta Sabinis;
Bellicus à telo venit in astra deus.
Siue suo regi nomen posuere Quirites;
Seu quia Romanis iunxerat ille Cures.
Nam pater armipotens postquam noua mœnia vidit,
Multaq; Romulea bella per acta manu:
Iuppiter, inquit, habet Romana potentia vires;
Sanguinis officio non eget illa mei
Redde patri natum; quamuis intercidit alter:
Pro se, proqué Remo, qui mihi restat, erit.
Vnus erit, quem tu tolles in cærula cæli:
Tu mihi dixisti; sint rata dicta Iouis
Iuppiter annuerat, nutu tremefactus vterq;
Est polus; & cæli pondera mouit Atlas.

Est locus: antiqui Capreæ dixêre paludem:
Fortè tuis illic, Romule, iura dabas.
Sol fugit: & remouent subeuntia nubila cælum:
Et grauis effusis decidit imber aquis.
Hinc tonant, hinc missis abrumpitur ignibus æther,
Fit fuga. Rex patrijs astra petebat equis.
Luctus erat: falseque patres in crimine cædis:
Hæsisseque animis forsitan illa fides.
Sed proculus longa veniebat Iulius Alba:
Lunaque fulgebat: nec facis vsus erat.
Cùm subitò motu sepes tremuêre sinistræ:
Rettulit ille gradus: horruerantque comæ.
Pulcher, & humano maior, trabeaque decorus
Romulus in media visus adesse via,
Et dixisse simul: Prohibe lugere Quirites.
Ne violent lacrymis numina nostra suis.
Tura ferant: placentque nouum pia turba Quirinum:
Et patrias artes militiamque colant.
Iussit: & in tenues oculis euanuit auras.
Conuocat hic patres: iussaque verba refert.
Templa Deo fiunt: collis quoque dictus ab illo est:
Et referunt certi sacra paterna dies.
Lux quoque cur eadem stultorum festa vocetur,
Accipe: parua quidem causa sed apta subest.
Non habuit doctos tellus antiqua colonos:
Lassabant agiles aspera bella viros.
Plus erat in gladio quàm curuo laudis aratro:
Neglectus domino pauca ferebat ager.
Farra tamen veteres iacebant: farra metabant:
Primitias Cereri farra refecta dabant.
Vsibus admoniti flammis torrenda dederunt;
Multaque peccato damna tulêre suo.

Nam

Nam modò verebant nigras pro ſerre fauillas:
Nunc ipſas ignes corripuêre caſas.
Facta dea eſt Fornax: læti Fornace coloni
Orant, vt fruges temperet illa ſuas.
Curio legitimis tunc Fornacalia verbis
Maximus indicit: nec ſtata ſacra facit.
Inq; foro multa circum pendente tabella
Signatur certa curia quæque nota.
Stultaque pars populi quæ ſit ſua curia neſcit:
Sed facit extrema ſacra relicta die,

EST honor & tumulis animas placare paternas:
Paruaq; in extructas munera ferre pyras.
Parua petunt manes, pietas pro diuite grata eſt
Munere, non auidos Styx habet ima deos.
Tegula porrectis ſatis eſt velata coronis:
Et ſparſæ fruges, paruaq; mica ſalis:
Inq; mero mollita Ceres: violæq; ſolutæ:
Hæc habeant media tecta relicta via.
Nec maiora veto: ſed & his placabilis vmbra eſt,
Adde preces, poſitis & ſua verba focis.
Hunc morem Æneas pietatis idoneus auctor
Attulit in terras, iuſte Latine, tuas.
Ille patris Genio ſolemnia dona ferebat:
Hinc populi, ritus edidicêre nouos.
At quondam, dum longa gerunt pugnacibus armis
Bella, parentales deſeruêre dies.
Non impune fuit: nam dicitur omine ab iſto
Roma ſuburbanis incaluiſſe rogis.
Vix equidem credo: buſtis exiſſe feruntur,
Et tacitæ queſti tempore noctis aui:
Pérque vias vrbis latoſque vlulaße per agros
Deformes animas, vulgus inane ferunt.

Postea præteriti tumulis redduntur honores:
  Prodigijsque venit funeribusque modus.
Dum tamen hæc fient, viduæ cessate puellæ:
  Exspectet puros pinea tæda dies.
Nec tibi, quæ cupidæ matura videbere matri,
  Comat virgineas hasta recurua comas.
Conde tuas, Hymenæe, faces, & ab ignibus atris
  Aufer: habent alias mœsta sepulchra faces.
Dî quoque templorum foribus celentur opertis:
  Ture vacent aræ, stentq; sine igne foci.
Nunc animæ tenues, & corpora functa sepulchris
  Errant: nunc posito pascitur vmbra cibo.
Nec tamen hoc vltrà, quàm cum de mense supersunt
  Luciferi; quot habent carmina nostra pedes.
Hanc, quia iusta ferunt, dixêre Feralia lucem:
  Vltima placandis Manibus illa dies.
Ecce anus in medijs residens annosa puellis,
  Sacra facit Tacitæ nec tamen ipsa tacet.
Et digitis tria tura tribus sub limine ponit:
  Qua breuis occultum mus sibi fecit iter.
Tunc cantata tenet cum fosco licia plumbo:
  Et septem nigras versat in ore fabas.
Quodq; pice adstrinxit, quod acu traiecit ahena,
  Obsutum menta torret in igne caput:
Vina quoque instillat, vini quodcunq; relictum est,
  Aut ipsa, aut comites, plus tamen ipsa bibit.
Hostiles linguas, inimicaq; vinximus ora.
  Dicit discedens: ebriaq; exit anus.
PRoxima cognati dixere Charistia cari:
  Et venit ad socios turba propinqua deos.
Scilicet à tumulis, &, qui periére, propinquis,
  Protinus ad viuos ora referre iuuat:

Postq;

Postquè tot amissos, quidquid de sanguine restat,
Adspicere: & generis dinumerare gradus.
Innocui veniant: procul hinc procul impius esto
Frater, & in partus mater acerba suos:
Cui pater est viuax: qui matris digerit annos:
Quæ premit in visam socrus iniqua nurum.
Tantalidæ fratres absint, & Iasonis vxor,
Et quæ ruricolis semina tosta dedit:
Et soror, & Progne, Tereusq; duabus iniquus,
Et quicunque suas per scelus auget opes.
Dîs gêneris dare tura boni: concordia fertur
Illa præcipuè mitis adesse die.
Et libat dapes, vt grati pignus amoris:
Nutriat intinctos missa patella cibos.
Iamq; vbi suadebit placidos nox humida somnos,
Larga precaturi sumire vina manu.
Et bene vos, bene tu patriæ pater optime Cæsar,
Dicite suffuso per sacra verba mero.

NOx vbi transierit, solito celebretur honore:
Separat indicio qui deus arua suo.
Termine, siue lapis, siue es defossus in agro
Stipes, ab antiquis tu quoque nomen habes:
Te duo diuersa domini de parte coronant:
Binaqué serta tibi, binaq; dona ferunt.
Ara fit: hîc ignem curta fert rustica testa
Sumptum de tepidis ipsa colona focis.
Ligna senex minuit: concisaq; construit altè:
Et solida ramos figere pugnat humo.
Tum sicco primas irritat cortice flammas:
Stat puer: & manibus lati canistra tenet.
Inde, vbi ter fruges medios immisit in ignes:
Porrigit incisos filia parua fauos.

Vina tenent alij : libantur singula flammis
  Spectant, & linguis candida turba fauet,
Spargitur & cæso communis Terminus agno:
  Nec queritur, lactens cùm sibi porca datur:
Conueniunt, celebrantq́; dapes vicinia suplex.
  Et cantant laudes, Termine sancte tuas,
Tu populus vrbesq́; & regna ingentia finis:
  Omnis erit sine te litigiosus ager.
Nulla tibi ambitiosa est : nullo corrumperis auro:
  Legitima seruas credita rura fide.
Si tu signaßes olim Thyreatida terram;
  Corpora non læto missa trecenta forent:
Nec foret Otryades congestis tectus in armis.
  O quantum patriæ sanguinis ille dedit!
Quid, noua cùm fierent Capitolia nempe deorum
  Cuncta Ioui ceßit turba, locumq́; dedit.
Terminus (vt veteres memorant) inuentus in æde
  Restitit : & magno cum Ioue templa tenet.
Nunc quoque, se supra ne quid nisi sidera cernat.
  Exiguum templi tecta foramen habent.
Termine, post illud leuitas tibi libera non est:
  Qua positus fueris in statione, mane.
Nec tu vicino quicquam concede roganti:
  Ne videare hominem præposuiße Ioui.
Et seu vomeribus, seu tu pulsabere rastris,
  Clamato : tum est hic ager, ille tuus.
Est via quæ populum Laurentes ducit in agros
  Quodam Dardanio regna petita duci,
Illa lanigeri pecoris tibi, Termine, fibris
  Sacra videt fieri sextus ab vrbe lapis.
Gentibus est aliis tellus data limite certo:
  Romanæ spatium est vrbis & orbis idem.

NVNC

NVNC mihi dicenda est Regis fuga: traxit ab illa
Sextus ab extremo nomina mense dies,
Vltima Tarquinius Romanæ gentis habebat
Regna vir iniustus, fortis ad arma tamen.
Ceperat hic alias, alias euerterat vrbes:
Et Gabios turpi fecerat arte suos.
Namque trium minimus, proles manifesta Superbi,
In medios hostes nocte silente venit.
Nudârunt gladios: Occidite, dixit, inermem:
Hoc cupiunt fratres, Tarquiniusq; pater,
Qui mea crudeli lacerauit verbera terga.
Dicere vt hoc posset, verbera passus erat.
Luna fuit, spectant iuuenem, gladiosq; recundunt:
Tergaq; deducta veste notata vident.
Flent quoque: & vt secum tueatur bella, precantur:
Callidus, ignaris annuit ille viris:
Iamq; potens, misso genitorem appellat amico:
Perdendi Gabios quod sibi monstret iter.
Hortus odoratis suberat cultissimus herbis,
Sectus humum riuo leue sonantis aquæ.
Illic Tarquinius mandata latentia nati
Accipit: & virga lilia summa metit.
Nuncius vt rediit, decussaq; lilia dixit:
Filius, agnosco iussa parentis, ait.
Nec mora: principibus cæsis ex vrbe Gabinæ,
Traduntur ducibus mœnia nuda suis,
Ecce (nefas visu) mediis altaribus anguis
Exit & exstinctis ignibus exta rapit.
Consulitur Phœbus; sors est ita reddita: Matri
Qui dederit princeps oscula, victor erit.
Oscula quisque suæ matri properata dederunt,
Non intellecto credula turba deo.

 Brutus

Brutus erat stulti sapiens imitator; vt eſſet
Tutus ab inſidijs, dire Superbe, tuis.
Ille iacens pronus, matri dedit oſcula terræ,
Creditus offenſo procubuiſſe pede.
Cingitur interea Romanis Ardea ſignis:
Et patitur longas obſidione moras.
Dum vacat, & metuunt hoſtes committere pugnam,
Luditur in caſtris, otia miles agit.
Tarquinius iuuenis ſocios dapibuſque meroque
Accipit; ex illis rege creatus ait:
Dum nos ſollicitos pigro tenet Ardea bello,
Nec ſinit ad patrios arma referre deos,
Ecquid in officio torus eſt ſocialis? & ecquid
Coniugibus noſtris mutua cura ſumus?
Quiſque ſuam laudat, ſtudijs certamina creſcunt;
Et feruet multo linguaq; corq; mero.
Surgit, cui dederat clarum Collatia nomen:
Non opus eſt verbis, credite rebus, ait.
Nox ſupereſt; tollamur equis, vrbemq; petamus.
Dicta placent: frenis impediuntur equi.
Pertulerant dominos; regalia protinus illi
Tecta petunt; cuſtos in fore nullus erat.
Ecce nurum regis fuſis per colla coronis,
Inueniunt poſito peruigilare mero.
Inde cito paſſu petitur Lucretia, cuius
Ante torum calathi, lanaque mollis erat.
Lumen ad exiguum famulæ data penſa trahebant;
Inter quas tenui ſic ait illa ſono:
Mittenda eſt domino (nunc nunc properate puellæ)
Quamprimum noſtra facta lacerna manu.
Quid tamen auditis? nam plura audire poteſtis;
Quantum de bello dicitur eſſe ſuper?

Poſt-

Postmodo victa cades: melioribus ardea restat
Improba; quæ nostros cogis abesse viros.
Sint tantùm reduces; sed enim temerarius ille
Est meus; & stricto quolibet ense ruit.
Mens abit, & morior, quoties pugnantis imago
Me subit; & gelidum pectora frigus habet.
Desinit in lacrymis; inceptaq; fila remisit;
In gremio vultum deposuitq; suo.
Hoc ipsum decuit; lacrymæ decuêre pudicam;
Et facies animo dignaq; perq; fuit.
Pone metum, veni, coniux ait illa reuixit;
Deq; viri collo dulce pependit onus.
Interea iuuenis furiales regius ignes
Concipit: & cæco raptus amore furit.
Forma placet, niueusque color flauiq; capilli,
Quiq; aderat nulla factus ab arte decor.
Verba placent, & vox, & quod corrumpere non est;
Quoq; minor spes est, hoc magis ille cupit.
Iam dederat cantus lucis prænuncius ales;
Cùm referunt iuuenes in sua castra pedem.
Carpitur attonitos absentis imagine sensus
Ille: recordanti plura magisq; placent.
Sic sedit: sic culta fuit: sic stamina nevit:
Iniectæ collo sic iacuêre comæ.
Hos habuit vultus: hæc illi verba fuerunt:
Hic color, hæc facies, hic decor oris erat.
Vt solet à magno fluctus languescere flatu,
Sed tamen à vento, qui fuit, vnda tumet:
Sic, quamuis aberat placitæ præsentia formæ,
Quam dederat præsens forma, manebat amor.
Ardet: & iniusti stimulis agitatus amoris,
Comparat indigno vimque metumq; toro.

Exitus in dubio est: audebimus vltima, dixit.
Viderit: audentes Forsque Deusque iuuat.
Cepimus audendo Gabios quoque. talia fatus,
Ense latus cinxit, tergaque pressit equi.
Accipit ærea iuuenem Collatina porta,
Condere iam vultus sole parente suos.
Hostis vt hospes init penetralia Collatini,
Comiter excipitur: sanguine iunctus erat.
Quantum animis erroris inest! parat inscia rerum:
Infelix epulas hostibus illa suis.
Functus erat dapibus: poscunt sua tempora somnum:
Non erat: & tota lumina nulla domo.
Surgit, & auratum vagina liberat ensem:
Et venit in thalamos nupta, pudica tuos.
Vtque torum pressit: ferrum, Lucretia, mecum est,
Natus, ait, regis, Tarquiniusque vocor.
Illa nihil: neque enim vocem viresque loquendi,
Aut aliquid toto pectore mentis habet:
Sed tremit, vt quondam stabulis deprensa relictis
Parua sub infesto cùm iacet agna lupo.
Quid faciat? pugnet? vincetur fœmina pugnans.
Clamet? at in dextera, qui vetet, ensis erat.
Effugiat? positis vrgentur pectora palmis:
Tunc primùm externa pectora tacta manu.
Instat amans hostis pretio, precibusque, minisque.
Nec prece, nec pretio, nec mouet ille minis.
Nil agis: eripiam, dixit, pro crimine vitam:
Falsis adulterij testis adulter ero.
Interimam famulum: cum quo deprensa fereris.
Succubuit famæ victa puella metu.
Quid victor gaudes? hæc te victoria perdet.
Heu quanto regnis nox stetit vna tuis!

Iamquė erat orta dies: passis sedet illa capillis,
   Vt solet ad nati mater itura rogum.
Grandæuumquė patrem fido cum coniuge castris
   Euocat: & posita venit vterquė mora.
Vtquė vident habitum, quæ luctus causa, requirunt:
   Cui paret exequias: quoque sit icta malo.
Illa diu reticet: pudibundaquė cælat amictu
   Ora: fluunt lacrymæ, more perennis aquæ.
Hinc pater, hinc coniunx lacrymas solantur: & orāt
   Indicet: & cæco flentq; pauentquė metu.
Ter conata loqui, ter destitit, ausaquė quarto;
   Non oculos ideo sustulit illa suos.
Hoc quoque Tarquinio debebimus: eloquar, inquit:
   Eloquar infelix dedecus ipsa meum.
Quæquė potest, narrat: restabant vltima: fleuit,
   Et matronales erubuêre genæ.
Dant veniam genitor facto coniuxquė coacto.
   Quam, dixit, veniam vos datis, ipsa nego.
Nec mora, cælato fixit sua pectora ferro:
   Et cadit in patrios sanguinolenta pedes,
Tunc quoque iam moriens, ne non procumbat honestè,
   Respicit. hæc etiam cura cadentis erat,
Ecce super corpus, communia damna gementes,
   Obliti decoris, virquė paterquė iacent.
Brutus adest; tandemq; animo sua nomina fallit:
   Fixaq; semi animi corpore tela rapit.
Stillamq; tenens generoso sanguine cultrum,
   Edidit impauidus ore minante sonos:
Per tibi ego hunc iuro castum fortemq; cruorem,
   Perquė tuos manes, qui mihi numen erunt:
Tarquinium profuga pœnas cum stirpe daturum:
   Iam satis est virtus dissimulata diu.

IIa

Illa iacens, ad verba oculos sine lumine mouit;
Visaq; concussa dicta probare coma.
Fertur in exequias animi matrona virilis;
Et secum lacrymas inuidiamqué trahit.
Vulnus inane patet. Brutus clamore Quirites
Concitat; & regis facta nefanda refert.
Tarquinius cum prole fuit; capit annua consul
Iura: dies regnis illa suprema fuit.
Fallimur? an Veris prænuncia venit hirundo?
Et metuit, ne qua versa recurrat hyems?
Sæpe tamen, Progne, nimium properasse querêris;
Virqué tuo Tereus frigore latus erit.
Iamque duæ restant noctes de mense secundo;
Marsqué citos iunctis curribus vrget equos;
Ex vero positum permansis Equiria nomen;
Quæ duas in campo perspicit ipse suo.
Iure venis Gradiue; locum tua tempora poscunt,
Signatusqué tuo nomine mensis adest.
Venimus in portum, libro cum mense peracto:
Nauiget hinc alia iam mihi linter aqua.

FINIS LIBRI SECVNDI.

PVBLII OVIDII NASONIS FASTORVM LIBER III.

Bellice, depositis clypeo paulisper & hasta.
Mors ades: & nitidas casside solue comas.
Forsitan ipse roges, quid sit cum Marte Poetæ;
A te, qui canitur, nomina mensis habet.

Ipse vides, manibus peragi fera bella Mineruæ.
Non minus ingenuis artibus illa vacat.
Palladis exemplo, ponendæ tempora sume.
Cuspidis; inuenies, & quid inermis agas.
Tunc quoque inermis eras, cùm te Romana sacerdos
Cæpit, vt huic vrbi semina magna dares.
Syluia vestalis (quid enim vetat inde moueri?)
Sacra lauaturas manè petebat aquas.
Ventum erat ad mollem decliuo tramite ripam;
Ponitur è summa fictilis vrna coma
Fessa resedit humo; ventosqué accepit aperto
Pectore; turbatas restituitqué comas.
Dum sedet, vmbrosæ salices, volucresqué canoræ
Fecerunt somnos, & leue murmur aquæ.
Blanda quies furtim victis obrepit ocellis;
Et cadit à mente languida facta manus.
Mars videt hanc; visamqué cupit; potiturqué cupida.
Et sua diuisa furta fefellit ope.
Somnus abit; iacet ipsa grauis: iam scilicet intra
Viscera Romanæ conditor vrbis erat.
Languida consurgit, nescit cur languida surgat;
Et peragit tales arbore nixa sonos:
Vtile sit faustumq́; precor, quod imagine somni
Vidimus: an somno clarius illud erat?
Ignibus Iliacis aderam; cum lapsa capillis
Decidit ante sacros lanea vitta focos.
Inde duæ pariter (visu mirabile) palmæ
Surgunt: ex illis altera maior erat:
Et grauibus ramis totum protexerat orbem;
Contigeratq́; sua sidera summa comæ.
Ecce meus ferrum patruus molitur in illas.
Terreor admonitu: corq́; timore micat.

Martia picus auis gemino pro stipite pugnat?
Et lupa: tuta per hos vtraque palma fuit.
Dixerat: & plenam non firmis viribus vrnam
Sustulit: implorat, dum sua visa refert.
Interea, crescente Remo, crescente Quirino,
Cœlesti tumidus pondere venter erat.
Quominus emeritis exiret cursibus annus,
Restabant nitido iam duo signa deo,
Syluia fit mater: Vestæ simulachra feruntur
Virgineas oculis opposuisse manus
Ara deæ certè tremuit, pariente ministra:
Et subijt cineret territa flamma suos.
Hoc vbi cognouit contemptor Amulius æqui:
(Nam raptas fratri victor habebat opes)
Amne iubet mergi geminos. scelus vndare fugit.
In sicca pueri destituuntur humo.
Lacte quis infantes nescit creuisse ferino?
Et picum expositis sæpe tulisse cibos?
Non ego te, tantæ nutrix Laurentia gentis,
Nec taceam vestras, Faustule pauper, opes.
Vester honos venies, cùm Laurentalia dicam:
Acceptus genijs illa December habet.
Martia ter senos proles adoleuerat annos:
Et suberat flaue iam naua barba comæ.
Omnibus agricolis, armentorumq; magistris,
Italiadæ fratres iura petita dabant.
Sæpe domum veniunt prædonum sanguine læti,
Et redigunt actos in sua iura boues.
Vt genus audierant, animos pater editus auget:
Et pudet in paruis nomen habere casis:
Romuleoq; cadit traiectus Amulius ense:
Regnaq; longæuo restituuntur auo.

Mœnia conduntur: quæ, quamuis parua fuerunt,
Non tamen expediit transiluisse Remo:
Iam modò quæ fuerant siluæ, pecorumq́; recessus,
Vrbs erat: æternæ cùm pater vrbis ait:
Arbiter armorum, de cuius sanguine natus
Credor: & vt credar pignora multa dabo:
A te principium Romano dicimus anno:
Primus de patrio nomine mensis erit.
Vox rata fit: patrioq́; vocat de nomine mensem;
Dicitur hæc pietas grata fuiße Deo.
Et tamen ante omnes Matrem coluêre priores,
Hoc dederat studijs bellica turba suis.
Pallada Cecropidæ, Minoia Creta Dianam:
Vulcanum tellus Hypsipyleia colit:
Iunonem Sparte, Pelopeiadesq́; Mycenæ:
Pinigerum Fauni Mænalis ora caput.
Mars Latio venerandus erat, quia præsidet armis:
Arma feræ genti remq́; decusq́; dabant.
Quodsi fortè vacas; peregrinos inspice fastos:
Mensis in his etiam nomine Martis erit.
Tertius Albanis, quintus fuit ille Faliscis:
Sextus apud populos Hernica terra tuos:
Inter Aricinos Albanaq́; tempora constat:
Factaq́; Telegoni mœnia celsa manu.
Quintum Laurentes, bis quintum Æquiculus acer.
Artibus hunc primum turba forensis habet.
Et tibi cum proauis miles Peligne Sabinis
Conuenit: huic genti quartus vtrique deus.
Romulus hos omnes vt vinceret ordine saltem:
Sanguinis auctori tempora prima dedit.
Nec totidem veteres quot tunc habuêre Kalendas:
Ille minor geminis mensibus annus erat.

Nondum tradiderat victas victoribus arteš
Græcia. facundum sed malè fortè genus.
Qui bene pugnabat Romanam nouerat artem:
Mittere qui poterat pila, disertus erat.
Quis tunc aut Hyadas, aut Pleiadas Atlanteas
Senserat? aut geminos eße sub axe polos?
Eße duas arctos? quarum Cynosura petatur
Sidoniis? Elicem Graia carina notet?
Signaq́ quæ longo frater percenseas anno,
Ire per hæc vno mense sororis equos?
Libera curebant, non obseruata per annum
Sidera: constabat sed tamen, eße deos.
Non illi cœlo labentia signa tenebant:
Sed sua: quæ magnum perdere crimen erat.
Illa quidem fœno; sed erat reuerentia fœno,
Quantam nunc aquillas cernis habere tuas.
Pertica suspensos portabat longas maniplos:
Vnde maniplaris nomina miles habet.
Ergo animi indociles, & adhuc ratione carentes,
Mensibus egerunt lustra minora decem.
Annus erat, decimus cùm luna receperat orbem,
Hic numerus magno tunc in honore fuit.
Seu quia tot digiti: per quos numerare solemus:
Seu quia bis quino femina mense parit.
Seu quod adusq; decem numero crescente venitur
Principium spatiis sumitur inde nouis.
Inde patres centum denos secreuit in orbes
Romulus: hastatos instituitq; decem.
Et totidem Princeps, totidem pilanus habebat
Corpora: legitimo quiq; merebat equo.
Quin etiam partes totidem Tatiensibus ille,
Quosque vocant Ramnes Luceribusq; dedit.

Assuetos igitur numeros seruauit in anno,
Hoc luget spatio fœmina mœsta virum.
Nec dubites, primæ fuerint quin antè Kalendæ
Martis ad hæc animum signa referre potes?
Laurea flaminibus, quæ tot perstitit anno,
Tollitur: & frondes sunt in honore nouæ.
Ianua tunc regis posita viret arbore Phœbi:
Ante duas tridens curia prisca fores.
Vesta quoque vt niteat folio velata recenti,
Cedit, ac Iliacis laurea cana focis.
Adde, quòd arcana fieri nouus ignis in æde
Dicitur, & vires flamma refecta capit.
Nec mihi parua fides annos hinc esse priores:
Anna quòd hoc cœpta est mense Perenna coli.
Hinc etiam veteres initi memorantur honores
Ad spatium belli, perfide Pœne, tui:
Denique quintus ab hoc fuerat Quintilis; & inde
Incipit, à numero nomina quisquis habet.
Primus oliuiferis Romam deductus ab armis
Pompilius menses sensit abesse duos.
Siue hoc à Samio doctus, qui posse renasci
Nos putat: Egeria siue monente sua.
Sed tamen errabant etiam tunc tempora: donec
Cæsaris in multis hæc quoque cura fuit.
Non hæc ille deus, tantæq; propaginis auctor,
Credidit officijs esse minora suis.
Promissumq; sibi voluit prænoscere cœlum:
Nec deus ignotas hospes inire domos.
Ille moras solis, quibus in sua signa rediret,
Traditur exactis disposuisse notis.
Is decies senos tercentum & quinque diebus
Iunxit, & è pleno tempora quarta die.

Hic anni modus est: in lustrum accedere debet,
Quæ consumatur partibus, vna dies.
SI licet occultos monitus audire deorum
Vatibus; vt certè fama licere putat:
Cùm sis officijs, Gradiue, virilibus aptus:
Dic mihi, matronæ cur tua festa colant.
Sic ego. sic posita dixit mihi casside Mauors,
Sed tamen in dextra missilis hasta fuit:
Nunc primùm studiis pacis, Deus vtilis armis,
Aduocor: & greßus in noua castra fero.
Nec piget incepti: iuuat hac quoque parte morari,
Hoc solam ne se poße Minerua putet.
Disce, Latinorum vates operose dierum,
Quod petis: & memori pectore dicta nota.
Parua fuit, si prima velis elementa referre,
Roma: sed in parua spes tamen huius erat.
Mœnia iam stabant, populis augusta futuris
Credita, sed turbæ tunc nimis ampla suæ.
Quæ fuerit nostri, si quæris, regia nati?
Adspice de canna straminibusq; domum.
In stipula placidi capiebat numera somni:
Et tamen ex illo venit in astra toro.
Iamq; loco maius nomen Romanus habebat:
Nec coniux illi, nec socer vllus erat.
Spernebat generos inopes vicinia diues:
Et malè credebar sanguinis auctor ego.
In stabulis habitaße, & oues pauiße, necebat,
Iugeraq; inculti pauca tenere soli.
Cum pare quæq; suo coeunt volucresq; feræq;:
Atque aliquam, de qua proceret, anguis habet.
Externis dantur connubia gentibus: at, quæ
Romano veller nubere, nulla fuit.

Indolui

Indolui, patriamque dedit tibi, Romule, mentem:
Tolle preces, dixi: quod petis, arma dabunt:
Festa para Conso: Consus tibi cætera dicet;
Ille festa die dum sua sacra canes.
Intumuêre Cures, & quos dolor attigit idem:
Tunc primùm generis intulit arma socer.
Iamq; ferè raptæ matrum quoq; nomen habebant:
Tractaq; erant longa bella propinqua mora.
Conueniunt nuptæ dictam Iunonis in ædem:
Quas inter, mea sic est nurus ausa loqui:
O pariter raptæ quoniam hoc commune tenemus:
Non vltrà lentæ possumus esse piæ.
Stant acies: sed vtra di sint pro patre rogandi,
Eligite: hinc coniux, hinc pater arma tenet.
Quærendum est, viduæ fieri malitis, an orbæ,
Consilium vobis forte piumq; dabo.
Consilium dederat: parent; crinesq; resoluunt:
Mœstaq; funerea corpora veste tegunt.
Iam steterant acies ferro mortiq; paratæ:
Iam lituus pugnæ signa daturus erat:
Cùm raptæ veniunt inter patresq; virosq;,
Inq; sinu natos pignora chara tenent.
Vt medium campi scissis tetigere capillis;
In terram posita procubuêre genu.
Et, quasi sentirent, blando clamore nepotes
Tendebant ad avos brachia parua suos.
Qui poterat, clamabat auum tunc deniq; visum.
Et qui vix poterat, posse coactus erat.
Tela viris animiq; cadunt, gladiiq; remotis
Dant soceri generis, accipiuntq; manus.
Laudatasq; tenent natas, scutoq; nepotem
Fert auus: hic scuti dulcior vsus erat.

Inde diem, primasq́ meas celebrare Kalendas
Oebaliæ matres non leue munus habent.
Aut quia committi strictis mucronibus ausæ
Finierant lacrymis Martia bella suis.
Vel quòd erat de me feliciter Ilia mater,
Ritè colunt matres sacra, diemque meum.
Quid? quòd hiems adeperta gelu tunc deniq; cedit:
Et pereunt victæ sole tepente niues.
Arboribus redeunt detonsæ frigore frondes:
Viuidaqúe in grauido palmite gemma tumet.
Quaq; diu latuit, nunc qua se attollat in auras,
Fertilis occultas inuenit herba vias.
Nunc fœcundus ager, pecoris nunc hora creandi.
Nunc auis in ramo tecta laremqúe parat.
Tempora iure colunt Latiæ fœcunda parentes;
Quarum militiam votaqúe partus habet.
Adde, quòd excubias vbi rex Romanus agebat,
Qui nunc Esquilias nomina collis habet;
Illic a nuribus Iunoni templa Latinis
Hac sunt, si memini, publica facta die.
Quid moror? & variis onero tua pectora caussis?
Eminet ante oculos, quod petis ecce tuos:
Mater amat nuptas: matrum me turba frequentat
Hæc vos præcipuè iam pia caussa decet.
Ferte Deæ flores: gaudet florentibus herbis
Hæc dea: cui tenero cingite flore caput.
Dicite, Tu nobis lucem, Lucina, dedisti:
Dicite, Tu voto parturientis ades.
Si qua tamen grauida est, resoluto crine precetur;
Vt soluat partus molliter illa suos.

QVIS mihi nunc dicet, quare cælestia Martis
Arma ferant Sali Mamuriumqúe canant?

Nym-

Nympha mone, memori stagnoq; operata Dianæ:
Nympha Numæ coniux, ad tua facta veni.
Vallis Aricinæ silua præcinctus opacæ
Est lacus antiqua relligione sacer.
Hic latet Hippolytus loris direptus equorum:
Vnde nemus nullis illud aditur equis.
Licia dependent longas velantia sæpes:
Et posita est meritæ multa tabella deæ:
Sæpe potens voti. frontem redimita coronis
Fœmina, lucentes portat ab vrbe faces.
Regna tenent manibus fortes, pedibusqúe fugaces:
Et perit exemplo postmodo quisque suo.
Defluit in certo lapidosus murmure riuus:
Sæpe sed exiguis haustibus inde bibi.
Egeria est, quæ præbet aquas, dea grata Camænis:
Illa Numæ coniux, consiliumqúe fuit,
Principiò nimiùm promptos ad bella Quirites
Molliri placuit iure, deamqúe metu.
Inde datæ leges; ne fortior omnia posset:
Captaqúe sunt purè tradita sacra coli.
Exuitur feritas: armiq; potentius æquum est:
Et cùm ciue pudet conseruisse manus.
Atque aliquis modò trux visa iam vertitur ara:
Vinaq; dat tepitis farraq; salsa focis.
Ecce deum genitor rutilas per nubila flammas
Spargit. & effusis æthera siccat aquis.
Non alias missi cecidêre frequentiùs ignes:
Rex pauet: & vulgi pectora terror habet.
Cui dea: ne nimium terrêre, piabile fulmen
Est, ait, & sæui flectitur ira Iouis.
Sed poterunt ritum Picus Faunusqúe piandi
Tradere: Romani numen vterq; soli.

Nec ſine vi tradent: adhibe tu vincula captis:
    Atq; ita quâ poſſint, edidit arte capi.
Lucus Aventino ſuberat niger ilicis vmbra:
    Quo poſſis viſo dicere, Numen ineſt.
In medio gramen, muſcoq; adoperta virenti
    Manabat ſaxo vena perennis aquæ:
Inde ferè ſoli Faunus Picusq; bibebant.
    Huc venit, & Fonti rex Numa mactat ouem:
Plenaq; odorati diſponit pocula Bachi:
    Cumq; ſuis Antro conditus ipſe latet.
Ad ſolitos veniunt ſilueſtria numina fontes.
    Et reuelant multo pectora ſicca mero.
Vina quies ſequitur, gelido Numa prodit ab antro.
    Vinclaq; ſopitas addit in arcta manus.
Somnus vt abſceſſit, pugnando vincula tentant
    Rumpere, pugnantes fortiùs illa tenent.
Tunc Numa: di nemorum, factis ignoſcite noſtris,
    Si ſcelus ingenio ſcitis abeſſe meo:
Quoq; modo poſſit fulmen, monſtrate piari.
    Sic Numa, ſic quatiens cornua Faunus ait:
Magna petis. nec quæ monitu tibi diſcere noſtro
    Fas ſit. habent fines numina noſtra ſuos:
Dî ſumus agreſtes, & qui dominemur in altis
    Montibus, arbitrium eſt in ſua tecta Ioui.
Hunc tu non poteris per te deducere cœlo:
    At poteris noſtra forſitan vſus ope.
Dixeras hæc Faunus. par eſt ſententia Pici.
    Deme tamen nobis vincula, Picus ait,
Iuppiter huc veniet valida perductus ab arte,
    Nubila promiſſi Styx mihi teſtis erit.
Emiſſi laqueis quid agant, quæ carmina dicant;
    Quaq; trahant ſuperis ſedibus arte Iouem;

Scire nefas homini est, nobis concessa canentur:
Quæq; pio dici vatis ab orbe licet.
Eliciunt cœlo te Iuppiter; vnde minores
Nunc quoq; te celebrant, Eliciumq; vocant.
Constat, Auentine tremuisse cacumina siluæ:
Terraq; subsedit, pondere pressa Iouis.
Corda micant regis: totoq; è corpore sanguis
Fugit & hirsutæ diriguêre comæ.
Vt rediit animus, Da certa piamina, dixit,
Fulminis, altorum rexq; paterq; Deûm:
Si tua contigimus manibus donaria puris:
Hoc quoq; quod petitur si pia lingua rogat.
Annuit ornanti: sed verum ambage remota
Abdidit: & dubio terruit ore virum.
Cæde caput, dixit: cui rex, Parebimus, inquit:
Cædenda est hortis eruta cepa meis.
Addidit hic: hominis sumes, ait ille capillos
Postulat hic animam: cui Numa, Piscis ait,
Risit, & his, inquit, facito tella procures.
O vir colloquio non abigende deûm.
Sed tibi, protulerit cùm totum crastinus orbem
Cynthius, imperij pignora certa dabo
Dixit: & ingenti tonitru super æthera notum
Fertur: adorantem destituitq; Numam.
Ille redit lætus, memoratq; Quiritibus acta.
Tarda venit dictis difficilis fides.
At certè credetis, Ait, si verba sequetur
Exitus: en audi crastina quisquis ades.
Protulerit terris cùm totum Cynthius orbem;
Iuppiter imperij pignora certa dabit.
Discedunt dubij: promissaq; tarda videntur:
Dependetq; fides adueniente die.

Mollis erat tellus rorata manè pruina:
  Ante sui populus limina regis adest.
Prodit: & in solio medius consedit acerno.
  Innumeri circa stantq; silentq; viri
Ortus erat summo tantummodo margine Phœbus?
  Sollicitæ mentes speq; metuq; pauent.
Constitit: atq; caput niueo velatus amictu
  Iam bene dis notas sustulit ille manus
Atq; ita, Tempus adest promissi muneris inquit:
  Pollicitam dictis Iuppiter adde fidem
Dum loquitur, totum iam Sol emouerat orbem:
  Et grauis æthereo venit ab axe fragor.
Ter tonuit sine nube deus: tria fulgura misit.
  Credite dicenti: mira sed acta loquor.
A media cœlum regione dehiscere cœpit:
  Summisêre oculos cum duce turba suo.
Ecce leui scutum versatum leniter aura
  Decidit, à populo clamor ad astra venit.
Tollit humo munus cæsa priùs ille iuuenca:
  Quæ dederat nulli colla premenda iugo
Atque ancile vocat, quod ab omni parte recisum est:
  Quemque notes oculis, angulus omnis abest.
Tunc, memor imperij sortem consistere in illo,
  Consilium multæ calliditatis init.
Plura iubet fieri simili cælata figura:
  Error vt ante oculos insilienti eat.
Mamurius, morum fabræne exactior artis,
  Difficile est vlli dicere clausit opus.
Cui Numa munificus, Facti pete præmia dixit:
  Si mea nota fides, irrita nulla petes.
Iam dederat Saliis (à saltu nomina ducta)
  Armaque, & ad certos verba canenda modos.

Tùm sic Mamurius: Merces mihi gloria detur,
  Nominaqúe extremo carmine nostra sonent.
Inde sacerdotes operi promisso vetusto
  Præmia persoluunt: Maturiumqúe vocant.
Nubere si qua voles, quamuis properabitur ambo;
  Differ: habent paruæ commoda magna moræ.
Arma mouent pugnam, pugna est aliena maritis:
  Condita cùm fuerint; aptius omen erit.
His etiam coniux apicati sancta dialis
  Lucibus impexas debet habere comas.

TERTIA nox demissa suos vbi mouerit ortus;
  Conditus è geminis piscibus alter erit.
Nam duo sunt: austris hic est aquilonibus ille
  Proximus: à vento nomen vterque tenet.

CVM croceis rorare genis Tithonia coniux
  Cœperit: & quintæ tempora lucis aget:
Siue est Arctophylax, siue est piger ille Bootes;
  Mergetur: visus effugietque tuos.
At non effugiet Vindemitor: hoc quoque caussam
  Vnde trahat sidus, parua docere mora est.
Ampelon intonsum Satyronymphaqúe creatum
  Fertur in Ismariis Bacchus amasse iugis.
Tradidit huic vitem pendentem frondibus vlmi;
  Quæ nunc de pueri nomine nomen habet.
Dum legit in ramo pictas temerarius vuas;
  Decidit: amissum Liber in astra tulit.

SEXTVS vbi è terra cliuosum scandet olympum
  Phœbus, & alatis æthera carpet aquis;
Quisquis ades, casteqúe colis penetralia Vestæ;
  Gratare: Iliacis thuraqúe pone focis.
Cæsaris innumeris, quos maluit ille mereri,
  Accessit titulis Pontificalis honor.

Ignibus æternis æterni numina præsunt
  Cæsaris, imperij pignora iuncta vides.
Dî veteris Troiæ, dignissima præda ferenti:
  Qua grauis Æneas tutus ab hoste fuit.
Ortus ab Ænea tangit cognata sacerdos,
  Nomina cognatum, Vesta, tuêre caput.
Quos sancta fouet ille manu, bene viuitis ignes,
  Viuite inextincti, flammaq; duxq; precor.

VNA nota est Martis Nonis: sacrata quòd illis
  Templa putant lucos Velonis ante duos.
Romulus vt saxo lucum circumdedit alto:
  Quilibet huc, dixit, confuge tutus eris.
O quàm de tenui Romanus origine creuit!
  Turba vetus quàm non inuidiosa fuit!
Ne tamen ignaro nouitas tibi nominis obstet;
  Disce, quis iste deus, curué vocetur ita,
Iuppiter est iuuenis: iuueniles adspice vultus:
  Adspice deinde, manu fulmina nulla tenet.
Fulmina post ausos cœlum affectare Gigantes
  Sumpta Ioui: primo tempore inermis erat.
Ignibus Ossa nouis, & Pelion altius Ossa
  Arsit: & insolida fixus Olymphus humo.
Stat quoq; capra simul: Nympho pauisse feruntur
  Creditis: infanti lac dedit illa Ioui:
Nunc vocor ad nomen vegrandia farra colui,
  Quæ malè creuerunt, vescaq; parua vocant.
Vis ea si verbi est; cur non ego Veionis ædem.
  Ædem non magni suspicer esse Iouis;
Iamq; vbi cæruleum variabunt sidera cœlum,
  Suspice: Gorgonei colla videbis equi.
Creditur hic cæsæ grauida ceruice Medusa
  Sanguine respersis prosiluiße comis:

Huic

Huic supra nubes, & subter sidera lapso,
Cœlum pro terra, pro pede penna fuit.
Iamq; indignanti noua frena receperat ore;
Cum leuis Aonias vngula fodit aquas.
Nunc fruitur cœlo: quod pennis antè petebat:
Et nitidus stellis quinque decemq; micat.
PROTINVS adspiciens venienti nocte Coronam
Gnosida: Theseo crimine facta dea est.
SEX vbi sustulerit, totidemq; emiserit orbes,
Purpureum rapido qui vehit axe diem.
Altera gramineo spectabis Equiria campo:
Quem Tiberis curuis in latus vrget aquis.
Qui tamen eiecta si fortè tenebitur vnda;
Cælitus accipiet puluerulentus equos.
IDIBVS est Annæ festum geniale Perennæ,
Haud procul à ripis, aduena Tybri, tuis.
Plebs venit: ac virides passim disiecta per herbas
Potat: & accumbit cum pare quisq; sua.
Sub Ioue pars durat: pauci tentoria ponunt:
Sunt, quibus è ramis frondea facta casa est:
Pars sibi pro rigidis calamos statuêre columnis,
Desuper extensas imposuêre togas.
Sole tamen vinoq; calent, annosq; precantur,
Quot sumunt cyathos, ad numerumq; bibunt.
Inuenies illic, qui Nestoris ebibebat annos:
Quæ sit per calices facta Sibilla suos.
Illic & cantant, quidquid didicêre theatris;
Et iactant faciles ad sua verba manus:
Et ducunt posito duras cratera choreas:
Cultaq; diffusis saltat amica comis.
Cùm redeunt, titubant: & sunt spectacula vulgi:
Et fortunatos obuia turba vocat.

Occurrit nuper, visa est mihi digna relatu
  Pompa: semen potum pota trahabat anus.
Quæ tamen hæc dea sit, quoniam rumoribus errat;
  Fabula proposito nulla tegenda meo.
Arserat Æneæ Dido miserabilis igne:
  Arserat extructis in sua fata rogis.
Compositusq; ignis, tumuliq; in armore carmen
  Hoc breue, quod moriens ipsa reliquit erat:
Præbuit Æneas & caußam mortis, & ensem:
  Ipsa sua Dido concidit vsa manu.
Protinus inuadunt Numidæ sine vindice regnum:
  Et potitur capta Maurus Iarba domo:
Seq; memor spretum, thalamis tamen, inquit, Elisæ
  En ego, quem toties reppulit illa, fruor.
Diffugiunt Tyrij quo quemq; agit error; vt olim
  Amißo dubiæ rege vagantur apes.
Tertia nudatas acceperat area meßes:
  Inq; hauos ierant tertia musta lacus.
Pellitur Anna domo, lacrymansq; sororia linquit
  Mœnia, germanæ iusta dat antè suæ.
Mixta bibunt molles lacrymis vnguenta fauillæ;
  Vertice libatas accipiuntq; comas.
Terq; vale dixit: cineres ter ad ora relatos
  Preßit: & est illis visa subeße soror.
Nacta ratem comitesq; fugæ, pede labitur æquo,
  Mœnia respiciens, dulce sororis opus.
Fertilis est Melite sterili vicina Cosyræ
  Insula, quam Libyci verberat vnda freti.
Hanc petit hospitio regis confisa vetusto.
  Hospes opum diues rex ibi Battus erat.
Qui postquam didicit casus vtriusq; sororis:
  Hæc, inquit, tellus quantulacunque tua est.

Et ta-

Et tamen hoſpitij seruaßet ad vltima munus.
Sed timuit magnas Pygmælonis opes.
Signa recenſebat bis Sol ſua: tertius ibat
Annus: & exſilio terra paranda noua eſt.
Frater adeſt: belloq; petit: rex arma peroſus:
Nos ſumus imbelles, tu fuge ſoſpes, ait
Iußa fuit, ventoq; ratem committit & vndis:
Aſperior quouis æquore frater erat.
Eſt prope piſcoſos lapidoſi Crathidis amnes
Paruus ager: cameren incola turba vocat.
Illuc curſus erat, nec longiùs abfuit inde:
Quàm quantum nouies mittere funda poteſt.
Vela cadunt primò: & dubia librantur ab aura:
Findite remigio, nauita dixit, aquas.
Dumq; parant torto ſubducere carboſa lino:
Percutitur rapido puppis adunca noto:
Inq; patens æquor, fruſtra pugnante magiſtro,
Fertur, & ex oculis viſa refugit humus.
Aſſiliunt fluctus, imoq; à gurgite pontus
Vertitur & cauſas alueus haurit aquas.
Vincitur ars vento: nec iam moderator habenis
Vtitur: ac votis is quoq; poſcit opem.
Iactatur tumidas exſul Phœnißa per vndas
Humidaq; oppoſita lumina veſte tegit.
Tunc primùm Dido felix eſt dicta ſorori:
Et quæcunq; aliquam corpore preſſit humum.
Ducitur ad Laurens ingenti flamine littus
Puppis: & expoſitis omnibus, hauſta perit.
Iam pius Æneas regno, nataq; Latini
Auctus erat: populos miſcueratq; duos.
Littore dotali ſolo comitatus Achate,
Secretum nudo cum pede carpit iter:

Adſpicit errantem: nec credere ſuſtinet Annam
Eſſe; quid in Latios illa veniret agros?
Dum ſecum Æneas: Anna eſt exclamat Achates.
Ad nomen vultus ſuſtulit illa ſuos.
Heu fugiat? quid agat? quos terræ quærat hiatus?
Ante oculos miſeræ fata ſororis erant.
Senſit & alloquitur trepidam Cythereius heros:
Flet tamen admonitu mortis, Eliſa, tuæ,
Anna, per hanc iuro, quam quondam audire ſolebas
Tellurem fato proſperiore dari;
Perq; deos comites, hac nuper ſede locatos:
Sæpe meas illos increpuiſſe moras.
Nec timui de morte tamen: metus abfuit iſte.
Hei mihi credibili fortior illa fuit.
Ne refer, adſpexi non illo corpore digna
Vulnera, tartareas auſus adire domos.
At tu, ſeu ratio te noſtris appulit oris,
Siue deus, regni commode carpe mei.
Multa tibi memores: nil non debemus Eliſæ.
Nomine grata tuo grata ſororis eris.
Talia dicenti (neq; enim ſpes altera reſtat)
Credidit: errores expoſuitq; ſuos.
Vt domum intrauit Tyrios induta paratus;
Incipit Æneas: cætera turba ſilet:
Hanc tibi cur tradam, pia cauſſa, Lauinia coniux,
Eſt mihi; conſumpſi naufragus huius opes.
Orta Tyro eſt: regnum Lybica poſſedit in ora:
Quam precor vt caræ more ſororis ames,
Omnia promittit, falſumq; Lauinia vulnus
Mente premit tacita, diſſimulatq; metus.
Donaq; cùm videat præter ſua lumina mitti
Multa, tamen mitti clam quoq; multa putat.

Non

Non habet exactum quid agat: furialiter odit,
Et parat insidias: & cupit vlta mori.
Nox erat, ante torum visa est adstare sororis
Squalenti Dido sanguinolenta coma.
Effuge, ne dubita, mœstum soror effuge tectum.
Sub verbum querulas impulit aura fores.
Exilit: & velox humili super arua fenestra
Se iacit: audacem fecerat ipse timor.
Cumq́ metu rapitur, tunica velata recincta
Currit, vt auditis territa dama lupis.
Corniger hanc tumidis rapuisse Nnmicius vndis
Creditur, & stagnis occuluisse suis.
Sidonis interea magno clamore per agros
Quæritur: apparent signa notæq; pedum.
Ventum erat ad ripas, inerant vestigia ripis.
Sustinuit tacitas conscius amnis aquas.
Ipsa loqui visa est, Placidi sum nympha Numici:
Amne perenne latens, Anna perenna vocor.
Protinus erratis læti vescuntur in agris:
Et celebrant largo seq; diemq; mero.
Sunt quibus hæc Luna est, quia mensibus impleat annox
Pars Themin, Inachiam pars putat esse bouem.
Inuenies, qui te nymphen Atlantida dicant;
Teq; Ioui primos, Anna, dedisse cibos.
Hæc quoque quam referam nostras peruenit ad aures
Fama: nec à veri dissidet illa fide.
Plebs vetus, & nullis etiam nunc tuta tribunis
Fugit: & in sacri vertice montis erat.
Iam quoque, quem secum tulerant, defecerat illis
Victus & humanis vsibus apta Ceres.
Orta suburbanis quædam fuit Anna Bouillis;
Pauper, sed multæ sedulitatis anus.

Illa leui mitra canos incincta capillos
  Fingebat tremula rustica liba manu.
Atque ita per populum fumantia manè solebat
  Diuidere; hæc populo copia grata fuit.
Pace domi facta, signum posuère perenne:
  Quod sibi defectis illa ferebat opem.
Præteriturus eram gladios in principe fixos:
  Cùm sic à castis Vesta locuta focis:
Ne dubita meminisse meus fuit ille sacerdos;
  Sacrilegæ telis me petiére manus.
Ipsa virum rapui: simulacraq; nuda reliqui.
  Quæ cecidit ferro, Cæsaris vmbra fuit.
Ille quidem cælo positus Iouis atria vidit.
  Et tenet in magno templa dicata foro.
At quicunq; nefas ausi prohibente deorum
  Numine, polluerant Pontificale caput;
Morte iacent merita, testes estote Philippi:
  Et quorum sparsis ossibus albet humus,
Hoc opus, hæc pietas, hæc prima elementa fuerunt
  Cæsaris; vlcisci iusta per arma patrem.
POstera cùm teneras aurora refecerit herbas:
  Scorpius à prima parte videndus erit.
TErtia post Idus lux est celeberrima Baccho:
  Bacche faue vati, dum tua festa cano.
Nec referam Semelem, ad quam nisi fulmina secum
  Iuppiter afferret; paruus inermis eras:
Nec puer vt posses maturo tempore nasci,
  Expletum patrio corpore matris opus.
Sithonas & Scithicos longum est narrare triumphos:
  Et domitas gentes thurifer Inde tuas
Tu quoq; Thebanæ mala præda tacebere matris.
  Inq; tuum furijs acte Lycurge genu.

Ecce

Ecce libet subitos pisces, Thyrrhænaqúe monstra
Dicere: sed non est carminis huius opus.
Carminis huius opus, causas exponere quare
Vilis anus populos ad sua liba vocet
Ante tuos ortus aræ sine honore fuerunt;
Liber: & in gelidis herba reperta focis.
Te memorant Gange totoqúe Oriente subacto,
Primitias magno seposuiße Ioui.
Cinnama tu primus, captiuaqúe thura dedisti:
Deqúe triumphato viscera tosta boue.
Nomine ab auctoris ducunt Libamina nomen,
Libaqúe: quod sanctis pars datur inde focis:
Liba deo fiunt: succis quia dulcibus idem
Gaudet: & à Baccho mella reperta ferunt:
Ibat arenoso Satyris comitatus ab Hebro.
Non habet ingratos fabula nostra iocos.
Iamqúe erat ad Rhodopen, Pangæaq. flumina ventum:
Æriferæ comitum cùm crepère manus.
Ecce nouæ còeunt volucres tinnitibus actæ:
Quosqúe mouent sonitus æra, sequuntur apes.
Colligit errantes, & in arbore claudit inani.
Liber, & inuenti præmia mellis habet.
Vt Satyri, leuisqúe senex tetigêre saporem:
Quærebant flauos per nemus omne fauos.
Audit inexesa stridorem examinis vlmo:
Adspicit & ceras, dissimulatqúe senex.
Vtqúe piger pandi tergo residebant aselli;
Applicat hunc vlmo, corticibusqúe cauis.
Constitit ipse super, ramoso stipite nixus:
Atqúe auidè trunco condita mella petit;
Millia crabronum còeunt, & vertice nudo
Spicula desigunt; oraqúe prima notant.

Ille cadit præceps; & calce feritur aselli:
Inclamatq; suos: auxiliumq; rogat.
Concurrunt Satyri, turgentiaq; ora parentis
Rident: percusso claudicat ille genu.
Ridet & ipse deus: limumq; inducere monstrat.
Hîc paret monitis, & linit ora luto.
Melle pater fruitur: liboq; infusa calenti
Iure repertori splendida mella damus.
Fœmina cur præsit, non est rationis opertæ.
Fœmineos thyrso concitat ille choros.
Cur anus hoc faciat quæris? vinosior ætas,
Hæc erat: & grauidæ munera vitis amat.
Cur hedera cincta est? hedera est grauissima Baccho
Hoc quoque cur ita sit, dicere nulla mora est:
Nysiadas Nymphas puerum quærente nouerca,
Hanc frondem cunis opposuisse ferunt.
Restat, vt inueniam, quare toga libera detur
Luce feris pueris, candide Bacche, tua.
Siue, quod ipse puer semper iuuenisqué videris?
Et media est ætas inter vtrumq; tibi.
Seu quia tu pater es, patres sua pignora natos
Commendat curæ, numinibusqúe tuis.
Siue, quòd es liber, vestis quoq; libera per te
Sumitur, & vitæ liberioris iter.
An quia, cùm colerent prisci studiosiùs agros;
Et faceret patrio rure senator opus,
Et caperet fasces à curuo consul aratro,
Nec crimen duras esset habere manus:
Rusticus ad ludos populus veniebat in orbem:
Sed dîs non studijs ille dabatur honos.
Luce sua ludos vuæ commentor habebat:
Quos cum tædifera nunc habet ille dea.

Ergo

Ergo vt tironum celebrari frequentia possit;
  Visa dies dandæ non aliena togæ
Mite caput pater huc placataqúe cornua vertas.
  Et des ingenio vela secunda meo:
Itur ad Argeos, (qui sint, sua pagina dicet)
  Hac si commemini, præteritaqúe die.
Stella Licaoniam vergit declivis ab Arcton
  Miluius hæc illa nocte videnda venit.
Quid dederit volucri si vis cognoscere, cælum
  Saturnus regnis à Ioue pulsus erat.
Concitat iratus validos Titanas in arma:
  Quæque fuit fatis debita, tentat opem.
Matre satus Terra, monstrum mirabile, taurus
  Parte sui serpens posteriore fuit.
Hunc triplici muro lucis incluserat atris
  Parcarum monitu Styx violenta trium.
Viscera qui tauri flammis adolenda dedisset;
  Sors erat: æternos vincere posse deos.
Immolant hunc Briareus facta est adamante securi
  Et iam iam flammis extra daturus erat:
Iuppiter alitibus rapere imperat: attulit illi
  Miluius: & miritis venit in astra suis.
VNa dies media est: & fiunt sacra Mineruæ:
  Nominaqúe à iunctis quinque diebus habent.
Sanguine prima vacat; nec fas concurrere ferro;
  Causa, quòd est illa nata Minerua die.
Altera tresqúe super rasa celebrantur arena:
  Ensibus exsertis bellica læta dea est.
Pallada nunc pueri, teneræq; orate puellæ.
  Qui bene placarit Pallada: doctus erit.
Pallade placata, lanam mollire puellæ
  Discant; & plenas exonorare colos.

Illa etiam stantes radio percurrere telas
 Erudit: & rarum pectine densat opus.
Hanc cole, qui maculas læsis de vestibus aufers;
 Hanc cole, velleribus quisquis aëna paras.
Nec quisquam in vita faciet bene vincula plantæ
 Pallade; sit Tychio doctior ille licet.
Et licet antiquo manibus collatus Epeo
 Sit prior, irata Pallade, mancus erit.
Vos quoque, Phœbea morbos qui pelitis arte;
 Munera de vestris pauca referte deæ.
Nec vos turba feri sensu fraudata magistri
 Spernite: discipulos attrahit illa nouos.
Quiq; moues cœlum, tabulamq; coloribus vris;
 Quinque facis docta mollia saxa manu.
Mille dea est operum; certe dea carminis illa est.
 Si mereor, studijs adsit amica meis.
Cælius ex alto qua mons descendit in æquum;
 Hic vbi non plana est, sed prope plana via;
Parua licet videas Captæ delubra Mineruæ:
 Quæ dea natali cœpit habere suo.
Nominis in dubio causa est. capitale vocamus
 Ingenium sollers: ingeniosa dea est.
An, quia de capitis fertur sine matre paterni
 Vertice cum clypeo prosilijsse suo?
An, quia perdomitis ad nos captiua Faliscis
 Venit; & hoc signo littera prima docet?
An, quod habet legem, capitis quæ pendere pœnas
 Ex illo iubeat furta recepta loco;
A quacunq; trahis ratione vocabula Pallas;
 Pro ducibus nostris Ægida semper habe.
Summa dies è quinq; tubas lustrare coronas.
 Admonet, & ferti sacrificare deæ.

Nunc

Nunc potes ad Solem sublato dicere vultu,
 Hic here Phrixeæ vellera pressit ouis.
Seminibus tostis sceleratæ fraude nouercæ
 Sustulerat nullas, vt solet herba comas.
Mittitur ad Tripodas, certa, qui sorte reportet,
 Quam sterili terræ Delphicus edat opem.
Hic quoq; corruptus cum semine nunciat Helles,
 Et iuuenis Phrixi funera sorte peti.
Vsque recusantem ciues, & tempus, & Ino
 Compulerant regem iussa nefanda pati.
Et soror, & Phrixus velati tempora vittis
 Stant simul ante aras; iunctaq; fata gemunt.
Adspicit hos vt sortè pependerat æthere mater;
 Et ferit attonita pectora nuda manu:
Inque draconigenam nimbis comitantibus vrbem
 Desilit: & natos eripit inde suos:
Vtq; fugam capiant, aries nitidissimus auro
 Traditur: ille vehit per freta longa duos.
Dicitur infirma cornu tenuisse sinistra
 Femina, cùm de se nomina fecit aquæ.
Pænè simul perijt, dum vult succurrere lapsæ
 Frater: & extentas porrigit vsq; manus;
Flebat, vt amissa gemini consorte pericli.
 Cæruleo iunctam nescius esse deo.
Litoribus tactis aries fit sidus: at huius
 Peruenit in Colchas aurea lana domos.

TRes vbi luciferos veniens præmiserit Eos,
 Tempora nocturnis aqua diurna feret.

INde quater pastor futuros vbi clauserit hædos?
 Canuerint herbæ rore recente quater,
Ianus adorandus, cumq; hoc concordia mitis,
 Et Romana salus, araq; Pacis erit.

LVna regit menses, huius quoque tempora mensis
Finit Auentino Luna colenda iugo.

FINIS LIBRI TERTII.

FASTORVM LIBER QVARTVS.

ALMA faue, dixi, geminorum mater Amorum:
Ad vatem vultus rettulit illa suos.
Quid tibi, ait, mecum? certè maiora canebas:
Num vetus in molli pectore vulnus habes?
Scis dea, respondi; de vulnere risit, & aer
Protinus ex illa parte serenus erat.
Saucius aut sanus, nunquam tua signa reliqui:
Tu mihi propositum, tu mihi semper opus.
Quæ decuit primis sine crimine lusimus annis.
Nunc teritur nostris area maior equis.
Tempora cum causis annalibus eruta priscis,
Lapsaqúe sub terras, ortaqúe signa cano.
Venimus ad quartum, quo in celeberrima, mensem
Et vatem, & mensem scis Venus esse tuos.
Mota Cytherea leuiter mea tempora myrto
Contigit: & cœptum perfice, dixit, opus.
Sensimus; & causæ subitò patuére dierum.
Dum licet, & spirant flamina, nauis erat.
Si qua tamen pars te de fastis tangere debet,
Cæsar in Aprili, quod tuearis, habes.
Hic ad te magna descendit origine mensis:
Et fit adoptiua nobilitate tuus.
Hoc pater Iliades, cum longum scriberet annum,
Vidit & auctores rettulit ipse suos:

Vtque fero Marti primam dedit ordine sortem;
Quod sibi nascendi proxima causa fuit:
Sic Venerem gradibus multis in gente receptam
Alterius voluit mensis habere locum.
Principumque sui generis, reuolutaque quærens
Sæcula, cognatos venit adusque deos
Dardanon Electra quis nescit Atlantide natum?
Scilicet Electram concubuisse Ioui?
Huius Erichthonius; Tros est generatus ab illo;
Assaracum creat hic: Assaracusque Capyn
Proximus Anchises; cum quo commune parentis
Non designata est nomen habere Venus.
Hinc satus Æneas: pietas spectata per ignes:
Sacra, patremque humeris, altera sacra, tulit.
Venimus ad felix aliquando nomen Iuli?
Vnde domus Teucros Iulia tangit auos.
Posthumus hinc qui, quod siluis est natus in altis,
Siluius in latia gente vocatus erat.
Isque Latine, tibi pater est; subit alba Latinum:
Proximus est titulis Epytus, Alba, tuis.
Ille dedit captæ repetita vocabula Troiæ;
Et tuus est idem, Calpete, factus auus.
Cumque patris regnum post hunc Tiberinus haberet:
Dicitur in Tuscæ gurgite mersus aquæ;
Iam tamen Agrippam natum, Romulumq; nepotem
Viderat. in Remulum fulmina missa ferunt.
Venit Auentinus post hos locus vnde vocatur,
Mons quoque post illum tradita regna Procæ;
Quem sequitur duri Numitor germanus Amuli.
Iliacum Lauso de Numitore sati.
Ense cadit patrui Lausus; placet Ilia Marti;
Teque parit gemino iuncte Quirine Remo.

Ille suos semper Venerem Martemq; parentes
Dixit: & emeruit vocis habere fidem:
Neué secuturi possent nescire nepotes;
Tempora dis generis continuata dedit.
Sed Veneris mensem Graio sermone notatum
Auguror: à spumis est dea dicta maris.
Nec tibi sit mirum Græco rem nomine dici:
Italia nam tellus Græcia maior erat.
Venerat Euander plena cum classe suorum:
Venerat Alcides: Graius vterq; genus.
Hospes Auentinis armentum pauit in herbis
Clauiger & tanto est Albula pota deo.
Dux quoq; Naritius: testes Lestrigones exstant:
Et quod adhuc Circes nomina litus habet.
Et iam Telegoni, iam mœnia Tiberis vdi
Stabant; Argolicæ quæ posuêre manus.
Venerat Atridæ fatis agitatus Halesus:
A quo se dictam terra Falisca putat.
Adijce Troianæ suasorem Antenora pacis:
Et generum Æneiden, Apule Daune, tuum.
Serus ab Iliacis, & post Antenora flammis
Attulit Æneas in loca nostra deos.
Huius erat Solemus Phrigia comes vnus ab Ida,
A quo Sulmonis mœnia nomen habent:
Sulmonis gelidi patriæ, Germanice, nostræ:
Me miserum, Schytico quàm procul ista solo est!
Ergo age: tam longas sed supprime, Musa, querelas:
Non tibi sunt mœsta sacra canenda Lyra.
Quò non liuor adit? sunt qui tibi mensis honorem
Eripuisse velint, inuidiamq; venus.
Nam quia ver aperit tunc omnia; densaq; cedit
Frigoris asperitas, fetaque terra patet?

Aprilem memorant ab aperto tempore dictum:
Quem Venus iniecta vindicat alma manu.
Illa quidem totum dignissima temperat annum:
Illa tenet nullo regna minora deo;
Quid, quod vbiq; potens templiq́; frequentibus aucta,
Vrbe tamen nostra ius dea maius habet?
Pro Troia, Romane, tua, Venus arma ferebat:
Cùm gemuit teneram cuspide læsa manum,
Cælestesq́ue duas Troiano iudice vicit;
(Ah nolim victas hoc meminisse deas)
Assaracique nurus dicta est; vt scilicet olim
Magnus Iuleos Cæsar haberet auos.
Nec Veneri tempus, quàm ver, erat aptius vllum.
Vere nitent terræ: vere remissus ager.
Nunc herbæ rupta tellure cacumina tollunt;
Nunc tumido geminas certice palmes agit.
Et formosa Venus formoso tempore digna est;
Vtq; solet, Marti continuata suo est.
Vere monet curuas materna per æquora puppes
Ire; nec hibernas iam timuisse minas.
Ritè deam colitis Latiæ matresq́ue nurusq́ue,
Et vos. qui vittæ, longaq́ue ve.is abest,
Aurea marmoreo redimicula demite collo:
Nunc alij flores, nunc noua danda rosa est.
Roma pudicitia proauorum tempore lapsa est;
Cumæam, veteres consuluistis anum.
Templa iubet fieri Veneri: quibus ordine factis,
Inde Venus verso nomina corde tenet.
Semper ad Æneadas placido pulcherrima vultu
Respice, totq́ue tuas diua tuere nurus.
Dum loquor, elatæ metuendus acumine caudæ
Scorpius in virides præcipitatur aquas.

NOx vbi transierit; cœlumq; rubescere primò
Cœperit; & tactæ rore querentur aues;
Semustamq; facem vigilata nocte viator
Ponet & ad solitum rusticus ibit opus;
Pleiades incipient humeros releuare paternos:
Quæ septem dici, sex tamen eße solent
Seu quod in amplexus sex hinc venêre deorum,
Nam Steropen Marti concubuiße ferunt,
Neptuno Halcyonen, & te formosa Celæno;
Maian, & Electran, Taygetamque Ioui;
Septima mortali Merope tibi, Sisyphe, nupsit;
Pœnitet; & facti sola pudore latet;
Siue quod Electra Troiæ spectare ruinas
Non tulit; ante oculos opposuitquè manum.
TEr sine perpetuo cælum versetur in axe:
Ter iungat Titan terque resoluat equos:
Protinus inflexo Berecynthia tibia cornu
Flabit: & Idææ festa parentis erunt.
Ibunt semimares; & inania tympana tundent
Æraq; tinnitus ære repulsa dabunt.
Ipsa sedens molli comitum ceruice feretur
Vrbis per medias exululata vias.
Scena sonat, ludiquè vocant; spectate Quirites,
Et fora Marte suo litigiosa vacent.
Quærere multa libet; sed me sonus æris acuti
Terret; & horrendo Lotos adunca sono.
Da dea quam sciter. doctas Cybeleia neptes
Vidit; & has curæ iußit adeße meæ.
Pandite mandati memores, Heliconis alumnæ,
Gaudeat aßiduo cur Dea magna sono.
Sic ego; sic Erato (mensis Cythereus illi
Cessit; quod teneri nomen amoris habet)

Reddita Saturno sors hæc erat optime regum:
A nato sceptris excutiere tuis.
Ille suam, metuens, vt quæque erat: edita prolem
Deuorat, immersam visceribusque tenet.
Sæpe Rhea quæsta est toties fœcunda, nec vnquam
Mater & indoluit fertilitate sua.
Iuppiter ortus erat: pro magno teste vetustas
Creditur: acceptam parce mouere fidem.
Veste latens saxum cœlesti gutture sedit:
Sic genitor fatis decipiendus erat.
Ardua iam dudum resonat tinnitibus Ida;
Tutus vt infanti vagiat ore Puer:
Pars manibus clypeos; galeas pars tudit inanes:
Hoc Curetes habent, hoc corybantes opus.
Res latuit patrem: priscique imitamina facti
Æra deæ comites, raucaque terga mouent.
Cymbala pro galeis pro scutis tympana pulsant:
Tibia dat Phrygios, vt dedit ante, modos.
Desierat, cœpi: Cur huic genus acre leonum
Præbent, insolitas ad iuga curua iubas?
Desieram cœpit. Feritas mollita per illam
Creditur: id curru testificata suo est.
Hoc quoque dux operis moneas precor, vnde petita
Venerit; an nostra semper in vrbe fuit?
Dindymon, & Cybilen, & amœnam fontibus Idam
Semper; & Iliacas Mater amauit opes.
Cùm Troiam Æneas Italos portaret in agros;
Est Dea sacriferas penè secuta rates.
Sed nondum fatis Latio sua nomina posci
Senserat; assuetis substiteratque locis,
Post, vt Roma potens opibus iam sæcula quinque
Vidit, & edomito sustulit orbe caput;

Carmi-

Carminis Euboici fatalia verba sacerdos
  Inspicit; inspectum tale fuisse ferunt.
Mater abest; matrem iubeo Romane requiras;
  Cùm veniet, casta est accipienda manu.
Obscuræ sortis patres ambagibus errant:
  Quæúe parens absit, quoúe petenda loco.
Consulitur Pæan, Diuumq; accersite matrem,
  Inquit: in Idæo est inuenienda iugo.
Mittuntur proceres. Phrygiæ tunc sceptra tenebat
  Attalus Ausoniis rem negat ille viris,
Mira canam, longo tremuit cum murmure tellus
  Et sic est adytis diua locuta suis:
Ipsa peti voluit; nec sit mora: mitte volentem:
  Dignus Roma locus, quo Deus omnis erat.
Ille soni terrore pauens. Proficiscere, dixit:
  Nostra eris. in Phrygios Roma refertur auos.
Protinus innumera cadunt pineta secures
  Illa quibus fugiens Phryx pius vsus erat.
Mille manus coëunt: & picta coloribus vstis
  Cælestum Matrem concaua puppis habet.
Illa sui per aquas fertur tutissima nati;
  Longaq; Phryxeæ stagna sororis adit.
Rhœteumq; capax, Sigeaq; littora transit;
  Et Tenedum, & veteres Eetionis opes;
Cyclades excipiunt, Lesbo post terga relicta;
  Quaq; Caristeis frangitur vnda vadis.
Transit & Icarium; lapsas vbi perdidit alas
  Icarus; & vastæ nomina fecit aquæ.
Tunc læua Creten, dextra Pelopeidas vndas
  Deserit, & Veneri sacra Cythera petit
Hinc mare Trinacrium, candens vti tingere ferrum
  Brontes, & Steropes, Æmonidesqúe solent:

Æquo-

Æquoraq́ Afra legit: Sardoaq́ regna sinistri:
Respicit à remis: Ausoniamq́ tenet.
Ostia contigerat: qua se Tiberinus in altum
Diuidit: & campo liberiore natat.
Omnis eques, mistaq́ grauis cum prole senatus
Obuius ad Tusci fluminis ora venit.
Procedunt pariter matres, natiq́ viriq́:
Quaq́ colunt sanctos virginitate focos.
Sedula fune viri contento brachia laßant:
Vix subit aduersas hospita nauis aquas.
Sicca diu fuerat tellus: sitis vßerat herbas:
Sedit limoso præssa carina vado.
Quisquis adest operi plus quàm pro parte laborat,
Adiuuat & fortes voce sonante manus.
Illa velut medio stabilis sedet insula ponto.
Attoniti monstro stantq́ pauentq́ viri.
Claudia Quincta genus Clauso referebat ab alto,
Nec facies impar nobilitate fuit.
Casta quidem: sed non est credita? rumor iniquus
Læserat? & falsi criminis acta rea est.
Cultus, & ornatos variè prodiße capillos,
Obuit ad rigidos promptaq́ lingua sonos.
Conscia mens recti famæ mendacia ridet:
Sed nos in vitium credula turba sumus.
Hæc vbi castarum processit ab agmine matrum;
Et manibus puram fluminis hausit aquam.
Ter caput irrorat: ter tollit ad æthera palmas
Quicunque adspiciunt: mente carere putant.
Summißoq́ genu vultus in imagine diuæ
Sigit: & hos edet crine iacente sonos.
Supplicis alma tuæ genetrix secunda deorum
Accipe sub certa conditione preces.

Casta

Casta negor: si tu damnas, meruisse fatebor;
Morte luam pœnas iudice victa dea.
Sed si crimen abest; tu nostræ pignora vitæ
Re dabis: & castas casta sequêre manus.
Dixit, & exiguo funem conamine traxit:
(Mira, sed in scena testificata loquor)
Mota dea est: sequiturq; ducem: laudatq; sequenda,
Index lætitiæ fertur ad astra sonus.
Fluminis ad flexum veniunt: Tiberina priores
Atria dixerunt, vnde sinister abit.
Nox aderat, querno religant in stipite funem
Dantq; leui somno corpora functa cibo.
Lux aderat, querno soluunt à stipite funem:
Ante tamen posito tura dedêre foco.
Ante coronârunt puppem: sine labe iuuencam
Mactârunt, operum, coniugisqué rudem:
Est locus in Tiberim: quâ lubricus influit Almo;
Et nomen magno perdit in amne minor.
Illic purpurea canus cum veste sacerdos
Almonis, dominam sacraque lauit aquis.
Exululant comites: furiosaq; tibia flatur:
Et feriunt molles taurea terga manus.
Claudia præcedit læto celeberrima vultu,
Credita vix tandem teste pudica dea.
Ipsa sedens plaustro porta est inuecta Capena:
Sparguntur iunctæ flore recente boues.
Nasica accepit: templa non perstitit auctor:
Augustus nunc est: ante Metellus erat.
Substitit hic Erato: mora fit: sic cætera quæro:
Dic, inquam, parua cur stipe quærat opes?
Contulit æs populus, de quo delubra Metellus
Fecit, ait, dandæ mos stipis inde manet.

Cur vicibus factis ineunt conuiuia, quæro,
Tunc magis indictas concelebrantq́; dapes?
Quod bene mutarit sedem Berecynthia, dixit,
Captant mutatis sedibus omen idem.
Institeram, quare primi Magalesia ludi
Vrbe forent nostra: cùm dea: (sensit enim)
Illa deos, inquit, peperit; cessere parenti;
Principiumq́ue dati mater honoris habet.
Non pudet herbosum, dixi posuisse moretum
In dominæ mensis? an sua caussa subest?
Lacte mero veteres vsi narantur, & herbis;
Sponte sua si quas terra ferebat, ait.
Candidus elixæ miscetur caseus herbæ;
Cognoscat priscos vt dea prisca cibos.
POSTERA cùm cœlo motis Pallantias astris
Fulserit, & niueos Luna leuarit equos;
Qui dicet, quondam sacrata est colle Quirini
Hac Fortuna die publica, verus erit.
TERTIA lux (memini) ludis erit; hac mihi quidā
Spectanti senior, contiguusq́; loco.
Hæc, ait, illa dies Lybicis qua Cæsar in oris
Perfida magnanimi contudit arma Iubæ.
Dux mihi Cæsar erat: sub quo meruisse tribunus
Glorior: officio præfuit ille meo.
Hanc ego militia sedem, tu pacem parasti
Inter bis quinos vsus honore viros.
Plura locuturi subito subducimur imbre:
Pendula cælestes libra mouebat aquas.
Ante tamen quam summa dies spectacula sistat:
Ensifer Orion æquare mersus erit.
PROXIMA victricem cùm Romā inspexerit Eos.
Et dederit Phœbo stella fugata locum;

Circus erit pompa celeber, numeroqúe deorum:
Primaqúe ventosis palma petetur equis.
Hinc Cereris ludi. non est opus indice caussæ.
Sponte deæ munus promeritumqúe patet.
Panis erant primis virides mortalibus herbæ:
Quas tellus nullo sollicitante dabat.
Et modò carpebant viuax è cespite gramen;
Nunc epulæ tenera fronde cacumen erant.
Post modò glãs nata est, bene erat, iam glãde repertas
Duraqúe magnificas quercus habebat opes.
Prima Ceres homine ad meliora alimenta vocato
Mutauit glandes vtiliore cibo;
Illa iugo tauros collum præbere coëgit:
Tunc primùm soles eruta vidit humus.
Æs erat in pretio chalibis iam massa placebat:
Heu heu perpetuò debuit illa tegi:
Pace Ceres læta est: & vos orati coloni
Perpetuam pacem pacificumqúe ducem.
Farra deæ, micæqúe licet saltentis honorem
Detis, & in veteres turea grana focos.
Et si tura aberunt; vnctas accendite tedas:
Parua bonæ Cereri, sint modò casta, placent.
A boue succincti cultros remouente ministri:
Bos aret ignauam sacrificate suem
Apta iugo, ceruix non est ferienda securi.
Viuat: & in dura sæpè laboret humo.
Exigit ipse locus, raptus vt virginis edam:
Plura recognosces pauca docendus eris.
Terra tribus scopulis vastum procurrit in æquor
Trinacris, à positu nomen adepta loci:
Grata domus Cereri: multas ea possidet vrbes:
In quibus est culto fertilis Enna solo.

Frigida cœlestum matres Arethusa vocârat.
Venerat ad sacras & dea flaua dapes.
Filia consuetis vt erat comitata puellis,
Errabat nudo per sua prata pede.
Valle sub vmbrosæ locus est adspergine multa,
Vuidus ex alto desilientis aquæ.
Tot fuerant illic, quot habet natura, colores.
Pictaq; dissimili flore notabat humus.
Quam simul adspexit: Comites accedite, dixit:
Et mecum plenos flore referte sinus:
Præda puellares animos oblectat inanis:
Et non sentitur sedulitate labor.
Hæc implet lento calathos è vimine nexos:
Hæc gremium; laxos degrauat illa sinus.
Illa legit chaltas, huic sunt violaria curæ;
Illa papauereas subsecat vngue camas.
Has Hyacinthe tenes, illas Amarante moraris:
Pars Thyma, pars rorem, pars metiloton amant.
Plurima lecta rosa est: sunt & sine nomine flores:
Ipsa crocos tenues, liliaq; alba legit.
Carpendi studio paulatim longiùs itur,
Et dominam casu nulla secuta comes.
Hanc videt, & visam patruus velociter aufert:
Regnaqúe cærulers in sua portat equis.
Illa quidem clamat, Io Io carissima mater
Auferor. ipsa suos absciderat qúe sinus.
Panditur interea Diti via: namqúe diurnum
Lumen inaßueti vix patiuntur equi.
At chorus aqualis cumulatæ flore ministræ,
Persephone clamat: Ad tua dona veni.
Vt clamat silet, montes vlulatibus implent:
Et feriunt mœsta pectora nuda manu.

 Attoni-

Attonita est plangore Ceres: modò venerat Ennam,
Nec mora. Me miseram, filia clamant. vbi es?
Mentis inops rapitur. vt quas audire solemus
Threicias fusis Mænadas ire comis;
Vt vitulo mugit sua mater ab vbere rapto,
Et quærit fœtus per nemus omne suos;
Sic dea nec retinet gemitus: & concita cursu
Fertur: & è campis incipit Enna tuis.
Inde puellaris nacta est vestigia plantæ:
Et pressam noto pondere vidit humum.
Forsitan illa dies erroris summa fuißet:
Si non turbâssent signa reperta sues.
Iamq; Leontinos, Anisenaq; flumina cursu
Præterit; & ripas herbifer Aci tuas.
Præterit & Cyaner, & fontes lenis Anapi:
Et te vorticibus non adeunde Gela.
Liquerat Ortygiam, Megareaq; Pantagienq;:
Quaq; Simethæas accipit æquor aquas:
Auraq; Cyclopum positu exusta caminis:
Quiq; locus curuæ nomina falcis habet:
Himeraq; & Didymen, Agrigontaq; Tauromenonq;,
Sacrarumq; Melam pascula læta boum.
Hinc Camerinam addit, Thapsonq; & Heloria tempe:
Quaq; iacet zephyro semper apertus Eryx.
Iamq; Peloriaden Lilybeaq; iamq; Pachynon
Lustrârat, terræ cornua prima suæ.
Quacunq; ingreditur, miseris loca cuncta querelis
Implet: vt amissum cum gemit ales Ityn.
Perq; vices modo Persephone, modò filia clamat,
Clamat: & alternis nomen vtrumq; ciet.
Sed neq; Persephone Cererem nec filia matrem
Audit: & alternis nomen vtrumq; perit.
Vnaq;

Vnaq́, pastorem vidisset, an arua colentem.
Vox erat; Hac gressus ecqua puella tulit?
Iam color vnus inest rebus; tenebrisq́, teguntur
Omnia iam vigiles conticuêre canes;
Alta iacet vasti super ora Tiphoëos Ætna:
Cuius anhelatis ignibus ardet humus;
Illic accendit geminas pro lampade pinus;
Hinc Cereris sacris nunc quoq́ue teda, datur.
Est specus exesi structura pumicis asper,
Non homini facilis, non adeunda feræ:
Quo simul ac venit, frenatos curribus angues
Iunxit; & equoreas sic apererrat aquas.
Effugit ad Syrteis; & te Zanclea Charybdis;
Et vos Nisæi naufraga monstra canes,
Hadriacumq́ue patens latè bimaremq́ue Corinthum;
Sic venit ad portus, Attica terra, tuos.
Hic primùm gelido sedit mæstissima saxo;
Illud Cecropidæ nunc quoque triste vocant.
Sub Ioue durauit multis immota diebus.
Et lunæ patiens & pluuialis aquæ;
Fors sua cuiq́ue loco est qui nunc Cerealis Elusis
Dicitur, hic Celei rura fuêre senis.
Ille domum glandes, excusaq́ue mora rubetis
Portat, & arsuris arida ligna focis.
Filia parua duas redigebat monte capellas:
Et tener in cunis filius æger erat.
Mater ait virgo (mota est dea nomine matris)
Quid facias in solis incomitata locis?
Perstitit & senior, quamuis onus vrget: & orat
Tecta suæ subeat quantulacumq́, casæ.
Ille negat: simularat anum: mitraq́, capillos
Presserat instanti talia dicta refert:
 Sospes

Sospes eas, semperquе parens: mihi filia rapta est.
Heu melior quanto sors tua sorte meo est!
Dixit. & vt lacrymæ (neq; n. lacrymare deorum est)
Decidit in tepidos lucida gutta sinus.
Flent pariter molles animis virgoq; senexque:
E quibus hæc iusti verba fuêro senis.
Sic tibi, quam raptam: quæris, sit filia sospes:
Surge: nec exiguæ despice tecta casæ.
Cui dea sic inquit; Scisti. qua cogere posses.
Seque leuat saxo subsequiturque senem.
Dux comiti narrat quàm sit sibi filius æger;
Nec capiat somnos inuigiletque malis;
Illa soporiferum paruos initura penates,
Colligit agresti leme papauer humo.
Dum legit; oblitò fertur gustasse palato,
Longamque imprudens exsoluisse famem.
Quæ quia principio posuit ieiunia noctis;
Tempus habent mensæ sidera visa sibi.
Limen vt intrauit, luctus videt omnia plena;
Iam spes in puero nulla salutis erat.
Marte salutata (mater Menalina vocantur)
Iungere dignata est os puerile suo.
Pallor abit; subitasque vident in corpore vires;
Tantus cœlesti venit ab ore vigor.
Tota domus læta est, hoc est, materque, paterque,
Nataque; tres illi tota fuêre domus.
Mox epulas ponunt, liquefacta coagula lacte,
Pomaque, & in ceris aurea mella suis.
Abstinet alma Ceres; somnique papauera causas
Dat tibi cum tepido lacte bibenda puer.
Noctis erat medium, placidique silentia somni;
Triptolemum gremio sustulit illa suo.

Terque manu permulsit eum: tria carmina dixit,
Carmina mortali non referenda sono;
Inque foco corpus pueri viuente fauilla
Obruit, humanum purget vt ignis onus.
Excutitur somno stulte pia mater; & amens.
Quid facis? exclamat; membraque ab igne rapit.
Cui dea, Dum non es, dixit, scelerata fuisti;
Irrita materno sunt mea dona metu.
Iste quidem mortalis erit, sed primus arabit;
Et seret, & culta præmia tollet humo.
Dixit; & egrediens nubem trahit; inque dracones
Transit; & alifero tollitur axe Ceres;
Sunion expositum, Piræaque tuta recessu
Linquit & in dextrum quæ iacet ora latus.
Hinc iuit Ægeum; quo Cycladas adspicit omnes,
Ioniumq; capax, Icariumque legit.
Perq; vrbes Asiæ longum petit Hellespontum;
Diuersumq; locis alta pererrat iter.
Nam modò turilegos Arabas, modò despicit Indos;
Hinc Libs hinc Moroë, siccaq; terra subest,
Nunc adit Hesperios, Rhenum, Rhodanumq; Padumq;
Teque future parens Tibri potentis aquæ.
Quò feror? immensum est erratas dicere terras:
Præteritus Cereri nullus in ore locus.
Errat & in cælo liquidique immania ponti
Alloquitur gelido proxima signa polo.
Parrhasides stellæ (namque omnia nosse potestis:
Æquoreas nunquàm cùm subeatis aquas)
Persephonem natam miseræ monstrate parenti.
Dixerat, huic Helice talia verba refert:
Crimine nox vacua est. Solem de virgine rapta
Consule? quid latè facta diurna videt.

Sol aditus Quam quaeris, ait, ne vana labores,
Nupta Iouis fratri tertia regna teret.
Quaesta diu secum, sic est affata Tonantem;
Maximaque in vultu signa dolentis erant.
Si memores, de quo mihi sit Proserpina nata;
Dimidium curae debet habere tuae.
Orbe pererrato, sola est iniuria facti
Cognita commissi: praemia raptor habet.
At neque Persephone digna est praedone marito:
Nec gener hoc nobis more parandus erat.
Qui grauius victore Gyge captiua tulissem;
Quam nunc te coeli sceptra tenente tuli?
Verùm impune ferat: nos haec patiemur inultae,
Reddat; & emendet facta priora nouis.
Iuppiter hanc lenit; factumque excusat amores,
Nec gener est nobis ille pudendus, ait.
Non ego nobilior; posita est mihi regia coelo;
Possidet alter aquas, alter inane Chaos.
Sed si fortè tibi non est mutabile pectus;
Statque semel iuncti rumpere vincla tori;
Hoc quoque tentemus; siquidem ieiuna remansit:
Sin minùs; Inferni coniugis vxor erit.
Tartara iussus adit sumptis Caducifer alis:
Speque redit citius; visaque certa refert.
Rapta tribus, dixit, soluit ieiunia granis,
Punica quae in lente cortice poma tegunt.
Non secus indoluit, quàm si modo rapta fuisset;
Maesta parens, longa vixque refecta mora est.
Atque, Ita, nec nobis coelum est habitabile, dixit;
Tartarea recipi me quoque valle iube;
Et factura fuit; pactus nisi Iuppiter esset,
Bis tribus vt coelo mensibus illa foret.

Tunc

Tunc demum vultumqúe Ceres, animumqúe recepit:
Imposuitqúe suæ spicea serta comæ:
Largaqúe prouenit cessatis messis in aruis:
Et vix congestas area cepit opes.
Alba decent Cererem, vestes Cerealibus albas
Sumite nunc pulli velleris vsus abest.
OCCVPAT Aprilis Idus cognomine Victor
Iuppiter: hac illi sunt data templa die.
Hac quoqúe ni fallor, populo dignissima nostro
Atria Libertas cœpit habere sua.
LVCE secutura tutos pete, nauita, portus:
Ventus ab occasu grandine mixtus erit
Sit licet; & fuerit; tamen hac Mutinentia Cæsar
Pontifices forte sacra litate boue.
TERTIA post Veneris cùm lux surrexerit Idus:
Pontifices forda sacra litate boue.
Forda ferens bos est, fœcundaqúe dicta ferendo:
Hinc etiam fœtus nomen habere putant.
Nunc grauidum pecus est grauidæ quoq; semine terræ:
Telluri plena victima plena datur.
Pars cadit arce Iouis :ter denas curia vaccas
Accipit, & largo sparsa cruore madet.
Ast vbi visceribus vitulos rapuêre ministri;
Sectaqúe fumosis exta dedêre focis;
Igne cremat vitulos, quæ natu maxima virgo est:
Luce palis populos purget vt ille cinis.
Rege Numa fructu non respondente labori,
Irrita decepti vota colentis erant.
Nam modò siccus erat gelidis aquilonibus annus:
Nunc ager assidua luxuriabat aqua.
Sæpè Ceres primis dominum fallebat in herbis;
Et leuis obsesso stabat auena solo;

Et pecus ante diem partus edebat acerbos:
Agnaq; nascendo sæpe necabat ouem.
Silua vetus nullaque diu violata securi
Stabat Mænalio sacra relicta deo.
Ille dabat tacitis animo responsa quieto
Noctibus, hic geminas rex Numa mactat oues.
Prima cadit Fauno: leni cadit altera Somno,
Sternitur in duro vellus vtrumq; solo.
Bis caput intonsum fontana spargitur vnda:
Bis suis faginea tempore fronde tegit.
Vsus abest Veneris: nec fas animalia mensis
Ponere nec digitis anulus vllus inest
Vesper vbi est; tectum supra noua vellera corpus
Ponit, adorato per sua verba deo·
Interea placidam redimita papauere frontem
Nox venit & secum somnia nigra trahit:
Faunus adest: ouiumq; premens pede vellera duro,
Edidit à dextro talia verba toro:
Morte boum tibi, rex, tellus placanda duarum:
Dat sacris animas vna necata duas.
Excutitur terrore quies: Numa visa resoluit:
Et secum ambages, cacaq; visa refert·
Expedit errantem nemori grauissima coniunx:
Et dixit, Grauidæ pasceris exta bouis.
Exta bouis grauidæ dantur: fecundior annus
Prouenit: & fructum terra pecusque ferunt.
Hoc quondam Cytherea diem properantiùs ire
Iussit; & admissos præcipitauit equos;
Vt titulum imperij quàm primùm luce sequenti
Augusto iuueni prospera bella darent
SED iam præteritas vbi quartus lucifer Idus
Respicit, hac Hyades Dorida nocte tenent.

TErtia post Hyadas cùm hic erit orta remotas,
Cercere partitos circus habebit equos.
Cur igitur missæ iunctis ardentia tædis
Terga ferant vulpes: caussa docenda mihi est,
Frigida Carseolis nec oliuis apta ferendis
Terra, sed ad segetes ingeniosus ager.
Hac ego Pelignes natalia rura petebam
Parua, sed assiduis humida semper aquis.
Hospitis antiqui solitas intrauimus ædes:
Dempserat emeritis iam iuga Phœbus equis.
Is mihi multa quidem, sed & hæc narrare solebat
Vnde meum præsens instrueretur opus.
Hoc, ait, in campo (campumque ostendit) habebat
Rus breue cum duro parca colona viro.
Ille suam peragebat humum: siue vsus aratri,
Seu curuæ falcis, siue bidentis erat.
Hæc modò verberat stantem tibicine villam:
Nunc matris plumis oua fouenda dabat,
Aut virides maluas, aut fungos colligit albos:
Aut humilem grato calfacit igne focum.
Et tamen assiduis exercet brachia telis:
Aduersusq; minas frigoris arma parat.
Filius huius erat primo lasciuus in æuo:
Addideratq; annos ad dua lustra duos.
Is capit extremi vulpem conualle salicti:
Abstulerat multas illa cohortis aues.
Captiuam stipula fœnoq; inuoluit: & ignes
Admouet: vrentes effugit illa manus.
Qua fuit, incendit vestitos messibus agros:
Damnosis vires ignibus aura dabat.
Factum abijt: monumenta manent: nam dicere certã
Nunc quoq; lex vulpem Carseolana vetat.

Vtq; luat pœnas genus hoc Cerealibus ardet:
  Quoq; modo segetes perdidit ipsa perit.

PROXIMA cùm veniet terras visura parentes
  Memnonis in roseis lutea mater equis;
De duce lanigeri pecoris qui perdidit Hellen
  Solabit egresso victima maior adest,
Vacca sit an taurus, non est cognoscere promptum:
  Pars prior apparet: posteriora latent.
Seu tamen est taurus, siue hoc est femina signum;
  Iunone inuita munus amoris habet.

NOX abiit: oriturq; aurora: Palilia poscor.
  Non poscor frustra si fauet alma Pales.
Alma Pales faueas pastoria sacra canenti:
  Prosequor officio si tua sacta meo.
Certè ego de vitulo cinerem stipulamq; fabalem
  Sæpe tuli plena februa tosta manu.
Certè ego transilij positas ter in ordine flammas;
  Vdaq; rorales laurea misit aquas.
Mota dea est; operiq; fauet: naualibus exit
  Puppis: habent ventos iam mea vela suos:
I, pete Virginea populus suffimen ab ara:
  Vesta dabit: Vestæ munere purus eris.
Sanguis equi suffimen erit, vituliq; fauilla:
  Tertia res duræ culmen inane fabæ:
Pastor oues saturas ad prima crepuscula lustret:
  Vnda prius spargat virgaq; verrat humum.
Frondibus & fixis decorentur ouilia ramis:
  Et tegat ornatas longa corona fores.
Cerulei fiant puro de sulfure fumi:
  Tectaque fumanti sulfure balet ouis.
Vre mares oleas, tedamque herbasque Sabinas:
  Et crepet in medijs laurus adusta foris:

Libaque

Libaq; de milio milii fiscella sequatur:
Rustica præcipuè est hoc dea læta cibo.
Ac de dapes in vtrumq; suas dapibusq; refectũ
Siluicolam tepido lacte precare Palem
Consule, dic pariter pecori, pecorisq; magistrũ:
Effugiat stabulũ nocta repulsa meũ.
Siue sacro paui: sediuè sub arbore sacra;
Pabulaque è bustis inscia carpsit ouis:
Si nemus intrauit vetitum: nostriuè fugatæ
Sunt oculis nymphæ, semicaperquè deus:
Si mea falx ramo lucum spoliauit opaco;
Vnda data est ægra fiscina frondis oui;
Da veniam culpæ: nec, dum: degrandinat, obsit
Agresti fauno supposuisse pecus:
Ne noceat turbâsse lacus ignoscite nymphæ;
Mota quod obscurus vngula fecit aquas.
Tu dea pro nobis fontes, fontanaquè placa
Numina, tu sparsos per nemus omne deos.
Nec Driadas, nec nos videamus labra Dianæ:
Nec Faunum, medio cùm premit arua die.
Pelle procul morbos: valeant hominesquè gregesquè:
Et valeant vigiles, prouida turba, canes.
Neuè minus multas redigam, quàm mane fuerunt:
Neuè gemam referens vellera rapta lupo.
Absit iniqua fames, herbæ frondesquè supersint;
Quæquè lauent artus, quæquè bibantur aquæ.
Vbera plena premam referat mihi caseus æra:
Dentquè viam liquido vimina rara sero.
Sitquè salax aries: conceptaquè semina coniux
Reddat: & in stabulis multa sit agna meis.
Lanaque proueniat nullas læsura puellas
Mollis, & ad teneras quamlibet apta manus.

Quæ precor eueniant; & nos faciamus ad annum
Pastorum domini grandia liba Pali.
His dea placunda est; hac tu conuersus ad ortus
Dic quater; & viuo perlue rore manus.
Dum licet, apposita veluti cratere camellæ
Lac niueum potes, purpureamqúe sapam.
Moxqúe per ardentes stipulæ crepitantis aceruos
Traiiacias celeri strenua membra pede.
Expositus mos est, moris mihi restat origo.
Turba facit dubium; cœptaqúe nostra tenet.
Omnia purgat edax ignis, vitiumqúe metalli
Excoquit; idcirco cum duce purgat oues.
An, quia cunctarum contraria semina rerum
Sunt duo, discordes ignis & vnda dei;
Iunxerunt elementa patres aptumqúe potarunt
Iguibus, & sparsa tangere corpus aqua.
An, quod in his vitæ caussa est; hæc perdidit exul
His noua fit coniux; hæc duo magna putant.
(Vix equidem credo) sunt qui Phaëtonta referri
Credant, & nimias Deucalionis aquas.
Pars quoqúe cùm saxis pastores saxa ferebant,
Scintillam subitò prosiluisse ferunt,
Prima quidem periit, stipulis excepta secunda est;
Hoc argumentum flamma Palilis habet.
An magis hunc morem pietas Æneia fecit,
Innocuum victo cui dedit ignis iter?
Hoc tamen est vero propius; cùm condita Roma est,
Transferri iussos in noua tecta lares;
Mutantesqúe domum tectis agrestibus ignem;
Et cessaturæ supposuisse casæ;
Per flammas saliisse pecus, saliisse colonos;
Quod fit natali nunc quoqúe Roma, tuo.

Ipse

Ipse locum vati casus facit vrbis origo
Venit: ades factis magne Quirine tuis.
Iam luerat pœnas frater Numitoris; & omne
Pastorum gemino sub duce vulgus erat.
Contrahere agrestes, & mœnia ponere vtrique
Conuenit, ambigitur mœnia ponat vter.
Nil opus est, dixit, certamine, Romulus, vllo:
Magna fides auium est: experiamur aues.
Res placet. alter init nemorosi saxa Palati:
Alter Auentinum mane cacumen init.
Sex Remus: hic volucres bis sex videt ordine pacto
Statur: & arbitrium Romulus vrbis habet.
Apta dies legitur, qua mœnia signet aratro.
Sacra Palis suberant: inde mouetur opus,
Fossa fit ad solidum: fruges iaciuntur in ima:
Et de vicino terra petita solo.
Fossa repletur humo plenæque imponitur aræ:
Es nouus accenso fungitur igne focus.
Inde premens stiuam designat mœnia sulce:
Alba iugum niueo cum Ioue vacca tulit.
Vox fuit hæc regis, Condenti Iuppiter vrbem,
Et genitor Mauors, Vestaque mater ades:
Quosque pium est adhibere deos, aduertite cuncti:
Auspicibus vobis hoc mihi surgat opus.
Longa sit huic ætas, dominæque potentia terræ:
Sitque sub hac oriens occiduntque dies.
Ille precabatur tonitru dedit omnia læuo
Iuppiter: & læuo fulmina missa polo.
Augurio læti iaciunt fundamina ciues;
Et nouus exiguo tempore murus erat.
Hoc Celer vrget opus: quem Romulus ipse vocârat:
Sintque Celer curæ dixerat ista tuæ.

Neue quis aut muros, aut factam vomere fossam
Transeat: aduentum talia dede neci.
Quòd Remus ignorans, humile, contemnere muros
Cœpit: &, His populus, dicere tutus erit?
Nec mora, transilijt: retrò Celer occupat ausum;
Ille premit duram sanguinolentus humum.
Hæc vbi rex didicit, lacrymas introrsus obortas
Deuorat & clausam pectore vulnus habet.
Flere palam non vult; exemplaq́; fortia seruat;
Sicq; meos muros transeat ho[st]is, ait.
Dat tamen exequias; nec iam suspendere fletum
Sustinet, & pietas dissimulata patet.
Osculaq́; applicuit posito suprema feretro:
Atq; ait, Inuito frater adempte vale.
Arsurosq́; artus vnxit: fecêre quod ille
Faustulus, & mœstas Acca soluta comas.
Tunc iuuenes nondum facti fleuere Quirites:
Vltima plorâto subdita flamma rogo est.
Vrbs oritur (qui tunc hoc illi credere posset?)
Victorem terris impositura pedem.
Cuncta regas: & sis sub magno Cæsare semper:
Sæpe etiam plures nominis huius habe.
Et quoties steteris domito sublimis in vrbe;
Omnia sint humeris inferiora tuis.

SEx vbi, quæ restent, luces Aprilis habebit:
In medio rursus tempora veris erunt.
En frustra pecudem quæres Athamantidos Helles:
Signaq́ue dant imbres: exoriturq́ue canis,
Hæc mihi Nomento Romam cum luce redirem,
Obstitit in media candida turba via:
Flamen in antiquæ lucum Rubiginis ibat,
Exta canis flammis, exta daturus ouis.

Protinus accessi; ritus ne nescius essem,
Edidit hæc flamen verba, Quirine, tuis;
Aspera rubigo parcas Cerealibus herbis;
Et tremat in summa leue cacumen humo.
Tu sata sideribus cœli nutrita secundis
Crescere, dum fiant falcibus apta, sinas.
Vis tua non leuis est, quæ tu frumenta notasti;
Mœstus in amissis illa colonus habet.
Nec venti tantùm Cereri nocuêre, nec imbres;
Nec sic marmoreo pallet adusta gelu;
Quantum si culmos Titan incalfacit vdos;
Tunc locus est iræ diua tumenda tuæ
Parce precor; scabrasqué manus à messibus aufer;
Neué noce cultis; posse nocere sat est.
Nec teneras segetes, sed durum amplectere ferrum;
Quodqúe potest alios perdere, perde prior.
Vtilius gladios, & tela nocentia carpes:
Nil opus est illis: otia mundus agat.
Sarcula nunc, durusqué bidens, & vomer aduncus
Ruris opes niteant: inquinet arma situs.
Conatusqué aliquis vagina ducere ferrum,
Adstrictam longa sentiat esse mora.
At tu ne viola Cererem: semperq; colonus
Absenti possit soluere vota tibi.
Dixerat, à dextra villis mantile solutis,
Cumq; meri patera turis acerra fuit.
Tura focis, vinumq; dedit, fibrasq; bidentis:
Turpisq; obscenæ vidimus exta canis.
Tum mihi, cur detur sacris noua victima quæris:
(Quæsieram) causam percipe flamen ait;
Est canis (Icarium dicunt) quo sidere moto
Tosta sitit tellus: præripiturq; seges.

Pro cane sidereo canis hic imponitur aræ:
Et, quare fiat, nil nisi nomen habet.
CVm Phrygis Aßaraci Tithonia fratre relicta
Sustulit immenso ter iubar orbe suum,
Mille venit varijs florum dea nexa coronis:
Scena ioci morem liberioris habet.
Exit in Maias festum florale kalendas:
Tunc repetam: nunc me grandius vrget opus.
Aufert Vesta diem: cognati Vesta recepta est
Limine, sic iusti constituêre patres.
Phœbus habet partem: Vestæ pars altera cessit:
Quod superest illis, tertius ipse tenet.
State Palatinæ laurus: prætextaq; quercu
Stet domus: æternos tres habet vna deos.

FINIS LIBRI QVARTI.

PVBLII OVIDII NASONIS FASTORVM LIBER QVINTVS.

QVæritis vnde putem Maio data nomina mensi:
Nō satis est liquido cognita causa mihi.
Vt stat & incertus qua sit sibi nescit eundum,
Cùm videt ex omni parte viator iter;
Sic, quia poße datur diuersas reddere causas:
Quo ferar ignoro: copiaq; ipsa nocet.
Dicite quæ fontes Aganippidos Hypocrenes
Grata Medusæi signa tenetis equi,
Dißensêre deæ, quarum Polyhymnia cœpit
Prima: silent aliæ; dictaq; mente notant.

Pe

Post chaos, vt primùm data sunt tria corpora mundo;
 Inq; nouas species omne recessit opus;
Pondere terra suo subsedit; & aquora traxit:
 At cælum leuitas in loca summa tulit.
Sol quoq; cum stellis nulla grauitate retentus,
 Et vos lunares exsiluistis equi.
Sed neq; terra diu cælo, neq; cætera Phœbo
 Sidera cedebant: par erat omnis honor.
Sæpe aliquis solio, quod tu Saturne tenebas:
 Ausus de media plebe sedere deus.
Et latus Oceano quisquam Deus aduena iunxit:
 Tethys & extremo sæpe recepta loco est.
Donec honor, placidoq; decens Reuerentia vultu
 Corpora legitimis imposuêre toris.
Hinc sata Maiestas, quæ mundum temperat omnem
 Quaq; die partu est edita; magna fuit.
Nec mora consedit medio sublimis olympo
 Aurea purpureo conspicienda sinu.
Consedêre simul Pudor & Metus: omne videres
 Numen ad hanc vultus composuisse suos.
Protinus intrauit mentes suspectus honorum:
 Fit pretium dignis: nec sibi quisq; placet.
Hic status in cælo multos permansit in annos.
 Dum senior fatis excidit arce deus.
Terra feros partus immania monstra Gigantes
 Edidit ausuros in Iouis ire domum.
Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues:
 Atq; ait: In magnos arma mouete deos
Exstruere hi montes ad sidera summa parabant:
 Et magnum bello sollicitare Iouem
Fulmina de cæli iaculatus Iuppiter arce
 Vertit in auctores pondera vasta suos.

Hîs bene Maiestas armis defensa deorum
Restat: & ex illo tempore culta manet.
Assidet inde Ioui: Iouis est fidissima custos:
Et præstet sine vi sceptra tenenda Ioui.
Venit & in terras: coluerunt Romulus illam
Et Numa: mox alij tempore quisque suo.
Illa patres in honore suo, matresque tuetur:
Illa comes pueris, virginibusq; venit
Illa datas fasces commendat, eburque curule:
Illa Coronatis alta triumphat equis.
Finierat voces Polyhymnia, dicta probârunt
Clioq; & curuæ scita Thaleia lyræ.
Excipit Vraniæ; fecêre silentia cunctæ;
Et vox audiri nulla nisi illa, potest
Magna fuit quondam capitis reuerentia cani;
Inq; suo precio ruga ensilis erat
Martis opus iuuenes, animosaq; bella gerebant;
Et pro dis aderant in statione suis.
Viribus illa minor, nec habendis vtilis armis
Consilio patriæ sæpe ferebat opem.
Nec nisi post annos patuit tunc curia seros,
Nomen & ætatis mite senatus habet.
Iura dabat populo senior; finitaq; certis
Legibus est ætas; vnde petatur honos.
Et medius iuuenum non indignantibus ipsi
Ibat: & interior, si comes vnus erat.
Verba quis auderet coram sene digna rubore
Dicere? censuram longa senecta dabat.
Romulus hoc vidit; selectaq; corpora patres
Dixit; ad hos vrbis summa relata nouæ est;
Hinc sua maiores tribuiße vocabula Maio
Tangor; & ætati consuluisse suæ.

Et Numitor dixiße poteſt, Da Romule menſem
Hunc ſenibus; nec auum ſuſtinuiße nepos.
Nec leue propoſiti pignus ſucceſſit honoris;
Iunius à iuuenum nomine dictus adeſt.
Tunc ſi neglectos hedera redimita capillos,
Prima ſui cœpit Calliopeia chori.
Duxerat Oceanus quondam Titanida Tethyn;
Qui terram liquidis, qua patet, ambit aquis.
Hinc ſata Pleione cum cælifero Atlante
Iungitur, vt fama eſt; Pleiadaſqué parit.
Quarum Maias ſuas forma ſuperße ſorores
Traditur; & ſummo concubuiße Ioui.
Hæc enixa iugo cupreßiferæ Cyllenes,
Ætherium volucri qui pede carpit iter.
Arcades hunc, Ladonqué rapax, & Mænalus iugem,
Ritè colunt, luna credita terra prior.
Exſul ab Arcadia Latios Euander in agros
Venerat; impoſitos attuleratqué deos.
Hîc, vbi nunc Roma eſt, orbis caput; arbor & herbæ,
Et paucæ pecudes, & caſa rata fuit.
Quò poſtquam ventum eſt; Conſiſtite, præſcia mater.
Nam locus imperij rus erit iſtud, ait.
Et matri, & vati paret Nonacrius heros.
Inqué peregrina conſtitit hoſpes humo.
Sacraqué multa quidem, ſed Fauni prima bicornis
Has docuit gentes, adipediſqué dei.
Semicaper coleris cincturis Faune Lupercis;
Cùm luſtrant celebres vellera ſecta vias.
At tu materno donaſti nomine menſem
Inuentor curuæ, furibus apte, fidis,
Nec pietas hæc prima tua eſt; ſeptena putaris
Pleiadum numero fila dediße lyræ.

Hæc queq; desierat: laudata est voce sororum.
Quid faciam? turbæ pars habet omnis idem.
Gratia Pieridum nobis æqualiter adsit:
Nullaque laudetur plúsue minúsue mihi.
AB Ioue surgat opus. prima mihi nocte videnda
Stella est in cunis officiosa Iouis.
Nascitur Olenia sidus pluuiale Capellæ:
Illa dati cœlum præmia lactis habet.
Nais Amalthea Cretæa nobilis Ida
Dicitur in siluis occuluisse Iouem.
Huic fuit hædorum mater formosa duorum
Inter Dictæos conspicienda greges:
Cornibus aëreis, atque in sua terga recuruis:
Vbere, quod nutrix posset habere Iouis.
Lac dabat illa deo, sed fregit in arbore cornu:
Truncaq; dimidia parte decoris erat.
Sustulit hoc nymphe; cinxitq; decentibus herbis;
Et plenum pomis ad Iouis ora tulit.
Ille vbi res cœli tenuit, solioq; paterno
Sedit, & inuicto nil Ioue maius erat;
Sidera nutricem, nutricis fertile cornu
Fecit; quæ dominæ nunc quoque nomen habent.
Præstitibus Maiæ Laribus videre Calendæ
Aram constitui, paruaq; signa deûm.
Vouerat illa quidem Curius, sed longa vetustas
Destruit: & saxo longa senecta nocet.
Causa tamen positi fuerat cognominis illis,
Quod præstant oculis omnia tuta suis.
Stant quoq; pro nobis: & præsunt mœnibus vrbis:
Et sunt præsentes, auxiliumq; ferunt.
Et canis ante pedes saxo fabricatus eodem
Stabat: quæ standi cum Lare causa fuit?

Seruat vterque domum: domino quoque fidus vterq́;:
Compita grata deo, compita grata cani:
Exagitant & Lar, & turba Diania fures:
Peruigilantq́; Lares: peruigilantq́; canes.
Bina gemellorum quærebam signa deorum
Viribus annosæ facta caduca moræ:
Mille Lares geniumq́; ducis, qui tradidit illos;
Vrbs habet: & vici numina trina colunt.
Quò feror? Augustus mensis mihi carminis huius
Ius habet: interea diua canenda Bona est.
Est moles natiua loco: res nomina fecit:
Appellant saxum: pars bona montis ea est.
Huic Remus institerat frustra: quo tempore fratri
Prima Palatinæ regna dedistis aues.
Templa patres illic oculos exosa viriles
Leniter accliui constituêre iugo.
Deducat hæc veteris Clausorum nominis hæres
Virgineo nullum corpore passa virum.
Liuia restituit; ne non imitata maritum
Esset: & ex omni parte secuta virum.
Postera cùm roseam pulsis Hyperionis astris
In matutinis lampada tollet equis.
Frigidus Argestes summas mulcebit aristas:
Candidaq́; à Calabris vela dabuntur aquis.
At simul inducent obscura crepuscula noctem,
Pars Hyadum toto de grege nulla latet.
Ora micant tauri septem radiantia flammis:
Nauita quas Hyadas Graius ab imbre vocat.
Pars Bacchum nutrisse putat: pars credidit esse
Tethyos has neptes Oceaniq́; senis.
Nondum stabat Atlas humeros oneratus olympo:
Cùm satus est forma conspiciendus Hyas.

Hunc stirps Oceani maturis nixibus Æthræ
Edidit & Nymphas: sed prior ortus Hyas.
Dum noua lanugo est; pauidos formidine ceruos
Terret: & est illi præda benigna lepus.
At postquam virtus annis adoleuit: in apros
Audet, & hirsutas cominus ire leas.
Dumqué petit latebras fœtæ catulosqué leænæ,
Ipse fuit Libycæ præda cruenta leæ.
Mater Hyan, & Hyan mœstæ fleuêre sorores,
Ceruicemqué polo suppositurus Atlas.
Victus vterq; parens tamen est pietate sororum:
Illa dedit cœlum: nomina fecit Hyas.
Mater ades florum ludis celebranda iocosis:
Distuleram partes mense priore tuas.
Incipis Aprili: transis in tempora Maij:
Alter te fugiens, cùm venit, alter habet.
Cùm tua sint, cedantqué tibi confinia mensûm;
Conuenit in laudes ille vel ille tuas.
Circus in hunc exit, clamataqué palma theatris:
Hoc quoque cum circi munere carmen eat.
Ipsa doce quæ sis. hominum sententia fallax.
Optima tu proprij nominis auctor eris.
Sic ego, sic nostris respondet diua rogatis:
Dum loquitur: vernas afflat ab ore rosas.
Chloris eram, quæ flora vocor corrupta Latino,
Nominis est nostri littera Græca, sono
Chloris eram Nymphæ campi felicis, vbi audis
Rem fortunatis antè fuisse viris.
Quæ fuerit mihi forma, graue est narrare modestæ:
Sed generum matri repperit illa deum.
Vt erat, errabam: Zephyrus conspexit, abibam:
Insequitur, fugio: fortior ille fuit.

Et dederat fratri Boreas in omne rapinæ,
  Ausus Erichthea præmia ferre domo.
Vim tamen emendat, dando mihi nomina nuptæ;
  Inq; meo non est vlla querela toro.
Vere fruor semper: semper nitidissimus annus:
  Arbor habet frondes, pabula semper humus.
Est mihi fecundus dotalibus hortus in agris:
  Aura fouet: liquidæ fonte rigatur aquæ.
Hunc meus impleuit generoso flore maritus:
  Atq; ait, Arbitrium tu dea floris habe.
Sæpe ego digestos volui numerare colores:
  Nec potui: numero copia maior erat.
Roscida cùm primùm folijs excussa pruina est,
  Et variæ radijs intepuêre comæ;
Conueniunt pictis incinctæ vestibus Horæ:
  Inq; leues calathos munera nostra legunt.
Protinus accedunt Charites: nectúmq; coronas,
  Sertaq; cœlestes implicitura comas.
Prima per immensas sparsi noua semine gentes,
  Vnius tellus antè coloris erat.
Prima Therapnæo feci de sanguine florem:
  Et manet in folio scripta querela suo.
Tu quoq; nomen habes cultos Narcisse per hortos:
  Infelix, quòd non alter, & alter eras.
Quid Crocon, aut Acin referam, Cinyráq; creatum?
  De quorum per me sanguine surget honor.
Mars quoque si nescis, per nostras editus artes.
  Iuppiter hoc vt adhuc nesciat vsq; precor.
Sancta Iouem Iuno, nata sine matre Minerua,
  Officio doluit non eguisse suo.
Ibat vt Oceano quereretur facta mariti:
  Restitit ad nostras fessa labore fores.

Quam simul adspexi: Quid te Saturnia, dixi,
Attulit; exponit quem petat illa locum.
Addidit & causam: verbis solabar amicis.
Non inquit, verbis cura leuanda mea est.
Si pater est factus neglecto coniugis vsu
Iuppiter; & solus nomen vtrumq; tenet;
Cur ego desperem fieri sine coniuge mater;
Et parere intacto, dummodo casta, viro?
Omnia tentabo latis medicamina terris:
Et freta, Tartareos excutiamq; sinus.
Vox erat in cursu: vultum dubitantis habebam.
Nescio quid nymphe posse videris, ait.
Ter volui promittere opem, ter lingua retenta est:
Ira Iouis magni causa timoris erat.
Fer precor auxilium, dixit: celabitur auctor:
Et Stygiæ nomen testificabor aquæ.
Quod petis Olenijs, inquam, mihi missus ab aruis
Flos dabit: est hortis vnicus ille meis.
Qui dabat hoc, dixit, sterilem quoq; tange iuuencam:
Mater erit, tetigit: nec mora, mater erat.
Protinus hærentem decerpsi pollice florem.
Tangitur: & tacto concipit illa sinu.
Iamq; grauis Thracen, & læua Propontidos intrat,
Fitq; potens voti: Marsque creatus erat:
Qui memor accepti per me natalis, Habeto
Tu quoq; Romulea, dixit in vrbe locum.
Forsitan in teneris tantùm mea Regna coronis
Esse putes: tangit numen & arua meum.
Si bene floruerint segetes; erit area diues.
Si bene floruerint vinea, Bacchus erit.
Si bene floruerint oleæ; nitidissimus annus:
Poma quoque euentum temporis huius habent.

Flore-

Flore semel læso pereunt viciæq́; fabæq́;:
Et pereunt lentes, aduena Nile, tuæ:
Vina quoq; in magnis operose condita cellis
Florent: & nebulæ dolia summa tegunt.
Mella meum munus: volucres ergo mella daturas
Ad violam, & cythisos, & thyma cana voco
Nos quoque idem facimus: tunc cùm iuuenilibus annis,
Luxuriant animi, corporaq; ipsa vigent.
Talia dicentem tacitus mirabar, at illa
Ius tibi dicendi est, si qua requiris, ait.
Dic dea, respondi, ludorum quæ sit origo.
Vix bene desieram: rettulit illa mihi.
Cætera luxuriæ nondum instrumenta vigebant;
Aut pecus, aut latam diues habebat humum.
Hinc etiam locuples, hinc ipsa pecunia dicta est.
Sed iam de vetito quisq́ue parabat opes.
Venerat in morem populi depascere saltus:
Idq; diu licuit pænaq; nulla fuit.
Vindice seruabat nullo sua publica vulgus:
Iamq; in priuato pascere inertis erat.
Plebis ad ædiles perducta licentia talis
Publicios: animus defuit antè viris.
Rem populus recipit: multam subiére nocentes:
Vindicibus laudi publica cura fuit.
Multa data est ex parte mihi: magnoq́ue fauore
Victores ludos instituêre nouos
Parte locant cliui, qui nunc erat ardua rupes:
Vtile nunc iter est: Publiciumq́; vocant.
Annua credideram spectacula facta. negauit:
Addidit & dictis altera verba suis.
Nos quoq; tangit honor: festis gaudemus, & aris:
Turbaq; cælestes ambitiosa sumus.

Sæpe deos aliquis peccando fecit iniquos,
Et pro delictis hostia blanda fuit.
Sæpe Iouem vidi cùm iam sua mittere vellet
Fulmina, ture dato sustinuisse manum.
At si negligimur, magnis iniuria pœnis
Soluitur; & iustum præterit ira modum.
Respice Thestiadem. flammis absentibus arsit;
Causa est, quod Phœbes ara sine igne fuit.
Respice Tantalidem; eadem dea tela tenebat;
Virgo est; & spretos bis tamen vlta focos.
Hippolyte infelix velles coluisse Dionen;
Cùm consternatis diriperere equis.
Longa referre mora est collecta obliuia damnis.
Me quoq; Romani præteriêre patres.
Quid facerem? per quod fierem manifesta dolorũ,
Exigerent nostræ qualia damna notæ?
Excidit officium tristi mihi, nulla tuebar
Rura; nec in pretio fertilis hortus erat.
Lilia deciderant, violas arere videres;
Filaq; punicei languida facta croci.
Sæpe mihi zephyrus, Dotes corrumpere noli
Ipsa tuas, dixit: dos mihi vilis erat.
Florebant oleæ: venti nocuêre proterui:
Florebant segetes: grandine læsa seges:
In spe vitis erat: cœlum nigrescit ab austris:
Et subita frondes decutiuntur aqua.
Nec volui fieri, nec sum crudelis in ira:
Cura repellendi sed mihi nulla fuit.
Conuenêre patres: & si bene floreat annus,
Numinibus nostris annua festa fouent.
Annuimus votis, consul cum consule ludos
Posthumio Lænas persoluêre mihi.

Cum

Cur tamen, vt dantur vestes Cerealibus albæ,
Sic est hæc cultu versiculore decens?
An quia maturis albescit messis aristis?
Et color & species floribus omnis inest?
Annuit: & motu flores cecidêre capillis:
Decidere in mensas vt rosa missa solet.
Lumina restabant: quorum me causa latebat:
Cum sic errores abstulit illa meos.
Vel quia purpureis collucent floribus agri;
Lumina sunt nostros visa decere dies:
Vel quia nec flos est habeti, nec flamma colore;
Atq; oculos in se splendor vterque trahit:
Vel quia delicijs nocturna licentia nostris
Conuenit à vtero tertia causa venit.
Est breue prætereà, de quo mihi quærere restat,
Si liceat dixi: dixit & illa, Licet:
Cur tibi pro Lybicis clauduntur rete leænis
Imbelles capreæ sollicitusqué lepus?
Non sibi respondi. siluas cessisse, sed hortos,
Aruaq; pugnaci non adeunda feræ.
Omnia finierat: tenues secessit in auras;
Mansit odor, posses scire fuisse deam.
Floreat vt toto carmen Nasonis in æuo;
Sparge precor donis pectora nostra tuis.

NOcte minus quarta promet sua sidera Chiron
Semiuir, & flaui corpore mistus equi.
Pelion Hæmoniæ mons est obuersus in austros:
Summa virent pinu: cætera quercus habet.
Phillyrides tenuit: saxo stant antra vetusto:
Quæ iustum memorant incoluisse senem.
Ille manus olim missuras Hectora letho
Creditur in lyricis detinuisse modis;

Veneras

Venerat Alcides exhausta parte laborum:
  Iussaq; restabant vltima penè viro.
Stare simul casu Troiæ duo fata videres:
  Hinc puer Æacides, hinc Ioue natus erat.
Excipit hospitiu iuuenem Philyreus heros:
  Et causam aduentus hic rogat, ille docet.
Respicit interea clauam, spoliumq; leonis:
  Virq; ait hu armis, armaq; digna viro.
Nec se, quin horrens auderent tangere setis
  Vellus, Achileæ continuêre manus.
Dumq; senex tractat squalentia tela venenis;
  Excidit, & læuo fixa sagitta pede est.
Ingemuit Chiron: traxitq; è vulnere ferrum:
  Et gemit Alcides Hæmoniusqué puer.
Ipse tamen lectas Pegasæis collibus herbas
  Temperat: & vana vulnera mulcet ope.
Virus edax superabat opem, penitusqué recepta
  Ossibus, & toto corpore pestis erat.
Sanguine Centauri Lernææ sanguis Echidnæ
  Mistus, ad auxilium tempora nulla dabat.
Stabat vt ante patrem lacrymis perfusus Achilles:
  Sic flendus Peleus, si moreretur, erat.
Sæpè manus ægras manibus fingebat amicis:
  Morum quos fecit, præmia doctor habet.
Oscula sæpe dedit: dixit quoq; sæpe iacenti;
  Viue precor: nec me care relinque pater.
Nona dies aderat; cùm tu iustissime Chiron
  Bis septem stellis corpora cinctus eras.

HVnc lyra curua sequi cuperet: sed idonea nondum
  Est via: nox aptum tertia tempus erit.

SCorpius in cœlo cùm cras lucescere nonas
  Dicimus: à media parte videndus erit.

Hinc

Hinc vbi protulerit formosa ter Hesperus ora;
Ter dederint Phœbo sidera victa locum;
Ritus erit veteris nocturna Lemuria sacri:
Inferias tacitis Manibus illa dabunt.
Annus erat breuior: nec adhuc pia februa norant:
Nec tu dux mensum Iane biformis eras.
Iam tamen extincto cineri sua dona ferebant:
Compositiq; nepos busta piabat aui.
Mensis erat Maius maiorum nomine dictus:
Qui partem prisci nunc quoque moris habet.
Nox vbi iam media est; somnosqué silentia præbent,
Et canis, & variæ conticuistis aues;
Ille memor veteris ritus, timidusq; deorum
Surgit: habet gemini vincula nulla pedes:
Signaq; dat digitis medio cum pollice iunctis;
Occurrat tacito ne leuis vmbra sibi
Cumq; manus purè fontana perluit vnda,
Vertitur: & nigras accipit ore fabas.
Auersusq; iacit: sed dum iacit: Hæc ego mitto:
His, inquit, redimo meq; meosqué fabis.
Hæc nouies dicit: nec respicit: vmbra putatur
Colligere; & nullo terga vidente sequi.
Rursus aquam tangit: Themesæaq; concrepat æra:
Et rogat vt tectis exeat vmbra suis.
Cùm dixit nouies, Manes exite paterni:
Respicit; & purè sacra peracta putat:
Dicta sit vnde dies, quæ nominis extet origo:
Me fugit: ex aliquo est inuenienda deo.
Pleiade nate moue virga venerande potenti:
Sæpe tibi est Stygii regia visa Iouis.
Venit adoratus Caducifer: accipe causam
Nominis: ex ipso est cognita causa deo.

Romulus

Romulus vt tumulo fraternas condidit vmbras;
 Et male veloci iusta soluta Remo;
Faustulus infelix, & passis Acca capillis
 Spargebant lachrymis ossa perusta suis.
Inde domum redeunt sub prima crepuscula mœsti;
 Vtq; erat in duro procubuère toro.
Vmbra cruenta Remi visa est assistere lecto:
 Atq; hæc exiguo murmura verba loqui:
En ego dimidium vestri parsq; altera voti
 Cernite sim qualis: qui modò talis eram.
Qui modò si volucres habuissem regna iubentes,
 In populo potui maximus esse meo:
Nunc sum elapsa rogi flammis & inanis imago:
 Hæc est ex illo forma relicta Remo.
Heu vbi Mars pater est? si vos modò vera locuti:
 Vberaq; expositis ille ferina dedit.
Quem lupa seruauit, manus hunc temeraria ciuis
 Perdidit: ô quanto mitior illa fuit!
Sæue Celer crudelem animam per vulnera reddas:
 Vtq; ego sub terras sanguinolentus eas.
Noluit hoc frater: pietas æqualis in illo est:
 Quod potuit, lacrymas manibus ille dedit.
Hunc vos per lacrymas, per vestra alimenta rogate,
 Vt celebrem nostro signet honore diem.
Mandantem amplecti cupiunt: & brachia tendunt.
 Lubrica prensantes effugit vmbra manus.
Vt secum fugiens somnos abduxit imago;
 Ad regem voces fratris vterqué ferunt.
Romulus obsequitur: lucemq; Remuria dixit
 Illam: quâ positis iusta feruntur auis.
Aspera mutata est in lenem tempore longo
 Littera: quæ toto nomine prima fuit.

Mo:

Mox etiam lemures animas dixêre ſilentum:
Hic ſenſus verbi: vis ea vocis erat.
Fana tamen veteres illi clauſêre diebus;
Vt nunc ferali tempore operta vides.
Nec viduæ tædis eadem, nec virginis apta
Tempora. quæ nupſit non diuturna fuit.
Hac quoq; de cauſa ſi te prouerbia tangunt;
Menſe malas Maio nubere, vulgus ait.
Sed tamen hæc tria ſunt ſub eodem tempore feſta
Inter ſe nulla continuata die.
Quid ſolito citius liquido iubar æquore tollit
Candida lucifero præueniente dies?
Fallor? an arma ſonant? non fallimur: arma ſonabã:
Mars venit; & veniens bellica ſigna dedit:
Vltor ad ipſe ſuos cælo deſcendit honores,
Templaq; in Auguſto conſpicienda foro.
Et deus eſt ingens, & opus, debebat in vrbe
Non aliter nati Mars habitare ſui,
Digna gigantæis hæc ſunt delubra trophæis:
Hinc fera Gradiuum bella mouere decet:
Seu quis ab Eoo nos impius orbe laceſſet;
Seu quis ab occiduo Sole domandus erit:
Perſpicit armipotens operis faſtigia ſummi;
Et probat inuictos illa tenere deos.
Perſpicit in foribus diuerſæ tela figuræ;
Armaqúe terrarum milite victa ſuo.
Hinc videt Ænean oneratum pondere caro:
Et tot Iuleæ nobilitatis auos.
Hinc videt Iliaden humeris ducis arma ferentem;
Claraqúe diſpoſitis acta ſubeſſe viris.
Spectat & Auguſto prætextum nomine templum;
Et viſum lecto Cæſare maius opus.

Vouerat hoc iuuenis tunc, cùm pia sustulit arma;
A tantis princeps incipiendus erat.
Ille manus tendens instanti milite iusto,
In coniuratos talia dicta dedit;
Si mihi bellandi pater est, Vestæq; sacerdos
Auctor, & vlcisci nomen vtrumq; paro:
Mars ades; & satia scelerato sanguine ferrum:
Stetq; fauor caussa pro meliore tuus.
Templa feres: & me victore vocaberis Vltor.
Vouerat; & fuso lætus ab hoste redit.
Nec satis est meruisse semel cognomina Martis;
Persequitur Parthi signa retenta manu.
Gens fuit & campis, & equis, & tuta sagittis;
Et circumfusis inuia fluminibus.
Addiderant animos Crassorum funera genti:
Cùm periit miles; signaq; duxq; simul.
Signa decus belli Parthus Romana tenebat;
Romanaq; aquilæ signifer hostis erat;
Isq; pudor mansisset adhuc nisi fortibus armis
Cæsaris Ausoniæ protegerentur opes.
Ille notas veteres, & longi dedecus æui
Sustulit: agnorunt signa recepta suos.
Quid tibi nunc solitæ mitti post terga sagittæ?
Quid loca? quid rapidi profuit vsus equi?
Parthe refers aquilas; victos quoque porrigis arcus:
Pignora iam nostri nulla pudoris habes.
Ritè deo templumq; datum, nomenq; Bisultor:
Emeritus voti debita soluit honor.
Solennes ludos circi celebrate Quirites:
Non visa est fortem scena decere deum.
PLEIADAS adspicies omnes, totumq; sororum
Agmen; vbi ante Illus nox erit vna super.

Tunc mihi nun dubiis auctoribus incipit æstas:
Et tepidi finem tempora veris habent.

IDIBVS *ora prior stellantia tollere taurum*
Indicat: huic signo fabula nota subest;
Hoc alij signum Phariam dixêre iuuencam:
Quæ bos ex homine est, ex boue facta dea.
Tunc quoq; priscorum virgo simulacra viroum
Mittere roboreo scripea ponte solet.
Corpora post decies senos qui credidit annos
Missa neci; sceleris crimine damnat auos.
Eama vetus, tunc cùm Saturnia terra vocata est;
Talia fatidici dicta fuiße senis;
Falcifero libata seni duo corpora gentes
Mittite, quæ Tuscis excipiantur aquis;
Donec in hæc venit Tirynthius arua, quotannis
Tristia Leucadio sacra peracta modo.
Illum stramineos in aquam misiße Quirites;
Herculis exemplo corpora falsa iaci.
Pars putat, vt ferreni iuuenes suffragia soli,
Pontibus infirmes præcipitaße senes.
Thybri doce verum; tua ripa vetustior vrbe est;
Principium ritus tu bene noße potes.
Thybris arundiferum medio caput extulit aluêo;
Raucaq; dimouit talibus ora sonis;
Hæc loca desertas vidi sine mœnibus herbas;
Pascebat sparsas vtraq; ripa boues.
Et, quem nunc gentes Tiberim noruntq; timentq;,
Tunc etiam pecori despiciendus eram.
Arcadis Euandri nomen tibi sæpè refertur:
Ille meas remis aduena torsit aquas
Venit & Alcides turba comitatus Achiua:
Albula, si memini, tunc mihi numen erat.

Excipit hospitio iuuenem Pallantius heros:
 Et tandem Caco debita pœna fuit.
Victor abit; secumq; boues Erythreiada prædam
 Abstrahit. at comites longiùs ire negant:
Magnaq; pars horum desertis mansit in agris:
 Montibus his ponunt spemq; laremq; suum.
Sæpe tamen patriæ dulci tangentur amore:
 Atq; aliquis moriens hoc breue mandat opus.
Mittite me in Tiberim, Tiberinis vectus vt vndis
 Litus ad Inachium puluis inanis eam.
Displicet hæredi mandati cura sepulchri;
 Mortuus Ausonia conditur hospes humo.
Scirpea pro domino Tiberi iactatur imago:
 Vt repetat Graias per freta longa domos.
Hactenus; & viuo subiit rorantia saxo
 Antra; leues cursum sustinuistis aquæ.
CLARE nepos Atlantis ades; quem montibus olim
 Edidit Arcadiis Pleias vna Ioui;
Pacis & armorum superis imisq; deorum
 Arbiter; alato qui pede carpis iter;
Læte lyræ pulsu, nitida quoq; læte palæstra;
 Quo didicit cultè lingua docente loqui.
Templa tibi posuêre patres spectantia circum
 Idibus; ex illo est hæc tibi festa dies
Te, quicumq; suas prouitentur vendere merces,
 Ture dato, tribuas vt sibi lucra, rogant.
Est aqua Mercurij portæ vicina Capenæ;
 Si iuuat expertis credere; numen habet.
Huc venit incinctus tunica mercator: & vrna
 Purus suffusa, quam ferat, haurit aquam.
Vda fit hinc laurus, lauro sparguntur ab vda
 Omnia; quæ dominos sunt habitura nouos.

Spar-

Spargit & ipse suos lauro rorante capillos:
Incipit & solita dicere voce preces.
Ablue præteriti periuria temporis inquit:
Ablue præterita perfida verba fide.
Siue ego te feci testem, falsoué citaui
Non audituri nomina vana Iouis:
Siue deum prudens alium diuamué fefelli;
Abstulerint celeres improba verba noti.
Et pereant veniente die periuria nobis:
Nec curent súperi si qua locutus ero.
Da modò lucra mihi, da facto gaudia lucro:
Et face vt emptori verba dedisse iuuet.
Talia Mercurius poscentes ridet ab alto,
Se memor Ortygias surripuisse boues.
AT mihi pande precor multa meliora petenti
In geminos ex quo tempore Phœbus eat.
Cùm totidem de mense dies superesse videbis;
Quod sunt Herculei facta laboris, ait,
Dic, ego respondi, caussam mihi sideris huius:
Causam facundo reddidit ore deus:
Abstulerant raptas Phœben Phœbesq́; sororem
Tyntaridæ fratres, hic eques, ille pugil.
Bella parant, repetuntq́; suas & frater & Idas,
Leucippo fieri pactus vterq́; gener.
His amor, vt repetant; illis, vt reddere nolint,
Suadet: & ex caussa pugnat vterq́; pari,
Effugere Oebalidæ cursu potuêre sequentes:
Sed visum est celeri vincere turpe fuga
Liber ab arboribus locus est apta area pugnæ:
Constiterant illo nomina fido loco.
Pectora transiectus Lynceo Castor ab ense
Non exspectato vulnere pressit humum.

Vltor adest Pollux; & Lyncea perforat hasta;
Qua ceruix humeros continuata tegit.
Ibat in hunc Idas; vixqúe est Iouis igne repulsus;
Tela tamen dextræ fulmine rapta negant.
Iamqúe tibi Pollux cœlum sublime patebat;
Cùm mea dixisti percipe verba pater;
Quod mihi das vni cœlum, partire duobus;
Dimidium toto munere maius erit.
Dixit, & alterna fratrem statione recepit;
Vtile sollicitæ sidus vitamqúe rati.
Ad Ianum redeat, qui quærit Agonia quid sint;
Quæ tamen in fastis hoc quoque tempus habent.
Nocte sequente diem canis Erigoneius exit;
Est alio signi reddita causa loco.

PRoxima Vulcani lux est, quam lustria dicunt;
Lustrantur puræ, quas facit ille, tubæ.

QVatvor inde notis locus est; quibus ordine lectis
Vel mos sacrorum, vel fuga regis inest.

NEc te prætereo populi Fortuna potentis
Publica; cui templũ luce sequente datum est.
Hanc vbi diues aquis acceperit Amphitrite,
Grata Ioui fuluæ rostra videbis auis.

AVferet ex oculis veniens aurora Booten;
Continuaqúe die sidus Hyantis erit.

FINIS LIBRI QVINTI.

FASTORVM LIBER VI.

HIC quoqúe mensis habet dubias in nomine caussas;
Quæ placeant positis omnibus ipse leges.

Facta canam: sed erunt qui me finxiße loquentur:
Nullaq; mortali numina visa putent.
Est deus in nobis, agitante calescimus illo:
Impetus hic sacræ semina mentis habet.
Fas mihi præcipuè vultus vidisse deorum:
Vel quia sum vates, vel quia sacra cano.
Est nemus arboribus densum, secretus ab omni
Voce locus, si non obstreperetur aquis.
Hîc ego quærebam cœpti quæ mensis origo
Eßet & in cura nominis huius eram.
Ecce deas vidi; non quas præceptor arandi
Viderat; Ascreas cùm sequeretur oues.
Nec quas Priamides in aquosæ vallibus Idæ
Contulit; ex illis sed tamen vna fuit.
Ex illis fuit vna sui germana mariti;
Hæc erat (agnoui) quæ stat in arce Iouis.
Horueram tacitoq; animum pallore fatebar;
Tunc dea quos fecit, sustulit ipsa metus:
Namq; ait, ô vates Romani conditor anni
Ausẽ per axiguos magna referre modos,
Ius tibi fecisti numen cœleste videndi:
Cum placuit numeris condere festa tuis.
Ne tamen ignores; vulgiqúe errore traharis:
Iunius à nostro nomine nomen habet.
Est aliquid nupsiße Ioui; Iouis eße sororem:
Fratre magis dubito glorier, anne viro.
Si genus adspicitur; Saturnum prima parentem
Feci; Saturni sors ego prima fui
A patre dicta meo quondam Saturnia Roma est:
Hæc illi à cœlo proxima terra fuit.
Si torus in pretio est, dicor matrona Tonantis:
Iunctaqúe Tarpeio sunt mea templa Ioui.

An potuit Maio pellex dare nomina mensi?
  Hic honor in nobis inuidiosus erit?
Cur igitur regina vocor, princepsq́; dearum?
  Aurea cur dextræ sceptra dedere meæ?
An facient mensem luces: Lucinaq́; ab illis
  Dicar: & à nullo nomina mense traham?
Tum me pœniteat posuisse fideliter iras
  In genus Electræ, Dardaniamqúe domum.
Caussa duplex iræ: rapto Ganymede dolebam;
  Forma quoque Ideo judice victa mea est.
Pœniteat quòd non foui Carthaginis arces.
  Cùm mea sint illo currus & arma loco.
Pœniteat Sparten, Argosqúe, measqúe Mynecas,
  Et veterem Latio supposuisse Samon.
Adde senem Tatium Iunonicolosqúe Faliscos;
  Quos ego Romanis succubuisse tuli.
Sed neqúe pœniteat; nec gens mihi carior vlla est;
  Hîc color: hîc teneo cum Ioue templa meo.
Ipse mihi Mauors, Commendo mœnia, dixi,
  Hæc tibi: tu pollens vrbe nepotis eris.
Dicta fides sequitur: centum celebramur in aris:
  Nec leuior quouis est mihi mensis honor.
Nec tamen hunc nobis tantummodo præstat honorem
  Roma: suburbani dant mihi munus idem.
Inspice quos habebat ne moralis Aricia festos,
  Et populus Laurens, Lauiniumqúe meum:
Est illic mensis Iunonius, adspice Tibur:
  Et Prænestinæ mœnia sacra deæ:
Iunonale leges tempus: nec Romulus illas
  Condidit: at nostri Roma nepotis erat.
Finierat Iuno. respeximus: Herculis vxor
  Stabat: & in vultu signa dolentis erant.

Non ego, si toto mater me cedere cœlo
Iußerit, inuita matre morabor, ait.
Nunc quoque non luctor de nomine temporis huius:
Blandior: & partes pænè rogantis ago.
Remqúe mei iuris malim tenuiße precando:
Et faueas causæ forsitan ipse meæ.
Aurea poßedit socio capitolia templo
Mater, &, vt debet, cum Ioue summa tenet.
Et decus omne mihi contigit origine mensis:
Vnicus est, de quo sollicitamur, honor.
Quid graue si titulum mensis Romane dedisti
Herculis vxori, posteritasqúe memor?
Hæc quoq; terra aliquid debet mihi nomine magni
Coniugis: huc captas appulit ille boues.
Hîc malè defensus flammis & dote paterna
Cacus Auentinam sanguine tinxit humum.
Ad propiora vocor: populum digeßit ab annis
Romulus: in partes distribuitq; duas.
Hæc dare consilium, pugnare paratior illa est:
Hæc ætas bellum suadeat: illa gerat.
Sic statuit: mensesqúe nota secreuit eadem:
Iunius est iuuenum, qui fuit antè senum.
Dixit & in litem studio certaminis ißent:
Atq; ira pietas dißimulata foret:
Venit Apollinea longas Concordia lauro
Nexa comis placidi numen opusqúe ducis.
Hæc vbi narrauit Tatium, fortemq; Quirinum,
Binaqúe cum populis regna coîße suis.
Et lare communi soceros, generosqúe receptos:
His nomen iunctis Iunius, inquit, habet.
Dicta triplex caußa est. at vos ignoscite diuæ:
Res est arbitrio non dirimenda meo.

Ite pares à me: perierunt iudice formæ
  Pergama: plus lædunt, quàm iuuat vna, duæ.
Sunt auidæ volucres: non quæ Phineia mensis
  Guttura fraudabant: sed genus inde trahunt.
Grande caput, stantes oculi, rostra apta rapinæ.
  Canities pennis, vnguibus hamus inest.
Nocte volant: puerosq; petunt nutricis egentes:
  Et vitiant cunis corpora rapta suis.
Carpere dicuntur lactentia viscera rostris:
  Et plenum poto sanguine guttur habent.
Est illis Strigibus nomen: sed nominis huius
  Caussa; quod horrenda stridere nocte solent.
Siue igitur nascuntur aues; seu carmine fiunt:
  Næniaq; in volucres falsa figurat anus:
In thalamos venere Procæ: Proca natus in illis
  Præda recens auium quinq; diebus erat:
Pectoraq; exorbent auidis infantia linguis:
  At puer infelix vagit, opemque petit.
Territa voce sui nutrix accurrit alumni:
  Et rigidis sectas inuenit vngue genas.
Quid faceret? color oris erat; qui frondibus olim
  Esse solet seris; quæ noua læsit hiems.
Peruenit ad Granen; & rem docet: illa, Timorem
  Pone; tuus sospes, dixit alumnus erit.
Venerat ad cunas; flebant materq; paterq;
  Sistite vos lacrymas; ipsa medebor, ait.
Protinus arbutea postes ter in ordine tangit
  Fronde; ter arbutea limina fronde notat.
Spargit aquis aditus, & aquæ medicamen habebant;
  Extaque de porca cruda bimestre tenet.
Atque ita Noctu aues extis puerilibus, inquit,
  Parcite: pro patruo victima parua cadit.

Cor pro corde precor, pro fibris sumite fibras;
Hanc animam vobis pro meliore damus.
Sic vbi libauit prosecta sub æthera ponit;
Quinqúe adsint sacris respicere ille vetat.
Virgaqúe Ianalis de spina sumitur alba;
Qua lumen thalamis parua fenestra dabat;
Post illud neque aues cunas violaße feruntur;
Et rediit puero, qui fuit antè, color.
Pinguia cur illis gustentur larda Calendis;
Mistaqúe cum calido sit faba farre rogas?
Prisca dea est; aliturqúe cibis, quibus ante solebat;
Nec petit adscitas luxuriosa dapes.
Piscis adhuc illi populo sine fraude natabat;
Ostreaqúe in conchis tua fuere suis;
Nec Latium norat, quam præbet Ionia diues;
Nec quæ Pygmæo sanguine gaudet auis;
Et præter pennas nihil in pauone placebat;
Nel tellus captas miserat antè feras.
Sus erat in pretio; cæsa sue festa colebant;
Terra fabas tantùm, duraqúe farra dabat.
Quæ duo mista simul sextis quicunqúe Kalendis
Ederit; huic lædi viscera poße negant.
Arce quoque in summa Iunoni templa Monetæ
Ex voto memorant facta Camille tuo.
Ante domus Manli fuerat; qui Gallica quondam
A Capitolino reppulit arma Ioue.
Quàm benè, di magni, pugna cecidißet in illa
Defensor solij, Iuppiter alte, tui.
Vixit, vt occideret damnatus crimine regni;
Hunc illi titulum longa senecta dabat.
Lux eadem Marti festa est; quem prospicit extra
Appositum dextræ porta Capena viæ.

Te quoque, Tempestas, meritam delubra fatemur;
Cur penè est Corsis obruta Classis aquis.
Hæc hominum monumenta patent: si quærimus astra,
Tunc oritur magni præpes adunca Iouis.

POSTREMA lux Hyadas Taurinæ cornua frontis
Euocat: & multa terra madescit aqua.

MANE vbi bis fuerit, Phœbusque iterauerit ortus;
Factaque erit posito rore bis vda seges;
Hac sacrata die Tusco Bellona duello
Dicitur: & Latio prospera semper adest.
Appius est auctor: Pyrrho qui pace negata
Multum animo vidit: lumine captus erat.
Prospicit à tergo summum breuis area circum:
Est vbi non paruæ parua columna notæ.
Hinc solet hasta manu belli prænuntia mitti:
In regem & gentes cùm placet arma capi.

ALTERA pars circi custode sub Hercule tuta est;
Quod deus Euboico carmine munus habet.
Muneris est tempus, qui nonas Lucifer ante est.
Si titulos quæris: Sylla probauit opus.

QVÆREBAM Nonas Sancto, Fidóne referrem,
An tibi Semo pater: tunc mihi Sanctus ait:
Cuicumque ex istis dederis: ego munus habebo:
Nomina terna fero; sic voluêre Cures.
Hunc igitur veteres donarunt æde Sabini:
Inque Quirinali constituêre iugo.

EST mihi, sitque precor nostris diuturnior annis
Filia, qua felix sospite semper ero,
Hanc ego cùm vellem genero dare; tempora tædis
Apta requirebam: quæque cauenda forent.
Tunc mihi post sacras monstratur Iunius Idus,
Vtilis & nuptis, vtilis esse viris.

Pri-

Primaque pars huius thalami aliena reperta est;
Nam mihi sic coniux sancta dialis ait;
Donec ab Iliaca placidus purgamina Vesta
Detulerit flauis in maris Thybris aquis:
Non mihi detonso crimen depectere buxo:
Non vngues ferro subsecuisse licet:
Non tetigisse virum; quamuis Iouis ille sacerdos:
Quamuis perpetua sit mihi lege datus
Tu quoq; ne propera: meliùs tua filia nubet;
Ignea cùm pura veste nitebit humus.

TERTIA post Nonas remouere Licaona Phœbè
Fertur: & à tergo non habet vrsa metum.
Tunc ego me memini ludos in gramine campi
Adspicere, & dici, lubrice Thybri tuos.
Festa dies illis, qui lina maducia ducunt;
Quiq; tegunt paruis æra recurua cibis.

MENS quoq; numen habet: Menti delubra vidimus
Vota metu belli, perfide Pœne, tui.
Pœne rebellabas: & letho consulis omnes
Attoniti Mauras pertimuêre manus.
Spem metus expulerat: cùm Menti vota Senatus
Suscipit, & melior protinus illa venit.
Adspicit instantes mediis sex lucibus Idus
Illa dies: qua sunt vota soluta deæ.

VESTA faue: tibi nunc operata resoluimus ora:
Ad tua si nobis sacra venire licet.
In prece totus eram: cœlestia numina sensi;
Lætaq; purpurea luce refulsit humus.
Non equidem vidi (valeant mendacia vatum)
Te dea; nec fueras adspicienda viro.
Sed quæ nescieram, quorumq; errore tenebar;
Cognita sunt nullo præcipiente mihi.

Dena quater memorant habuiße Palilia Romam;
Cùm flammæ custos æde recepta dea est.
Regis opus placidi; quo non metuentius vllum
Numinis ingenium terra Sabina tulit.
Quæ nunc ære nitent : stipula tunc tecta virebant;
Et paries lento vimine textus erat.
Hic locus exiguus, qui sustinet atria Vestæ;
Tunc erat intonsi regia magna Numæ.
Forma tamen templi, quæ nunc manet, antè fuiße
Dicitur; & formæ caussa probanda subest.
Vesta eadem est, & terra; subest vigil ignis vtriq;
Significat sedem terra focusq; suam.
Terra pilæ similis nullo fulcimine nixa
Aëre subiecto tam graue pendet onus.
Ipsa volubilitas libratum sustinet orbem;
Quiq́ue premat partes angulus omnis abest.
Cumq́ue sit in media rerum regione locata;
Et tangat nullum plusue, minusue latus;
Ni connexa foret, parti vicinor eßet;
Nec medium terræ mundus haberet onus.
Arte Syracusia suspensus in aëre clauso,
Stat globus immensi parua figura poli,
Et quantum à summis, tantum secessit ab imis
Terra: quod vt fiat, forma rotunda facit.
Par facies templi; nullus procurrit in illo
Angulus : à pluuio vendicat imbre tholus.
Cur sit virginibus, quæris, dea culta ministris?
Inueniam caussas hac quoq; parte suas.
Ex Ope Iunonem memorant Cereremq; creatas;
Semine Saturni, tertia Vesta fuit.
Vtraq; nupserunt : ambæ peperiße feruntur;
De tribus impatiens restitit vna viri.

Quid mirum, virgo si virgine læta ministra
Admittit castas in sua sacra manus?
Nec tu aliud vestam quàm viuam intellige flammam,
Nataq; de flamma corpora nulla vides.
Iure igitur virgo est, quæ semina nulla remittit,
Nec capit, & comites virginitatis amat.
Esse diu stultus Vestæ simulacra putaui:
Mox didici curuo nulla subesse tholo.
Ignis inextinctus templo celatur in illo:
Effigiem nullam Vesta, nec ignis habent.
Stat vi terra sua: vi stando Vesta vocatur;
Caussaq; per Graij nominis esse potest.
At focus à flammis, & quod fouet omnia, dictus:
Qui tamen in primis ædibus antè fuit.
Hinc quoq; vestibulum dici reor: inde precando
Dicimus ô Vesta, quæ loca prima tenes.
Ante focos olim scamnis considere longis
Mos erat: & mensæ credere adesse deos.
Nunc quoq; cùm fiunt antiquæ sacra Vacunæ;
Ante Vacunales stantq; sedentq; focos.
Venit in hos annos aliquid de more vetusto;
Fert missos Vestæ pura patella cibos.
Ecce coronatis panis dependet asellis;
Et velant scabras florida serta molas.
Sola prius furnis tollebant farra coloni;
Et fornacali sunt sua sacra deæ.
Suppositum cineri panem focus ipse parabat;
Strataq; erat tepido tegula quassa solo.
Inde focum seruat pistor, dominamq; focorum;
Et quæ pumiceas versat asella molas
Præteream? referamne tuum rubicunde Priape
Dedecus? est multa fabula plena ioci.

No-

Nomine, quàm pretio celebratior, arce Tomantũ,
Discant Pistoris quid velit ara Iouis:
Cincta premebantur trucibus Capitolia Gallis:
Fecerat obsidio iam diuturno famem.
Iuppiter ad solium superis regale vocatis.
Incipe, ait Marti; protinus ille refert;
Scilicet ignotum est quæ sit fortuna meorum;
Et dolor hic animi voce quærentis eget?
Si tamen vt referam breuiter mala iuncta pudorẽ
Exigis; Alpino Roma sub hoste iacet.
Hæc est cui fuerat promissa potentia rerum;
Iuppiter hanc terris impositurus eras.
Iamq; suburbanos, Etruscaqúe coutudit arma;
Spes erat in cursu; nunc Lare sua pulsa est.
Vidimus ornatos ærata per atria picta
Veste triumphales occubuisse senes.
Vidimus Iliacæ transferri pignora Vestæ
Sede; putant aliquos scilicet esse deos?
At si respicerent, quâ vos habitatis in arce;
Totqúe domos vestras obsidione premi;
Nil opîs in cura scirent superesse deorum;
Et data sollicita tura perire manu;
Atqúe vtinam pugnæ pateat locus; arma capessent;
Et si non poterunt exsuperare cadent,
Nunc inopes victus, ignauaqúe fata timentes
Monte suo clausos barbara turba premit.
Tunc Venus, & lituo pulcher, trabeaqúe Quirinus;
Vestaque pro Latio multa locuta suo est;
Publica, respondit. cura est pro mœnibus istis,
Iuppiter; & pœnas Gallia victa dabit.
Tu modò, quæ desunt fruges, superesse putentur,
Effice; nec sedes desere Vesta tuas.

Quodcunq; est solidæ Cereris caua machina frangat:
  Mollitamq; manu duret in igne focus.
Iußerat: & fratris virgo Saturnia iussis
  Annuit: & mediæ tempora noctis erant.
Iam ducibus somnum dederat labor: increpat illos
  Iuppiter: & sacro, quid velit, ore docet:
Surgite: & in medios de summis arcibus hostes
  Mittite quam minime tradere vultis opem.
Somnus abit; quæruntq; nouis ambagibus acti,
  Tradere quam nolint, & iubeantur, opem.
Eße ceres visa est: iaciunt Cerealia dona:
  Iacta super Galeas, scutaq; longa sonant.
Poße fame vinci spes excidit: hoste repulso
  Candida Pistori ponitur ara Ioui.
Fortè reuertebar festis Vestalibus illa,
  Qua noua Romano nunc via iuncta foro est.
Huc pede matronam nudo descendere vidi:
  Obstupui tacitus; sustinuiq; gradum.
Sensit anus vicina loco: iußumq; sedere
  Alloquitur quatiens voce tremente caput.
Hic vbi nunc fora sunt, vdæ tenuêre paludes:
  Amne redundatis fossa madebat aquis.
Curtius ille lacus, siccas qui sustinet aras:
  Nunc solida est telus; sed lacus ante fuit.
Qua Velabra solent in circum ducere pompas:
  Nil præter salices, craßaq; canna fuit.
Sæpe suburbanas rediens conuiua per vndas
  Cantat, & ad nautas ebria verba iacit.
Nondum conueniens diuersis iste figuris
  Nomen ab auerso ceperat amne deus.
Hic quoq; lucus erat iuncis & arundine densus:
  Et pede velato non adeunda palus.

Stagna receſſerunt: & aquas ſua ripa coërcet:
Siccaq; nunc tellus: mos tamen ille manet.
Reddiderat cauſam: Valeas anus optima, dixi:
Quod ſupereſt æui molle ſit omne tui.
Cætera iam pridem didici puerilibus annis:
Non tamen idcirco prætereunda mihi
Mœnia Dardanides nuper noua fecerat Ilus;
Ilus adhuc Aſiæ diues habebat opes.
Creditur armiferæ ſignum cœleſte Mineruæ
Vrbis in Iliacæ deſiluiſſe iugo
Cura videre fuit, vidi templumquéque locumqúe:
Hoc ſupereſt illic: Pallada Roma tenet.
Conſulitur Sminthêus lucoq; obſcurus opaco.
Hos non mentito reddidit ore ſonos:
Ætheriam ſeruate deam: ſeruabitis vrbem:
Imperium ſecum transferet illa loci
Seruat, & incluſam ſumma tenet Ilus in arce:
Curaq; ad hæredem Laomedonta venit
Sub Priamo ſeruata parum: ſic ipſa volebas;
Ex quo iudicio forma reuicta tua eſt.
Seu genus Adraſti, ſeu furtis aptus Vlyſſes,
Seu pius Æneas, eripuiſſe ferunt.
Auctor in incerto eſt res eſt Romana: tuetur
Veſta; quod aſſiduo lumine cuncta videt.
Heu quantum timuêre patres! quo tempore Veſtá
Arſit: & eſt tectis obruta penè ſuis!
Flagrabant ſancti ſceleratis ignibus ignes:
Miſtaq; erat flammæ flamma profana piæ.
Attonitæ flebant demiſſo crine miniſtræ:
Abſtulerat vires corporis ipſe timor.
Prouolat in medium: & magna, ſuccurrite, voce:
Non eſt auxilium flere, Metellus ait:

Pignora virgineis fatalia tollite palmis:
Non ea sunt voto sed rapienda manu.
Me miserum dubitatis, ait dubitare videbat;
Et pauidas posito procubuiße genu.
Haurit aquas: tollensque manus, Ignoscite, dixit,
Sacra vir intrabo non adeunda viro.
Si scelus est: in me commissi pœna redundet:
Sit capitis damno Roma soluta mei.
Dixit; & irrupit factum dea rapta probauit:
Pontificisque sui munere tuta fuit.
Nunc bene lucetis sacro sub Cæsare flammæ:
Ignis in Iliacis nunc erit, estq; focis.
Nullaq; dicetur vittas temerare sacerdos
Hoc duce; nec viua defodietur humo.
Sic incesta perit: quia quam violauit, in illa
Conditor & tellus. Vestaq; numen idem est.
Tum sibi Callaico Brutus cognomen ab hoste
Fecit: & Hispanam sanguine tinxit humum.
Scilicet interdum miscentur tristia lætis:
Nec populum toto pectore festa iuuant.
Craßus ad Euphraten aquilas, natumque, suosque
Perdidit: & læto est vltimus ipse datus.
Parthe quid exsultas? dixit dea, signa remittes:
Quiq; necem Craßi vindicet, vltor erit.
AT simul auritis violæ demuntur asellis:
Et Cereris fruges aspera saxa terent:
Nauita puppe sedens, Delphina videbimus, inquit;
Humida cum pulso nox erit orta die.
IAm Phryx à nupta quereris Tithone relinqui:
Et vigil Eois Lucifer exit aquis.
Ite bonæ matres: vestrum Matralia festum:
Flauaq; Thebanæ reddite liba deæ.

Pontibus & magno iuncta est celeberrima circo
Area: quæ posito de boue nomen habet:
Hac ibi luce ferunt Matatæ sacra parenti
Sceptriferas Serui templa dedisse manus.
Quæ dea sit; quare famulas à limine templi
Arceat (arcet enim, libaqúe tosta petit:)
Bacche racemiferos hedera redimite capillos,
Si domus illa tua est, dirige vatis opus.
Arserat obsequio Semele Iouis: accipit Ino
Te puer: & summa sedula nutrit ope.
Intumuit Iuno: rapta quod pellice natum:
Educet: at sanguis ille furoris erat:
Hinc agitur furijs Athamas, sed imagine falsa:
Tuq́ue cadis patria, parue Learche, manu.
Mœsta Learcheas mater tumulauerat vmbras:
Et dederat miseris omnia iusta rogis.
Hæc quoq́ue funestos vt erat laniata capillos,
Prosilit: & cunis te Melicerta rapit.
Est spatio contracta breui; freta bina repellit:
Vnaq́ue pulsatur terra duabus aquis.
Huc venit insanis natum complexa lacertis:
Et secum è celso mittit in alta iugo.
Excipit illæsos Panope, centumqúe sorores:
Et placido lapsu per sua regna ferunt.
Nondum Leucotee, nondum puer ille Palæmon:
Verticibus densis Thybridis ora tenent.
Lacus erat: dubium Semele, Stimelene vocetur:
Mænadas Ausonias incoluisse ferunt.
Quærit ab his Ino quæ gens foret: Arcadas esse
Audi, & Euandrum sceptra tenere loci.
Dissimulata deam Latias Saturnia Bacchas
Instimulat fictis insidiosa sonis:

O nimium faciles, ô toto pectore captæ,
Non venit hæc vestris hospes amica chorîs.
Fraude petit: sacriq; parat cognoscere ritum:
Quo possit pœnas pendere, pignus habet.
Vix bene desierat: complent vlulatibus auras
Thyades effusis per sua colla comis:
Iniiciuntq; manus; puerumq; auellere pugnant:
Quos ignorat adhuc, inuocat illa deos:
Diq; virique loci miseræ succurrite matri.
Clamor Auentini saxa propinqua ferit:
Appulerat ripæ vaccas Oëtæus Iberas:
Audit: & ad vocem concitus vrget iter.
Herculis aduentu, quæ vim modò ferre parabant,
Turpia fœmineæ terga dedêre fugæ.
Quid petis hinc (cognorat enim) matertera Bacchi?
An numen quod me, te quoq; vexat? ait.
Illa docet partim: partim præsentia nati
Continet: & furiis in scelus isse pudet.
Rumor, vt est velox, agitatis peruolat alis:
Estque frequens Ino nomen in ore tuum.
Hospita carpentis fidos intrasse penates
Diceris: & longam deposuisse famem.
Liba sua properata manu Tegæa sacerdos
Traditur, & subito cocta dedisse foco.
Nunc quoq; liba iuuant festis Matralibus; illa
Rustica sedulitas gratior arte fuit.
Nunc, ait, ô vates venientia fata resigna,
Qua licet: hospitiis hoc precor adde meis.
Parua mora est: cœlum vates ac numina sumit:
Fitque sui tuto pectore plena dei.
Vix illam subitò posses cognoscere: tanto
Sanctior, & tanto, quàm modò, maior erat.

Læta canam: gaude defuncta laboribus Ino,
Dixit: & huic populo prospera semper ades.
Numen eris pelagi: natum quoque pontus habebit:
In nostris aliud sumite numen aquis.
Leucothoë Graiis, Matuta vocabere nostris:
In portus nato ius erit omne tuo
Quem nos Portumnum sua lingua Palæmona dicet;
Ite precor nostris æquus vterque locis.
Annuerat: promissa fides posuere labores;
Nomina mutarunt hic Deus, illa Dea est.
Tullia coniugio sceleris mercede parato,
His solita est dictis exstimulare virum.
Quid iuuat esse pares, te nostræ cæde sororis,
Meque tui fratris; si pia vita placet?
Viuere debuerant & vir meus, & tua coniux:
Si nullum ausuri maius eramus opus.
Et caput & regnum factum est dotale parentis:
Si vir es indictas exige dotis opes.
Regia res scelus est: socero cape regna necato:
Et nostras patrio sanguine tinge manus.
Talibus instinctus solio priuatus in alto
Sederat; attonitum vulgus ad arma ruit.
Hic cruor, & cædes, infirmaque vincitur ætas;
Sceptra gener socero rapta superbus habet.
Ipse sub Esquiliis, vbi erat sua regia cæsus
Concidit in duro sanguinolentus humo.
Filia carpento patrios initura penates
Ibat per medias alta feroxque vias
Corpus vt adspexit, lacrymis auriga profusis,
Restitit; hunc tali corripit illa sono;
Vadis? an exspectas pretium pietatis amarum?
Duc, inquam, inuitas ipsa per ora rotas.
(Certa-

(Certa fides facti) dictus sceleratus ab illâ
Vicus: & terna res ea preſſa nota.
Poſt tamen hæc auſa eſt templum monumenta parentû
Tangere: mira quidem, ſed tamen a ta loquor:
Signum erat in ſolio reſidens ſub imagine Tulli:
Dicitur hoc oculis oppoſuiſſe manum.
Et vox audita eſt, Vultus abſcondite noſtros,
Ne natæ videant ora neſanda meæ
Veſte data tegitur: vetat hanc fortuna moueri;
Et ſic è templo eſt ipſa locuta ſuo.
Ore reuelato quà primùm luce patebit
Seruius; hæc poſiti prima pudoris erit.
Parcite matronæ vetitas attingere veſtes.
Solemnes ſatis eſt voce mouere preces.
Sitq; caput ſemper Romano tectus amictu;
Qui rex in noſtra ſeptimus vrbe fuit.
Arſerat hoc templum: ſigno tamen ille pepercit
Ignis opem nato mulciber ipſe tulit.
Namq; pater Tulli Vulcanus, Ocriſia mater
Præſignis facie Corniculana fuit.
Hanc ſecum Tanaquil ſacris de more peractû
Iuſſit in ornatum fundere vina focum.
Hic inter cineres obſcœni forma virilis
Aut fuit; aut viſa eſt: ſed magis illa fuit.
Iuſſa foco captiua ſedet conceptus ab illa
Seruius à cœlo ſemina gentis habet.
Signa dedit genitor tunc cùm caput igne coruſcô
Contigit: inq; comis flammeus arſit apex.
Te quoq; magnifica, Concordia dedicat æde
Liuia: quam caro præſtitit illa viro
Diſce tamen veniens ætas; vbi Liuia nunc eſt
Porticus; immenſæ tecta fuêre domus.

Vrbis opus domus vna fuit, spatiumq; tenebat,
Quo breuius muris oppida multa tenent.
Hæc æquata solo est nullo sub crimine regni;
Sed quia luxuria visa nocere sua est.
Sustinuit tantas operum subuertere moles;
Totque suas hæres perdere Cæsar opes.
Sic agitur censura; & sic exempla parantur;
Cùm iudex, alios quod monet, ipse facit.
Nulla nota est veniente die, quam dicere possis,
Idibus inuicto sunt data templa Ioui.
Et iam quinquatrus iubeor narrare minores:
Nunc ades ô cœptis flaua Minerua meis.
Cur vagas incedit tota tibicen in vrbe?
Quid sibi personæ, quid toga longa volunt?
Sic ego: sic posita Tritonia cuspite dixit:
Possem vtinam doctæ verba referre deæ.
Temporibus veterum tibicinis vsus auorum
Magnus, & in magno semper honore fuit.
Cantabat fanis, cantabat tibia ludis:
Cantabat mœstis tibia funeribus.
Dulcis erat mercede labor: tempusq; secutum est,
Quod subitò gratæ frangeret artis opes.
Adde quòd ædilis, pompa qui funeris irent,
Artifices solos iusserat esse decem.
Exilio mutant vrbem: Tiburq; recedunt:
(Exsilium quodam tempore Tibur erat)
Quæritur in scena caua tibia: quæritur aris:
Ducit supremos nænia nulla toros.
Seruierat quidam quantolibet ordine dignus
Tibure: sed longo tempore liber erat.
Rure suo parat ille dapes; turbamq; canoram
Conuocat ad vestas conuenit illa dapes.
Nox erat: & vinis oculiq; animiq; natabant.

Cùm præcomposito nuntius ore venit.
Atq́ ita, Quid cessas conuiuas soluere? dixit.
Auctor vindictæ nam venit ille suæ.
Nec mora: conuiuæ valido titubantia vino
Membra mouent: dubij stantq́ labantq́ pedes.
At dominus, Discedite, ait: plaustroq́ morantes
Sustulit: in plaustro scirpea lata fuit.
Alliciunt somnos tempus motusq́ue; merumq́ue:
Potaq́ue se Tibur turba redire putat.
Iamq́ue per Esquilias Romanam intrauerat vrbem:
Et manè in medio plaustra fuêre foro.
Callidus vt posset specie numeroq́ue Senatum
Fallere, personis imperat ora tegi.
Admiscetq́ue alios: & vt hunc tibicina cœtum
Augeat, in longis vestibus esse iubet.
Sic reduces bene posse tegi: ne fortè notentur
Contra collegæ iussa redire sui.
Res placuit: cultusq́ue nouo licet Idibus vti.
Et canere ad veteres verba iocosa modos.
Hæc vbi perdocuit: superest mihi discere, dixi;
Cur sit quinquatrus illa vocata dies.
Martius, inquit, habet tali mea nomine festa:
Estq́ sub inuentis hæc quoq́ue turba meis.
Prima terebrato per rara foramina buxo,
Vt daret effeci tibia longa sonos.
Vox placuit: faciem liquidis referentibus vndis,
Vidi, & virgineas intumuisse genas.
Ars mihi non tanti est, valeas mea tibia, dixi.
Excipit abiectam cespite ripa suo.
Intentam Satyrus primùm miratur; & vsum
Nescit: & afflatam sentit habere sonum.
Et modò dimittit digitos, modò concipit auras:
Iamq́ue inter nymphas arte superbus erat. Pre-

Prouocat & Phœbum: Phœbo superante pependit:
Cæsa recesserunt à cute membra sua.
Sum tamen inuentrix, auctorq; ego carminis huius:
Hoc est cur nostros ars colit ista dies.
TErtia nox veniet: qua tu Dodona Thyene,
Stabis Agenoreæ fronte videnda bouis.
Hæc est illa dies, qua tu purgamina Vestæ
Thybri per Etruscas in mare mittis aquas.
SI qua fides ventis, zephyro date carbasa nautæ;
Cras veniet vestris ille secundus aquis.
AT pater Heliadum, radios vbi tinxerit vndis;
Et cinget geminos stella serena polos;
Tollet humo validos proles Hyrea lacertos;
Continua delphin nocte videndus erit.
Scilicet hic olim Volscos, Æquosq; fugatos
Viderat in campis Algida terra tuis.
Vnde suburbano clarus Tiburte triumpho,
Vectus es in niueis Posthume victor equis.
IAm sex, & totidem luces de mense supersunt:
Huic vnum numero tu tamen adde diem.
Solabit è Geminis; & Cancri signa rubescunt:
Cœpit Auentina Pallas in arce coli.
IAm tua Laomedon oritur nurus: ortaq; noctem
Pellit: & è pratis cana pruina fugit.
Reddita, quisquis is est, Summano templa feruntur:
Tunc, cùm Romanis Pyrrhe timendus eras.
HVnc quoq; cum patrijs Galatea receperit vndis,
Plenaque securæ terra quietis erit.
Surgit humo iuuenis telis afflatus auitis,
Et gemino nexas porrigit angue manus,
Notus amor Phædræ, nota est iniuria Thesei.
Deuouit natum credulus ille suum.
Sollicitit terrentur equi: frustraq; retenti

Per

Per scopulos dominum duraq; saxa trahunt:
Exciderat curru: lorisque morantibus artus
Hippolytus lacero corpore raptus erat:
Reddideratq; animam, multum indignante Diana:
Nulla Coronides causa doloris ait.
Namq; pio iuueni vitam sine vulnere reddam:
Et cedent arti tristia fata meæ.
Gramina continuò loculis depromit eburnis:
Profuerant Glauci manibus illa prius.
Tunc, cum obseruatas augur descendit in herbas:
Vsus & auxilio est anguis ab angue dato.
Pectora ter tetigit, ter verba salubria dixit:
Depositum terra sustulit ille caput.
Lucus eam, nemorisque sui Dictynna recessu
Celat: Aricino Virbius ille lacu est.
At Lachesis Clothoq; dolent sua fila teneri:
Et fieri regni iura minora sui
Iuppiter exemplum veritus direxit in illum
Fulmina, qui nimiæ nouerat artis opem.
Phœbe querebaris, Deus est placare parenti:
Propter te, fieri quod vetat, ipse facit.
NOn ego te, quamuis properabis vincere Cæsar;
Si vetat auspicium, signa mouere velim.
Sunt tibi Flamminius Thrasymenaq; litora testes;
Per volucres æquos multa monere deos.
Tempora si veteris quæris temeraria damni:
Quartus ab extremo mense bis ille dies
POstera lux melior, superat Masanissa Syphacem:
Et cecidit telis Hasdrubal ipse suis.
TEmpora labuntur, tacitisque senescimus annis,
Et fugiunt freno non remorante dies.
Quam cito venerunt Fortunæ fortis honores:
Post septem luces Iunius actus erit.

Ite, deam læti fortem celebrate Quirites:
  In Tiberis ripa munera regis habet.
Pars pede, pars etiam celeri decurrite cymba;
  Nec pudeat potos inde redire domum.
Ferte coronatæ iuuenum conuiuia lintres:
  Multaq; per medias vina bibantur aquas.
Plebs colit hanc: quia qui posuit, de plebe fuisse
  Fertur, & ex humili sceptra tulisse loco.
Conuenit & seruis: serua quia Tullius ortus
  Constituit dubia templa propinqua deæ.
Ecce suburbana rediens male sobrius ede;
  Ad stellas aliquis talia verba iacit:
Zona latet tua nunc: & cras fortasse latebit:
  De hinc erit, Orion, adspicienda mihi.
At si non esset potus: dixisset eadem
  Venturum tempus solstitiale die.
Lucifero subeuntes lares delubra tulerunt:
  Hic vbi sit docta mulsa corona manu.
Tempus idem Statoris erit: quod Romulus olim
  Ante Palatini condidit ora iugi.
Tot restant de mense dies, quot nomina Parcis;
  Cùm data sunt trabeæ templa, Quirine, tuæ.
Tempus Iuleis cras est natale Kalendis:
  Pierides cœptis addite summa meis:
Dicite Pierides, quis vos addixerit isti,
  Cui dedit inuitas victa nouerca manus.
Sic ego: sic Clio, Clari monumenta Philippi
  Adspicis: vnde trahit Martia casta genus.
Martia sacrifico deductum nomen ab Anco.
  In qua par facies nobilitate fuit.
Par animo quoq; forma suo respondit in illa:
  Et genus, & facies, ingeniumq; simul.
Nec quod laudamus formam, tu turpe putaris;
  Laudamus magnas hac quoq; parte deas.
Nupta fuit quondam matertera Cæsaris illi.
  O decus, ô sacra femina digna domo!
Sic cecinit Clio: doctæ assensere sorores:
  Annuit alcides, increpuitq; lyra.

FINIS.

